

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ, Δ. ΓΛΗΝΟΣ, Γ. ΣΙΔΕΡΗΣ, Φ. ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ
Ν. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, Κ. ΠΡΟΥΣΗΣ, Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ, Γ. ΜΠΕΝΕΚΟΣ

ΦΩΝΗΤΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Χ. Σολωμός

καλβος

ΓΛΩΣΣ

153

καλβος

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΛΕΞΗ ΔΗΜΑΡΑ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ

Η ορθογραφία (της ελληνικής γλώσσας) κρυβεί
τη φωνητική πραγματικότητα.

André MIRAMBEL

Στο πεδίο της γλώσσας η ορθογραφία είναι το
προπύργιο του κοινωνικού συντηρητισμού.

Marcel COHEN

Όσο επιμένει κανείς, σε πείσμα των φυσικών και
ιστορικών νομών, να φανταζεται πως η γραφή, σα
ναταν αγνή και αμεση έκφραση του πνεύματος,
πρέπει να κυβερνά τη λαλία, άλλο τόσο κυβερνά ο
θανάτος τη ζωή... Το στομάχι πρέπει να διεκδικεί σ'
όλες τις γλώσσες το δικαίω-του ως ο μοναδικός
ζωντανός και θεοσταλτός διερμηνέας του πνεύμα-
τος υπό τον ήλιο.

Nicolai F.S. GRUNDTVIG

εκδοσεις
"καλβος"
ΑΝΑΞΑΓΟΡΑ 1, ΑΘΗΝΑ
Τηλ. : 5246241

ΦΩΝΗΤΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

ΜΕΝΟΣ ΦΙΛΗΝΤΑΣ - ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΛΗΝΟΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΙΔΕΡΗΣ - ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ - ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΘΑΙΟΣ - ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΜΠΕΝΕΚΟΣ

καλώς
ΑΘΗΝΑ
1980

Θα επρεπε να προχωρησουμε ακομα πιο περα,
απλουστευοντας στα εσχατα δυνατα ορια.
Κωστας ΒΑΡΝΑΛΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σημείωμα για την έκδοση	9
<i>Μενος Φιληντας</i>	
Πρέπει να γραφουμε με το λατινικο αλφαβητο	18
Λατινικη γραφη	26
Το λατινικο αλφαβητο απο οικονομικη αποψη	32
<i>Δημητρης Γληνος</i>	
Η θεραπεια της αγραμματοσυνης	36
<i>Γιαννης Σιδερης</i>	
Η σημασια του αγωνα για το λατινικο αλφαβητο	38
<i>Φωτος Γιοφυλλης</i>	
Η απλοποιηση της γραφης με το λατινικο αλφαβητο ...	40
<i>Νικος Χατζηδακης</i>	
Σημερινες αντιληψεις για τη γραφη των πολιτισμενων γλωσσων	47
<i>Κωστας Προυσης</i>	
Graeca sunt, non scribuntur	57
<i>Κωστας Καρθαιος</i>	
Η χρηση των λατινικων χαρακτηρων για τη γραφη της νεας ελληνικης	64
<i>Γιαννης Γ. Μπενεκος</i>	
Ορθογραφια και στραβογραφια	76

Σημείωμα για την εκδόση

1. Το φυσικό και το ομαλό είναι η γραφή να παρασταίνει οπτικά με τρόπο απλό και ασφαλή την ομιλία. Η γραφή αναπαράσταση των *ορισμένων* φθογγών μιας γλώσσας με πολλά σύμβολα που έχουν την ίδια φωνητική σημασία, ή με ένα σύμβολο που έχει διπλή είτε τριπλή σημασία, απομακρύνει τη γραφή από την γλώσσα-λαλία. Η λεγόμενη «ιστορική γραφή» είναι επιβίωση μιας μορφής που — καπότε — βρισκόταν σε αρμονία κι εξυπηρετούσε με πληρότητα το — διαφορετικό αλλωστε — περιεχόμενο-της, δηλ. την προφορά των αρχαίων Ελλήνων. Η νέα ελληνική γλώσσα με το καινούργιο φωνητικό περιεχόμενο, με την διαφορετική δομή της ομιλίας, με τον πρωτοτυπο κατά πολυ χαρακτήρα-της, δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί από την αρχαία γραφή (του 403 π.Χ.) παρά μόνο με αβάρεις και σοβαρές ζημιές. Π.χ. η αρχαία γραφή δεν έχει κανένα σύμβολο για τρεις φθογγούς που υπάρχουν σήμερα στη γλώσσα-μας, τα σύμφωνα b, d, g, (που δεν είναι, βεβαίαι, τα ίδια με τα μπ, ντ, γκ ή γγ). Όμως μας «επιβάλλει» εξι διαφορετικά σύμβολα και συμπλεγμάτα για να γραψουμε εναν και τον ιδιο φθογγο, το φωνηνεν ι (ι, η, υ, ει, οι, υι). Η μεγάλη συχνότητα με την οποια εμφανιζονται στη γραφή τετοια και παρομοια φαινομενα δινει την αλλη διασταση της ανωμαλίας.

2. Η δυσαναλόγη επιβαρυνση της μνημης με πολλους και χωρις φωνητικο αντικρυσμα γραφικους χαρακτηρες, η προσπαθεια για την αναπλαση της οπτικης εικονας μιας λεξης με μερικη μονο αφετηρια την ακουσικη-της πα ρασταση και η αναγκαστικη καταφυγη σε εμμεσους τροπους διανοητικης προσπαθειας — ολα τουτα είναι επιζημια για το μυαλο. Ουσιαστικός λογος, που να στηριζεται στη λογική ή, εστω, να επικαλείται και να πειθεί για την υπαρξη ενος γενικου πραγματι συμφεροντος, δεν υπαρχει. Το μετρο του παραλογισμου το δινουν τοσο η γνωστη και αγρια ταλαιπωρηση του φρεσκου μυαλου και της ψυχης του παιδιου στο σχολειο για να εσωτερικευσει τη «λογική» του «αλλο ακουω

και αλλο γραφω», όσο και η διαρκής ενταση της προσοχής καθενος που γραφει, κατ' αναγκη εχοντας το λεξικο παραμασχαλα, αφου η μεγιστη πλειοψηφια των λεξεων δεν γραφονται οπως προφερονται.

3. Η εμμονη στη χρησιμοποιοηση ενος ακαταλληλου οργανου για τη γραφτη επικοινωνια και οι οδυνηρες συνεπειες του γεγονοτος αυτου, κυριως πανω στους πολλους και αθωους, ειναι οργανικα συμπτωματα του τροπου σχηματισμου και του ειδους οργανωσης της κοινωνικης-μας ζωης. Η κοινωνια που γεννηθηκε υπο ιδιομορφες ιστορικες συγκυριες και στηριζει τη λειτουργικοτητα στη διακριση, την εξαιρεση, την επιβολη, την υποκρισια και την εκμεταλλευση δεν μπορει να εχει ουσιαστικη «παιδεια». Καλλιεργει και τρεφεται απο την τυπολατρεια, το λεγομενο γλωσσικο φορμαλισμο. Η «ιστορικη» ορθογραφια εγινε και παραμενει ουσιαστικος παραγοντας για την αναπαραγωγη και τη διαιωνιση της κοινωνικης και πολιτιστικης διακρισης μεσα στη νεοτερη και τη συγχρονη ελληνικη συλλογικη ζωη. Η «μαθηση» και η κοινωνικα παραδεκτη επιδοση στην «ορθογραφια» απαιτει κοπο, χρονο, εισοδημα και αλλα κοινωνικα (οχι πνευματικα) εφοδια που δεν τα διαθετουν οι «απο-κατω». Ετσι χανουν, βεβαια, μια ευκαιρια κοινωνικης διαφοροποιοησης, αλλα το σπουδαιοτερο ειναι οτι επιδιωκεται να διαμορφωσουν ενα αισθημα πνευματικης αναξιοτητας. Τα θεσμοποiehμενα πολιτιστικα κεντρα της κυριαρχης ιδεολογιας μετατρεψαν τον φορμαλισμο της γραφης σε κριτηριο και τεκμηριο για τη μορφωση, την καλλιεργεια, την εξυπναδα και αλλες ουσιαστικες αξιες του ατομου και του πολιτη. Ενω προκειται για κοινωνικο προκρουστη και για παραμορφωτικη πρεσσα που στρεβλωνει τα πνευματα στα απανθρωπα μετρα της «χρησιμοθηριας» και των σκοπιμοτητων του μηχανισμου. Τα χειρογραφα του Ι. Μακρυγιαννη και του Δ. Σολωμου θανατι η αποδειξη της διαμαρτυριας και της αντιστασης στην καταπιεση που ασκησε η «ορθογραφια» πανω στη γλωσσα, στην ευαισθησια και στον στοχασμο του νεοτερου Ελληνα.

4. Το καθεστως της ιστορικης «ορθογραφιας» δεν καταστρεφει μονο μυαλα, αλλα δημιουργει και *συμφεροντα*. Περισσο να μιλησουμε για τη βιομηχανια του τυπωμενου «λογου», και δεν χρειαζεται να υπομνησουμε τις εκδοτικες επιχειρησεις. Ας αναλογιστει κανεις μοναχα τον αριθμο και τον «τζιρο» των ορθογραφι-

κών λεξικών, και φτάνει. Φτάνει για να καταλάβει ότι και πίσω από τα στοκ των παραγωγών και των εμπορών του «ορθογραφημένου» λόγου παραδοκεί η εθνική συνειδηση και ο πατριωτισμός κάθε γλωσσασυμμετοχού. Το κυκλώμα αυτό είναι αναισθητό ή και μαχεται ενεργητικά κάθε απλοποίηση της γραφής, επειδή τα επενδυμένα συμφέροντά-του είναι η μονη-του «αλήθεια». Από την άλλη, ο «καρεκλοκένταυρος» των δημοσίων υπηρεσιών (και όχι μόνο αυτός) που χάρη και στην «ορθογραφία» σκαρφαλώσε σε κάποιο ποσό, αυτοπαρηγορείται και ανακουφίζεται διοχετεύοντας την επιθετικότητα-του προς τα έξω, «διορθώνοντας» και επιτιμώντας τον ανορθογραφο «λαούτικο» που έρχεται σε υποχρεωτική σχέση μαζί-του. Και είναι γνωστό πως κάθε τέτοια σχέση αρχίζει και τελειώνει με τα χαρτιά. Στην ίδια παρέα ανήκει και ο «διανοούμενος», δηλ. ο διανοητικά εργαζόμενος στα εκπαιδευτικά και τα άλλα πολιτιστικά καθήκοντα της κοινωνίας-μας. Τούτος ο μικροϊδιοκτήτης της γνώσης έχει «περί πολλού» τους γραμματικούς και ορθογραφικούς «κανόνες». Εξοικειώνεται μάλιστα σε τέτοιο βαθμό με την οπτική εικόνα των λέξεων, ώστε στιγμές-στιγμές φτάνει να διακηρύσσει ότι η εικόνα αυτή είναι η μονη πραγματική υπαρκτή-τους!... Είτε σαν «κληρονομοί και διαχειριστές» των πνευματικών αξιών του παρελθόντος, είτε ως νεοκόπος γραμματιζόμενος, ασφάλεια αισθάνεται μοναχά μέσα στα ζεστά νερά της «συνήθειας».

5. Η φυσική απορριψη του παραλόγου και του τυραννικού από το ανθρωπινό — και μάλιστα το φρεσκο παιδικό — μυαλό, δηλ. η ενστικτώδης αποστροφή προς την ιστορική «ορθογραφία», παρουσιάζεται από το σύστημα σαν αδυναμία και στιγματίζεται εκπαιδευτικά με τον όρο «αγγραματοσύνη». Ως συνεπεία του γεγονότος αυτού ο «αγώνας» κατά της «αγγραματοσύνης» θα είναι «εξ αιεί» αγώνας, αφού έχει περιεχόμενο αφυσικό και παντοτε συνεπικουρείται από τον καταναγκασμό και την τιμωρία. Αυτό σημαίνει ότι η καταπιεστική μορφή της «ιστορικής γραφής» συναντά ακαμπτή αντίσταση στο μυαλό και στην ψυχή του Έλληνα, που είναι απροσφορός για μηχανοποίηση και για στρεβλώσεις τέτοιου μεγέθους. Βεβαίως, ο καταναγκασμός αυτός έγινε, για όσους υπεστήσαν τη μακροχρόνη κατεργασία-του, «συνήθεια» και θεωρείται «τετελεσμένο» γεγονός, αλλά ο καθένας γνωρίζει ότι κάθε ώρα και στιγμή (στο σχολείο, στην αλληλογραφία, στην αγορά, στον τυπο, στα Πανεπιστήμια, ακόμα και στην ίδια την

Ακαδημία) ακατάσχετα παραγει την αρνηση-του, αρνηση που για να την κουκουλώσουν και για να την καμφουν προσωρινα, τυραννουν και αρρωσταίνουν τον κοινωνικο οργανισμο.

6. Η λυτρωση απο τον κληρονομημενο παραλογισμο της «ιστορικης» ορθογραφιας, δηλ. η εξοδος απο τον φαυλο κυκλο της στραβογραφιας, εγινε — στο παρελθον — αντικειμενο σοβαρης μελετης απο εξαιρετα πνευματα του τοπου. Διανοουμενοι, καλλιτεχνες και παιδαγωγοι, με προφυλακη τον γλωσσολογο και δασκαλο του απλου λαου Μενο Φιληντα, βαλανε ανοιχτα το ζητημα για την καταργηση της «ιστορικης ορθογραφιας» και την υιοθετηση της φωνητικης γραφης, και μαλιστα με το λατινικο αλφαβητο καταλληλα συμπληρωμενο. Στο σημειο τουτο συνδεθηκαν και ανεπτυξαν τις ιδεες του πρωτοπορου της φωνητικης γραφης Γιαννη Βηλαρα (1771-1823). Στην προταση για τη φωνητικη γραφη και το λατινικο αλφαβητο καθε συγγραφεας φτανει απο διαφορετικο δρομο, αναλογα με την βιοτικη ή διανοητικη εμπειρια που κινησε τη σκεψη-του: εκπαιδευτικη πρακτικη, γλωσσολογικη ερευνα, καλλιτεχνικη αναζητηση, λογικη κατανοηση. Το αιτημα για τη φωνητικη γραφη υπηρξε απο την αρχη φυσικο και αναγκαιο συμπληρωμα του αγωνα για τη Δημοτικη γλωσσα, και σκοπευε στην γραφτη καλλιεργεια της λαϊκης λαλιας απο τον ιδιο το λαο, στον οποιο η καθαρευουσα και η ορθογραφια δεν αναγνωριζαν το δικαιωμα της γλωσσικης υπαρξης και της αυτοδυναμης εκφρασης.

7. Τα κειμενα και οι ιδεες των συγγραφεων που δημοσια και σθεναρα διατυπωσαν την προταση για τη φωνητικη γραφη και το λατινικο αλφαβητο ειναι, οπως θα διαπιστωσει ο αναγνωστης, καθαρα και ξαστερα. Η λογικη ευσταθεια, η πρακτικη χρησιμοτητα, η επιστημονικη εγκυροτητα της προτασης δεν κλονιστηκαν καθολου απο τοτε που πρωτοδιατυπωθηκε. Αντιρρησης και διαφονιες υπηρξαν βεβαια. Μα στην ουση επροκειτο για αφοριστικες αποστροφες που σκοπευαν στην ενεργοποιηση πλατειων προκαταληψεων ή στην κινητοποιηση στενων συμφεροντων, στην καλλιεργεια ποικιλων φοβων απο φανταστικους κινδυνους και τα συναφη. Ωσοσο παραμεριστηκε η πρακτικη διεκδικηση της φωνητικης γραφης και προς χαρη της ενοτητας του κοινωνικα ετερογενους στρατοπεδου των δημοτικιστων, στην αρχη. Αργότερα το αιτημα απωθηθηκε ακομα περισσοτερο εξαιτιας αλυς-

σιδας περιπετειων του δημοσιου βιου με τη δικτατορια του Μεταξα, τη φασιστικη Κατοχη, τον Εμφυλιο Πολεμο και τα παρατεταμενα (και πολιτιστικα) επακολουθα-του.

8. Η πολυ καθυστερημενη «νομιμοποιηση» της δημοτικης απο το κρατος το 1976, δεν επανορθωνει ασφαλως το κακο που εκανε το ιδιο εις βαρος της παιδειας στη νεοτερη Ελλαδα. Και — στωσδηποτε — δε σημαινει αναγνωριση της συλλογιστικης των εμπνευσμενων απολογητων της Δημοτικης, ουτε αποδοχη της διανοητικης φρεσκαδας που αποτυπωνεται στη λαϊκη λαλια. Η διστακτικη αυτη «πρωτοβουλια», κατα βαση, αποτελει υποχωρηση στις καινουργιες εκπαιδευτικες αναγκες για την πλατεια μεταδοση συγχρονων τεχνικων γνωσεων στο ειδικευμενο εργατοτεχνικο προσωπικο των επιχειρησεων και των οργανισμων, η οποια δεν ειναι δυνατο να γινει πια με την καθαρευουσα. Αυτη η αθελητη και κολοβη υποχωρηση - προσαρμογη μοιραια ανοιξε ηδη τους ασκους του Αιολου, και ετσι, αιτιοκρατικα, ερχονται στην επιφανεια ολες οι πλευρες της γλωσσικης καταπιεσης, που στηριχτηκε στο κατασκευασμα της καθαρευουσας.

9. Ο χρονιος, φανερος και κρυφος, γλωσσαμυντορισμος στηριχτηκε στον «ευσταθη» τριποδα: *καθαρευουσα - ετυμολογισμος - ιστορικη γραφη (η αρχη)*. Η εσωτερικη συνοχη της «μηχανης» βασιστηκε στην συμπληρωματικοτητα των τριων «διαφορετικων» αλλα ομοουσιων αυτων πλευρων. Η αδυναμια της καθαρευουσας να πεισει για την αναγκαιοτητα της υπαρξης-της παρεπεμπε στον ετυμολογισμο κι εκεινος στην μεταφυσικη ιστορικη αρχη (η οποια με *πολιτικη δολιοτητα* συνδεθηκε με την ιστορικη συνεχεια του ελληνικου λαου). Σε καθε βαθμιδα το προβλημα πολλαπλασιαζοτανε τοσο που ξεχνιοταν η αφετηρια, ετσι που μονο καποιο υπερειδικευμενο γλωσσικο ιερατειο ηταν δυνατο να επικοινωνησει ταχα με την βαθεια αληθεια. Η *παραπλανηση* ειχε γινει αξιοσεβαστο συστημα. Τωρα ο παραμερισμος της καθαρευουσας αφηνει το συστημα εκθετο. Και μενουν ξεκρεμαστες οι διαφορες αιτολογησεις και «ετυμολογησεις» απο τη στιγμη που θαβεται το πτωμα που σκοπευαν να συντηρησουν. Ειναι λογικα συνεπες και πρακτικα επικαιρο να βρουν την ιδια τυχη και ο ψευτοετυμολογισμος (που το μονο που δεν τον ενδιαφερει ειναι ο σχηματισμος της λαλιας στο στομα του λαου) και η ιστορικη γραφη. Αλλα η «συνηθεια» και η αδρανεια απο το μακροχρονιο γλωσ-

σικο μουδιασμά θα παρατείνουν για καμποσσο καιρο ακομα την επιρροη-τους.

10. Ο γλωσσικός πραγματισμός του κρατους και ο εμπειρισμός των νεοδημοτικιστων του συρμου στην ουσια φρεναρουν την ολοσχερη λυτρωση απο τα γλωσσικα δεσμα. Οι ισορροπτες που επιδιωκουν και τα συμφεροντα που θεραπευουν ικανοποιουνται με τα ημιμετρα, τα ακαιρα και δειλα, τα μισοτελειωμενα, που οδηγουν σε νεα αδιεξοδα. Η λυτρωτικη διεξοδος, που ταυτιζεται με τις γενικότερες και ουσιαστικες παιδευτικες αναγκες, μπορεί να προκυψει απο την τολμηρη αξιοποιηση των αντιφασεων και των συγκυριων. Ετσι το καθυστερημενο και υποχρεωτικο βημα-τακι για την επισημη αναγνωριση της δημοτικης, *αυτοματα* κινησε τη διαδικασια για το βαθμιαιο περασμα στη φωνητικη γραφη. Και ηδη η γρηγορη και πλατεια υιοθετηση του *μονοτονικου* συστηματος γραφης, εβαλε σε λειτουργια τους μηχανισμους της μεταβασης στη φωνητικη γραφη. Οι ροπες αυτες και οι αντικειμενικες διαδικασίες είναι αναγκη να οδηγηθουν συνειδητα και με περισκεψη. (Εδω είναι ίσως ο καταλληλος τοπος να σημειωσουμε οτι το κρατος, προς χαρη της ασφαλειας των τιτλων *ιδιοκτησιας* στα ακινητα *πραγματα*, παραβιασε, απο καιρο τα ταμπου της ιδιαι-της της ιδεολογιας και επεβαλε περιορισμενα τη φωνητικη γραφη! Με το Β. Δ. 533/1963, που δημοσιευτηκε στο Α' τευχος της «Εφημεριδος της Κυβερνησεως» με αριθμο 148/1963, υποχρεωνει τους υποθηκοφυλακες να γραφουν: «*Κατα την ΗΧΗΤΙΚΗΝ ΜΕΘΟΔΟΝ, γραμμα προς γραμμα μεχρι και του τελευταιου γραμμα-τος της λεξεως, ΑΓΝΟΟΥΜΕΝΗΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑΣ*»!...)

11. Η βασικη κοινή θεση των συγγραφεων για τη φωνητικη γραφη με το λατινικο αλφαβητο είναι καθ' *εαυτη* και *αντικειμενικα* απελευθερωτικη και προοδευτικη. Τουτο εχει την εννοια οτι η εγκυροτητα και η ουσιαστικη αξια-της δεν οφειλονται στην εξαρτηση ή στην παρακολούθηματικη-της σχεση απο μειζονες προτασεις και συλλογισμους που είναι συναισθηματικα, ιδεολογικα και πολιτικα φορτισμενες. Οφειλεται στη λογικη-της βαση και στο λυτρωτικο αποτελεσμα που θαχει η εφαρμογη-της για τους πολλους. Η προταση για τη φωνητικη αποκατασταση της σημερινης γραφης, δηλ. και για τη γραφη επικρατηση της συγχρονης ελληνικης λαλιας, αποτελεί εκφραση του πνευματος της απλοτητας και της σαφηνειας, πνευματος που κατεξοχην χαρακτηριζει τον

ελληνικό λαό από τα παλιά τα χρόνια μέχρι και σήμερα. Γιατί και τότε οι Αρχαίοι — πολεμώντας αδιακοπاً το παραλόγιο και το αντιδραστικό — με τόλμη και εξυπνάδα συμπλήρωσαν το φοινικικό αλφάβητο που δανειστήκαν και «... *αμα τη φωνη μετεβαλον* και τον ρυθμό των γραμμάτων» (Ηρόδοτος, V, 58). Και αργότερα οι Αθηναίοι (403: αρχοντας Ευκλείδης, πρόταση Αρχίνου) έκαναν το ίδιο με το δικό-τους αλφάβητο.

12. Η κατάσταση των πνευμάτων σήμερα δεν είναι τέτοια που να μην επιτρέπει την επαναφορά της πρότασης για τη φωνητική γραφή και το λατινικό αλφάβητο. Ασφαλώς και αντίθετα συμφέροντα υπάρχουν και ελληνοκατήλοι θα ξεφυτρώσουν παλι. Αλλά τα αδιέξοδα και οι ανοιχτές πληγές του γλωσσικού φορμαλισμού κάνουν σήμερα ακρώς επισφαλές το ρολόι του κατήγορου. Από την άλλη η πυκνή κυκλοφορία συμβολών — ονομάτων, λέξεων, σημάτων — στην καθημερινή ζωή, που είναι γραμμένα με λατινικούς χαρακτήρες, είτε προκειται για ελληνικές είτε προκειται για ξένες λέξεις (προϊόντα-τοπωνυμία-ονοματα προσώπων) έχει εξοικειώσει τα παιδιά και τον μη ξενογλωσσό πληθυσμό με τη μορφή και την προφορά των λατινικών γραμμάτων. Και, τέλος, οι εξελίξεις στην τεχνολογία της τυπογραφίας, με σημερινό σταθμό τη φωτοσύνθεση και τη φωτομηχανική αναπαραγωγή, διευκολύνουν τεχνικά κατά πολύ την απλοποίηση της γραφής με το λατινικό αλφάβητο.

13. Η μικρή τούτη έκδοση με τα ιστορικά αλλά και επικαιρά κείμενα του Μένου Φιληντα, του Φωτού Γιοφυλλή, του Δημήτρη Γληνού, του Γιάννη Σιδερή, του Νίκου Χατζηδάκη, του Κώστα Προυσή, του Κώστα Καρθαίου και του Γιάννη Μπενεκού αποβλέπει στην τονωση και την προαγωγή του διαχύτου προβληματισμού για τη φωνητική γραφή. Θέλει επίσης να δώσει ένα δείγμα φωνητικής γραφής με λατινικούς χαρακτήρες, προκειμένου ο αναγνώστης να μπορέσει να εκτιμήσει τα πλεονεκτήματα αυτού του τρόπου γραφής, αλλά και να μετρήσει την ψυχολογική αντίσταση που οφείλεται στην «συνήθεια». Για το σκοπό αυτό το πρώτο κείμενο του γλωσσολόγου Μένου Φιληντα στοιχειοθετήθηκε και φωνητικά με λατινικά γράμματα με βάση τις υποδείξεις που περιέχονται στο κείμενο του Νίκου Χατζηδάκη. Η πρόταση και η πεποίθηση για τη φωνητική γραφή με το λατινικό αλφάβητο κατάλληλα τροποποιημένο δεν δικαιολογεί την παραγνώριση

ορισμένων προβλημάτων που προκύπτουν από την παρατεταμένη χρησιμοποίηση της ιστορικής «ορθογραφίας» ούτε σημαίνει προκαταβολική άρνηση κάθε διαφορετικής ή και αντίθετης αντίληψης. Κατά συνέπεια, η έκδοση αυτή είναι και πρόταση διαλογού και αμοιβαίου ελέγχου, με σκοπό την κατοχύρωση της αληθείας και την εξυπηρέτηση του γενικού συμφεροντος.

Η Εκδοτική Ομάδα

Οτι θα σου
με αφαιρέσει
Απολυτοτάτα

Μενος Φιληντας

ΜΕΝΟΣ ΦΙΛΗΝΤΑΣ

Πρέπει να γράφουμε με το Λατινικό Αλφάβητο*

Όταν λέμε γραφή εννοούμε προπαντων τη συμβολική παρασταση των λεχτικών φθογγών με γράφτα σημαδια. Αυτα τα σημαδια τα ειπανε γραμματα. Αφου δηλ. πολλους αιωνες ο ανθρωπος μιλησε, μεταδωκε δηλ. και στους ομοιους-του, που ειχε μπροστα-του, το ο,τι συλλογιονταν ο ιδιος, τελος ενιωσε την αναγκη να τα μεταδωσει και σε αλλους γνωστους-του, που δεν ειτανε εκει μπροστα-του· ετσι συλλογιστηκε, πως αυτο που λεει μπορεί και να το χαραξει, καπου, να μενει σημαδεμενο. Ετσι βγηκε στη μεση η *γραφη*, δηλ. ο τροπος να εκφραζουν οι ανθρωποι το ο,τι συλλογιουνται με σημαδια, που τα βλεπει κανεις πια, και οχι που τακουει, οπως στην ομιλια. Τα σημαδια της γραφης στην αρχη ειτανε *συμβολα*, δηλ. χαραχτα σημεια, που παραστηνανε γνωστες-του εννοιες· βλ. *Ιλιαδ.* Ζ 168. Αργότερα μεταχειριστηκαν την *εικονογραφια*, που προκοψε προπαντων στην Αιγυπτο με τα *ιερογλυφικα-τους*, των οποιων η μεθοδο βασίζεται στο συμβολισμο και την ομωνυμια, οπως οι γριφοι που δημοσιεβομε στα περιοδικα με εικονες κτλ. Ετσι η εικονικη παρασταση απο: ενα νεο, ενα γερο, ενα γερακι, ενα ψαρι και εναν ιπποποταμο διαβαστηκε: *ω νεοι και γεροι, ο Θεος μισει τα αισχρα*.

Γραφη που προκοψε αργότερα και επικρατησε σε ολο τον τοτε πολιτισμενο κοσμο ειτανε η Σημιτικη. Αν η γραφη αυτη προηρθε απο την ιερογλυφικη της Αιγυπτου δεν το ξαιρουμε καλα γιατι μοιαζει και με τη Μινωικη, που ανακαλυψε ο Εβανς στις ανασκαφες της Κρητης. Οι Σημιτες αναπτυξαν την αλφαβητα-τους χρησιμοποιωντας το συμφωνο ως χρειαζουμενο στοιχειο της συλλαβης και το φωνηεντο ως απλη αποχρωση του συμφωνου. Η ιδιορυθμια αυτουνου του συστηματος εγκειται στη φυση των σημιτικων γλωσσων, που μεταχειριζονται τα συμφωνα για κυριο φορεα του νοηματος της λεξης και τα φω-

* Απο το περιοδικο *Πρωτοπορια*, τομ. 1929, σελ. 5-7.

Prepi na γραφume
me to latiniko alfavito

Otan leme γραφι enoume propandon ti simvoliki parastasi ton lehtikon fθogon me γrafta simaδia. Afta ta simaδia ta ipane γramata. Afu δilaδi polus eones o anθropos milise, metaδoke δilaδi ke stus omius-tu, pu ihe brosta-tu, to o, ti siloyiotan o idios, telos eniose tin anagi na ta metaδosi ke se alus γnostus-tu, pu den itane eki brosta tu etsi siloyistike pos afto pu lei bori ke na to haraksi kapu, na meni simaδemeno. Etsi vyike sti mesi i γrafi, δilaδi o tropos na ekfrazun i anθropi to o,ti siloyiunde me simaδia, pu ta vlepi kanis pia, ke ohi pu t' akui, opos stin omilia. Ta simaδia tis γrafis stin arhi itane simvola, δilaδi harahta simia, pu parastinane γnostes-tu enies vl. Iliada Z' 168. Aryotera metahiristikan tin ikonoygrafia, pu prokopse propandon stin Egipto me ta ieroylifika-tus, ton opion i meθodo vasizete sto simvolizmo ke tin omonimia, opos i γrifi pu dimosievome sta perioδika me ikones ktl. Etsi i ikoniki parastasi apo: ena neo, ena γero, ena γeraki, ena psari ke enan ipopotamo diavastike: o nei ke γeri, o Θεos misi ta eshra.

Γrafi pu prokopse aryotera ke epikratise se olo ton tote politizmeno kozmo itane i Simitiki. An i γrafi afti proirthe apo tin ieroylifiki tis Egiptos den to kserume kala, yiati miazi ke me ti Minoiki, pu anakalipse o Evans stis anaskafes tis Kritis. I Simites anaptiksan tin alfavita-tus hrisimopiondas to simfono os hriazumeno stihio tis silavis ke to foniendo os apli apohrosi tu simfonu. I idioriθmia aftunu tu sistimatos engite sti fisi ton simitikon γloson pu metahirizonde ta simfona gia kirio forea tu noimatos tis leksis ke ta fonienda gia

νηεντα για τοπικα στοιχεια μονο, που εκφραζουν τη σχεση, την οποια εχουν οι λεξεις μεταξυ-τους.

Απο το σημιτικο αλφαβητο καταγονται ολων των Ασιατικων και των Ευρωπαϊκων πολιτισμενων εθνων τα αλφαβητα.

Κατα την προς τη Δυση απλοχωρεση-του το σημιτικο αλφαβητο επεσε σε χερια ενος λαου, που ειχε δραστηριοτητα και μεγαλοφυα. Ο λαος αυτος ειταν οι Ελληνες, που το μεταπλασαν και το τελειοποιησαν σε αληθινο φθογγογραφικο αλφαβητο, κ' ετσι πραγματοποιησαν το ιδανικο της γραφης, που πρεπει να κρατιεται σφιχτα απο την προφορα και ναποδινει πιστα τον καθε φθογγο της λεξης. Δηλ. ο καθε στοιχειακος φθογγος μιας λεξης πρεπει ν' αντιπροσωπευεται απο ενα και το αυτο γραφικο σημαδι παντου και παντοτε το ιδιο, και καθε ψηφι να παραστηνει παντοτε ενα και μονο τον ιδιο φθογγο. Αυτο θα πει *ορθογραφια φθογγογραφικη*. Η αλλη, που συνηθιζεται σημερα, η *ιστορικη*, να πουμε, ειναι καθαυτο *ανορθογραφια*.

Οι αρχαιοι Αθηναιοι τον τεταρτο π.Χ. αιωνα ειχανε φτασει σχεδον σαυτη την τελειοτητα της απλης *φθογγογραφιας*.

Μονον τα *α, ι, υ*, παραστηνανε το καθενα ιδιο φθογγο παλι, μα ποτε *μακρο* και ποτε *βραχυ*, οπως το απαιτουσε η τοτε προφορα-τους.

Επειδη ο γραφτος ο λογος μας εμεινε κληρονομια απο τους αρχαιους εχομε ακομη στη σημερινη-μας γραφη αυτο το ιδιο το αλφαβητο των αρχαιων Αθηναιων, οπως μεταρρυθμιστηκε στις μερες του αρχοντα Ευκλειδη το 403 π.Χ. Ωστοσο η αρχαια προφορα των γραμματων δεν εφτασε ως σεμας, ουτε ειτανε δυνατο να φτασει, γιати με τον καιρο αλλαζουνε στο στομα οι ζωντανοι φθογγοι, που τους παραστηνουν τ'αψυχα γραμματα. Ετσι λοιπον τα ψηφια του σημερινου-μας αλφαβητου ειναι τα αρχαια μεταρρυθμισμενα Αθηναϊκα, μα οι φθογγοι που αντιπροσωπευουνε σημερα δεν ειναι εκεινοι, που παραστηναν εκεινο τον καιρο.

Τελος, για να μην τα πολυλογουμε, γιати ταπαμε πολλες φορες αυτα, πρεπει να παρουμε το *λατινικο αλφαβητο* μεταρρυθμιζοντας-το φθογγολογικα κατα τις αναγκες που εχει η γλωσσα-μας. Ετσι χωρις ναγγιζομε την ορθογραφια της αρχαιας ελληνικης, που πολλες-της λεξεις σωζονται στη νεα-μας, μπαινουμε στη χορεια των πολιτισμενων εθνων, εχομε τα διεθνικα γραμματα που ταχει ολος ο πολιτισμενος κοσμος, και που τα πηραν τωρα τελευταια και οι Τουρκοι.

topika stihia mono, pu ekfrazun ti shesi, tin opia ehun i leksis metaksi-tus.

Apo to simitiko alfavito katayonde olon ton Asiatikon ke ton Evropaikon politizmenon eθnon ta alfavita.

Kata tin pros ti Δisi aplohoresi-tu to simitiko alfavito epese se heria enos lau, pu ihe drastiriotita ke meyalofia. O laos aftos itan i Elines, pu to metaplasan ke to teliopiisan se aliθino fθogografiko alfavito, k' etsi praymatopiisan to iðaniko tis γrafis, pu prepi na kratiete sfihta apo tin profora ke n' apoðini pista ton kaθe fθogo tis leksis. Δilaði o kaθe sthiakos fθogos mias leksis prepi n' andiprosopevete apo ena ke to afto γrafiko simaði pandu ke pandote to iðio, ke kaθe psifi na parastini pandote ena ke mono ton iðio fθogo. Afto θa pi orθografia fθogografiki. I ali, pu siniθizete simera, i istoriki, na pume, ine kaθafto anorθografia.

I arhei Aθinei ton tetarto p.H. eona ihane ftasi sheðon s' afti tin teliotita tis aplis fθogografias.

Monon ta α, ι, υ, parastinane to kaθena iðio fθogo pali, ma póte makro ke póte vrahi, opos to apetuse i tote profora-tus.

Epiði o γraftos o loγos mas emine klironomia apo tus arheus ehome akomi sti simerini-mas γrafi afto to iðio to alfavito ton arheon Aθineon, opos metarimistike stis meres tu arhonda Efklidi to 403 p.H. Ostoso i arhea profora ton γramaton ðen eftase os s' emas, ute itane ðinato na ftasi, yiati me ton kero alazune sto stoma i zondani fθogi, pu tus parastinun t' apsiha γramata. Etsi lipon ta psifia tu simerinu-mas alfavitu ine ta arhea metarimismena Aθineika, ma i fθogi pu antiprosopevune simera ðen ine ekini, pu parastinan ekino ton kero.

Telos, γia na min ta poliloyume, yiati tapame poles fores afta, prepi na parume to latiniko alfavito metarimizondas-to fθogologika kata tis anages pu ehi i γlosa-mas. Etsi horis n' agiksime tin orθografia tis arheas elinikis, pu poles-tis lekseis sozonde sti nea-mas, benume sti horia ton politizmenon eθnon, ehume ta ðieθnika γramata pu tahi olos o politizmenos kosmos, ke pu ta piran tora teleftea ki i Turki.

Ακουω τους Μανταρινους-μας να φωναζουν, πως εμεις ειμαστε ο εκλεκτος λαος του Θεου και δεν μπορουμε να κανουμε αυτες τις αλλαγες, που κανουν ταλλα εθνη. Αφινοντας τους Μανταρινους να φωναζουν, οπως φωναζαν και οταν αρχισε η γλωσσικη μεταρρυθμιση, ερχουμαι ναποδειξω στους τυχον συντηρητικους, πως και το Λατινικο αλφαβητο ειναι αυτο το Ελληνικο, μαλιστα το Χαλκιδικο, που αναπτυχθηκε στη Δυτικη Ελλαδα και το πηραν οι λαοι της Ιταλιας απο τους Ελληνες, που αποικισαν εκει σε καιρους, που δεν ειχε παρει ακομη την μεταρρυθμισμενη μορφη το Ελληνικο αλφαβητο, για τουτο και υπαρχουν μερικες διαφορες αναμεσα στα δυο αλφαβητα: γιατι το ελληνικο Η δεν παριστανε τοτε το μακρο ε, αλλα καποιο δασυ φθογγο, τον οποιο, διατηρησανε στη Λατινικη και στις Νεολατινικες γλωσσες. Σωζουνταν ακομη τοτε στο ελληνικο αλφαβητο τα Σημιτικα F και q, που διατηρηθηκαν ως τα σημερα στα νεολατινικα αλφαβητα με αλλαγμενη καπως την προφορα. Οι αλλες διαφορες προηρθαν απο καινοτομιες των Λατινων, που αφισαν αχρησιμευτο το K και μεταχειριστηκαν στον τοπο-του το c (την παραλλαγη του Γ στη Χαλκιδα) και για το φθογγο K και για το φθογγο g, και τελος οταν ενιωσαν την αναγκη να ξεχωρισουνε μεταξυ-τους και στη γραφη-τους δυο φθογγους, (γιατι στην προφορα βεβαια και τους ξεχωριζαν) προσθεσαν στο c ενα μικρο ξεχωριστικο σημαδι κετσι βγηκε το στοιχειο G. Ομοια αφισαν αχρησιμευτο το Z, μα υστερα σαν ηρθαν σε αμεση επικοινωνια με τους Ελληνες ξαναμεταχειριστηκαν το Z για να παραστησουν τον ελληνικο φθογγο ζ. Ακομα πηραν απο τους Ελληνες το Y με το ελληνικο-του ονομα υψιλον και με το ελληνικο-του σχημα, γιατι το παλιο υψιλον το ειχανε μετασχηματισει σε δυο αλλα γραμματα το U και το V. Το ιδιο ειχανε καμει και με το ι που το μετασχηματισανε κι αυτο σε δυο γραμματα το j και το I.

Αυτα τα ειπα λιγακι απλωτα, να πουμε, για να δειξω στους καπως συντηρητικους-μας πως και το Λατινικο αλφαβητο ειν' αυτο το ιδιο το Ελληνικο, για να μην εχουμε απ' αυτους μур-μουρα, οταν θα παραδεχτουμε το Λατινικο αλφαβητο, αν ποτε το παραδεχτουμε.

Θα εχουμε λοιπον στη γλωσσα-μας ετουτο το αλφαβητο με τη σημασια των φθογγων, που σημειωνω εδωπερα, η και τελειοτερο, που θα το βρει αλλος καλυτερος απο μενα.

Aa-α=α, Bb-μπε=μπ, Cc-τσε=τσ, Dd-ντε=ντ, Dd-δε=δ, Ee-

Akuo tus Mandarinus-mas na fonazun, pos emis imaste o eklektos laos tu Θεu ke den borume na kanume aftes tis alayes, pu kanun tala eθni. Afinondas tus Mandarinus na fonazun, opos fonazan ke otan arhise i γλοςiki metariθmisi, erhume n' apoδikso stus tihon sindiritikus, pos ke to Latiniko alfavito ine afto to Eliniko, malista to Halkiðiko, pu anaptihθike sti Δitiki Elaða ke to piran i lai tis Italias apo tus Elines, pu apikisan eki se kerus, pu den ihe pari akomi tin metariθmizmeni morfi to Eliniko alfavito, γia tuto ke iparhun merikes diafores anamesa sta ðio alfavita: γiati to eliniko H den paristane tote to makro ê, ala kapiro ðasi fθogo, ton opio, ðiatirisane sti Latini-ki ke stis Neolatinikes γloses. Sozundan akomi tote sto eliniko alfavito ta Simitika F ke q pu ðiatiriθikan os ta simera sta neolatinika alfavita me alaymeni kapos tin profora. I ales diafores proirθan apo kenotomies ton Latinon, pu afisan ahrisimefto to K ke metahiristikan ston topo-tu to c (tin paralayi tu Γ sti Halkiða) ke γia to fθogo K, ke γia to fθogo g, ke telos otan eniosan tin anagi na ksehorisune metaksi-tus ke sti γrafi tus ðio fθogus, (γiati stin profora vevea ke tus ksehorizan) prosθesan sto c ena mikro ksehoristiko simaði k' etsi vyike to stihio G. Omia afisan ahrisimefto to Z, ma istera san irθan se epikinonia me tus Elines ksanametahiristikan to Z γia na parastisun ton eliniko fθogo z. Akoma piran apo tus Elines to Y me to eliniko-tu onoma ipsilon ke me to eliniko-tu shima, γiati to palio ipsilon to ihane metashimatisi se ðio ala γramata to U ke to V. To iðio ihane kami ke me to i pu to metashimatisane ki afto se ðio γramata to j ke to i.

Afta ta ipa liyaki aplota, na pume, γia na ðikso stus kapos sindiritikus-mas pos ke to Latiniko alfavito in afto to iðio to Eliniko, γia na min ehume ap' aftus murmura, otan tha paraðehtume to Latini-ko alfavito, an pote to paraðehtume.

Θa ehume lipon sti γlosa-mas etuto to alfavito me ti simasia ton fθogon, pu simiono eðopera, i ke teliotero, pu tha to vri alos kaliteros apo mena.

Aa-ά=α, Bb-μπε=μπ, Cc-τσε=τσ, Dd-ντε=ντ, Dd-δε=δ, Ee-

ε=ε, Ff-φε=φ, Gg-γκα=γκ, Hh-χα=χ, Ii-ι=ι, Jj-τζι=τζ, Kk-κα=κ, Γγ-γα=γ, Ll-ελ=λ, Mm-εμ=μ, Nn-εν=ν, Oo-ο=ο, Pp-πε=π, Qq-κιου=κι, Rr-ερ=ρ, Ss-ες=σ, Tt-τε=τ, Pp-θι=θ, Uu-ου=ου, Vv-βαν=β, Xx-χι=χι, Yy-υψιλο=ι, Zz-ζετ=ζ, Zz-γκε=γκι.

Στο αλφαριθμητικό αυτό κρατούμε οπωσδήποτε την παραδεγμένη σειρά, αν είχαμε όμως ελευθεροφρονη κοινωνία, θα γραφάμε κατά την επιστημονική σειρά-τους τους φθογγούς, που αντιπροσωπεύει αυτό το αλφαριθμητικό:

Φωνηέντα: a, o, u, e, i.

Ημιφωνα: u, i.

Στιγμικά συμφωνά: b, p, d, t, j, c, z, q, g, k.

Συνεχικά συμφωνά: v, f, d, t, z, s, y, x, Γ, h, m, n, r, l.

Το ξ και το ψ θα γραφόνται ks, ps, γιατί είναι από δύο φθογγούς το καθένα.

Δεν πιστεύω να είναι σοβαρός λόγος πως δεν πρέπει να κάνουμε εμείς αυτή τη μεταρρυθμίση, γιατί την έκαναν ταχά πριν από μας οι Τούρκοι, ή οι Γιαπωνέζοι, ή δεν ξαίρω ποιοι άλλοι.

Τα δικά μας τα δημοτικά γραφήκανε με Λατινικά στοιχεία απ' το μεσαιώνα, και ο Παλλης έγραψε τα Νεολληνικά, δέκα χρόνια πριν φανεί ο Κεμαλ και η Τουρκική μεταρρυθμίση.

Με τη Λατινική όμως γραφή που θα εισαγάγουμε στη νέα Ελληνική γλώσσα δε θα έχουμε βεβαία ορθογραφία, όπως δεν έχουμε τέτοια και στη διεθνική μουσική, που παραδεχτήκαμε στην Ελλάδα χωρίς πολλές φασαρίες των συντηρητικών. Οποίος θέλει να μελετήσει την Αρχαία Ελληνική από τις πηγές και δεν αρκείται σε ωραιές μεταφράσεις στη Νέα Ελληνική, θα μαθαίνει βεβαία την αρχαία με τα γράμματα-της, και την ορθογραφία-της, όπως μαθαίνουνε όσοι θέλουνε τη Βυζαντινή μουσική με τις διαφορές μορφές-της.

é=ε, Ff-φε=φ Gg-γα=γκ, Hh-χα=χ, Ii-ι=ι, Jj-τζι=τζ Kk-
 κα=κ, Γγ-γα=γ, Ll-ελ=λ, Mm-εμ=μ, Nn-εν=ν, Oo-ό=ο, Pp-
 πε=π, Qq-κιου=kj, Rr-ερ=ρ, Ss-εζ=σ, Tt-τε=τ, Pp-θι=θ, Uu-
 ου=ου, Vv-Βαυ=β, Xx-χι=χι Yy-ύψιλο=ι, Zz-ζετ=ζ, 'Z'z-
 γκε=γκι.

Sto alfavito afto kratume oposdipote tin paraðeymeni sira, an
 ihame omos eleftherofroni kinonia, tha grafame kata tin epistimoniki
 sira-tus tus fthogus pu andiprosopevi afto to alfavito:

Fonienda: a, o, u, e, i.

Imifona: u, i.

Stiymika simfona: b, p, d, t, j, c, z, q, g, k.

Sinehika simfona: v, f, d, t, z, s, y, x, γ, h, m, n, r, l.

To ξ ke to ψ tha grafonde ks, ps, yiati ine apo dio fthogus to
 kaθena.

Den pistevo na ine sovaros loγos pos den prepi na kanome emis
 afti ti metarismisi, yiati tin ekaman taha prin apo mas i Turki i i
 Giaponezi, i den ksero pii ali.

Ta dika-mas ta dimotika grafikane me Latinika stihia ap' to me-
 seona, ke o Palis eyrapse ta Neoelinika, deka hronia prin fani o
 Kemal ke i Turkiki metarismisi.

Me ti Latiniki omos grafi pu tha isayayume sti Nea Eliniki γλoσa,
 de tha ehume vevea orthografia, opos den ehume tetia ke sti dieθni
 musiki, pu paraðhtikame stin Elaða horis poles fasaries ton sindiri-
 tikon. Opios theli na meletisi tin Arhea Eliniki apo tis piyes ke den
 arkite se orees metafrases stin Nea Eliniki, tha maθeni vevea tin arhea
 me ta gramata-tis ke tin orthografia-tis, opos maθenune osi thelune ti
 Vizandini musiki me tis diafores morfes-tis.

Λατινική γραφή*

Στην εφημερίδα «Πρωΐα» της 10 του Φλεβάρη ο κ. Φιλίππος Δραγουμης απαντα στο αρθρο-μου, που δημοσιεφτηκε στο πρωτο φυλλο της «Πρωτοποριας», για την εισαγωγή της Λατινικής γραφής στα Ελληνικά και λεει, οτι εκστρατεβω πανοπλος για το ζητημα, ενω εγω πρωτα πρωτα δεν εκστρατεβω καθολου, και δεφτερο δεν εκστρατεβω πανοπλος, λεω απλα οτι η Νεα Ελλαδα πρεπει να γραφει τους φτογγους-της με το διεθνικο αλφαβητο, που ειναι κιαφτο Ελληνικο. Ο κ. Δραγουμης λεει πολλα και καλα πραματα για την Τουρκικη μεταρρυθμιση, μα εγω δεν ειχα καθολου την Τουρκικη μεταρρυθμιση στο νου-μου, οταν εκαμα αφτην την προταση, και την εκαμα βλεποντας, οτι κανενας δε γραφει τη γλωσσα-μας ορθογραφημενη, ουτε καν την «*πρωτοπορια*» δεν ξαιρουνε να τη γραψουνε σωστα, ενω οταν γραφουμε τη γλωσσα-μας με τα ελληνικα στοιχεια, ειμαστε αναγκασμενοι να τη γραφουμε με την αρχαια ορθογραφια. Αλλα οι αρχαιοι δεν απαγγελναν τα γραμματα ετσι που ταπαγγελνουμε εμεις. Οι αρχαιοι δηλ. ελληνες μας αφισανε τα γραφτα-τους μνημεια, οπως προφερναν εκεινοι τα γραμματα-τους που συμβολιζανε τους ζωντανους τοτε φτογγους. Αλλα με τον καιρο, καθως γνωριζει ο κ. Φ. Δραγουμης, οι φτογγοι εκεινοι υποκατασταθηκαν απο αλλους στα ιδια ψηφια. Συμπεσανε λοιπον τα φωνηεντα ι, η, υ, και οι διφτογγοι ει, οι, υι, η ολοι στο φτογγο ι, και τι να σας λεω τωρα αλλα, που τα ξαιρετε ολοι-σας και γιαφτο ζητειτε τη μεταρρυθμιση της ορθογραφιας-μας. Περισσοτερο απ ολους τη ζητω εγω, που υπηρξα χρονια δασκαλος και σε μεγαλα και σε μικρα παιδια και ειδα τι μεγαλο κακο φερνει σαφτα η ιστορικη, που λενε, ορθογραφια. Στην αρχη ζητησα τη μεταρρυθμιση του Βηλαρα, γιατι καθε αλλη ειναι προσωρινη και ανωφελεφτη στα παιδια-μας και στο λαο-μας, σα δεν γραφουμε ολους τους φτογγους, που προφε-

* Απο το περιοδικο *Πρωτοπορια*, τομ. 1929, σελ. 102-105.

ρουνται ίδια με το ίδιο παντα ψηφι λ.χ. με το: ι. Τα παραπάνω επτα σημαδια, που ειπαμε με το ε τα ε και αι, με το ο τα ο και ω και καθεξης. Αλλα ειδα πως, αμα γραψουμε λ.χ. γραφο με ο (γιατι με ο το προφερνουμε βεβαια σημερα εμεις), το γραφω το μεταχειριστηκαν οι αρχαιοι με ω προφεροντας-το βεβαια αλ-λιωτικα, κεπειδη στη νεα-μας γλωσσα υπαρχουν απειρα τετοια, που κρατωντας το αρχαιο αλφαβητο ειμαστε αναγκασμενοι να τα γραψουμε σαν τους αρχαιους, αλλα να μην τα προφερουμε ετσι που τα προφερναν εκεινοι, παρα ετσι που προφερνουμε εμεις οχι μονον τη γλωσσα-μας, μα και τη γλωσσα-τους, για τουτο στη γλωσσα-μας ζητησα να μπασουμε το Λατινικο αλφα-βητο, πουναι κιαφτο ελληνικο σημειωσε, ωστε μεταβαλλοντας τους φτογγους των αρχαιων συμφωνα με την απαγγελια της σημερινης-μας γλωσσας να μη μεταβαλλουμε τουλαχιστο τις εικονες, που μας παρουσιαζουν οι λεξεις-τους.

Ποιος ειναι που ξαιρει σημερα τα νεα ελληνικα και δεν ξαιρει και το ευρωπαϊκο αλφαβητο; αλλος απ τα Γαλλικα, αλ-λος απ τ' Αγγλικα, αλλος απ τα Γερμανικα κ.λπ. που τομαθε ομως σε μεγαλη οπωσδηποτε ηλικια και δεν τουκανε καθολου δυσκολια.

Ετσι, λοιπον, θα μαθαινουμε κ' εμεις μικροι το ευρωπαϊκο αλφαβητο, ως αλφαβητο της γλωσσας-μας και λιγο μεγαλυτε-ροι θα μαθαινουμε το αρχαιο ελληνικο αλφαβητο και θα διαβα-ζουμε τα οσα εχουνε γραφει και στην αρχαια και στη Βυζαντι-νη και στην καθαρεβουσα ακομα. Εγω δεν ειπα ν' αλλαξουμε τη γλωσσα μας, ειπα μονο να μεταρρυθμισουμε την ορθογ-ραφια-μας με τετοιον τροπο, που να μη μας πειραζει στο ματι η εικονα της καθε αρχαιας λεξης. Γιατι ενω στο στομα οι ζωντα-νοι φτογγοι μεταβαλλονταν και συμπεφτανε στην προφορα-τους (οπως ειπαμε παραπάνω) ταψυχα ψηφια, που τους παρα-στηνανε πανου στο χαρτι, μενανε τα ιδια και προφερνονταν απο καιρο σε καιρο και απο τοπο σε τοπο με καινουργιους φτογγους, που υποκαταστηνανε τους παλαιότερους, τους οποιους εικονιζανε αλλοτες τα γραμμενα ψηφια. Ετσι κληρο-δοτηθηκε στους απογονους προφορα νεωτερων φτογγων εικο-νισμενη με γραμματα, που παραστηναν τους αρχαιότερους. Κ' επειδη τα γραμματα καθαφτο ειναι συμβολα, δεν μπορουνε να δωσουνε στους πολλους την ιδεα της αλλαγης των φτογγων. Οι φτογγοι λοιπον αλλαζουνε μεσ το στομα, ενω τα γραμματα πανου στο χαρτι μενουν αμεταβλητα. Ετσι κληροδοτηθηκε

στους απογόνους η ιστορική ορθογραφία δηλ. η κακή συνήθεια να γραφούμε τη λέξη όχι με γράμματα, που απλά παραστήνουν το σημερινό φτογγό, αλλά με τους συνδυασμούς των γραμμάτων, όπως τα βρίσκουμε στα αρχαία κείμενα, που είναι βέβαια φτογγικά παραλλαγμένα πια σήμερα μεσ' στο στομάχι απ' ό,τι είχαν, όταν γραφτήκανε, μα φαίνεται πως το ανθρώπινο πνεύμα είναι κολλημένο στη σκουρία της παραδοσης και χρειάζεται ταβатуρία ολακερά για να καμεί εστώ κ' ένα βήμα προς την προοδό. Επρεπε ως τα τώρα να είχανε βγει μεγάλοι διανοούμενοι, να γλυτώσουν τον κόσμο από τις αλλοκοτές αφτες περιγαμηνές της εθγενείας, σημαδια ολοφανερὰ της στενοκεφαλίας που δερνει τον κόσμο. Είναι ντροπή για την ανθρωπινή διανοήση εθνή πολιτισμένα, σαν το Γαλλικό, σαν το Αγγλικό κτλ. να χούνε ακόμα στη γραφή-τους αφτα τα περιττα στολιδακία της ιστορικής ορθογραφίας, που τα βαστούν οι οψιπλούτοι των γραμμάτων για να κρατούν τους λαούς διανοητικά σε αποσταση από τον εαυτο-τους. Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα των εθνών είναι να μεταρρυθμισουνε τη γραφή-τους, η ανάγκη είναι πανεθνική· μα εμείς δεν πρέπει να λέμε: ας το κάμουν πρωτύτερα άλλοι από μας πιο πολιτισμένοι, (που τους λέμε πολιτισμένους όταν μας συμφερει, και όταν δεν μας συμφερει κοροϊδευούμε εκείνους που τους λένε πολιτισμένους). Δεν πιστεβώ όμως να βασίζεται σε λόγο σοβαρό το να χούμε κείνους ορθογραφικά σημαδακία, μόνο και μόνο επειδή τα χούνε οι Εγγλέζοι και οι Φραντζέζοι, οι πολιτισμένοι να πουμε. Εμείς πρέπει να κάμουμε όσο μπορούμε πιο καλό το ορθογραφικό-μας σύστημα για να μη μας βλαστηθούν οι μεταγενεστεροί. Πρέπει όμως να μη φυγούμε κι απ τις λεξικές εικόνες της αρχαίας Ελληνικής κι αφτη είναι η μόνη αιτία που προτεινώ εγώ το Λατινικό αλφαβητό για την Ελληνική γλώσσα πουναι κι αφτο, καθώς ειπαμε, Ελληνικό. Τι εγκεφαλικό ξεκούρασμα έχει να γίνει στα παιδιά! Ηθέλα να φανταστείτε ποσο θαλλάξει ολακερή η αρχιτεκτονική του εγκεφάλου-τους, τι ξαλαφρώμα κυττάρων έχει να γίνει και τι διαθεση αφτωνών για επιστήμη και για θετική εργασία! Δυναμή αγνώστη θα λάβει η διανοήση-μας, νεα ανοιξη θα λαμπει για τη διανοια-μας, αιωνών σκουρία θα ξεκαθαριστεί από τα πνευματικά-μας κατακαθια, χαρά θεου για το πνεύμα-μας και τιμή-μας, όταν γλυτώσουμε από τις βλαβερές προλήψεις, που μας εμποδίζουν την προοδό, γιατί σήμερα τη νεα γλώσσα, όχι μόνο τη δημοτική μα

και την καθαρεβουσα, καθενας τη γραφει με δικη-του ορθογραφια. Μολα ταφτα ειναι αδυνατο να γινει αλλιως στην πραξη, οσο και να κοπανουν με δελτια και μανιφεστα. Πρεπει να ξεκαθαριστουν οι προληψες που μας φορτωσε η παραδοση και θωλωνουνε την κριση-μας. Αλλο ειναι γλωσσα κι αλλο η γραφητης, δηλ. η παρασταση των φθογγων-της με γραφτα σημαδια.

Θαστειεβεται βεβαια ο κ. Δραγουμης λεγοντας πως με τη βαση που παιρνω, μαζι με την αλλαγη του αλφαβητου παω ναλλαξω και τη γλωσσα, και σε λιγο θα προτεινω δα να δεχουμε, λεει, ως γλωσσα εθνικη την Εσπεραντο. Οχι δα δεν ειπαμε μεις τετοια πραματα, δεν ειχαμε καν ουτε την Τουρκικη μεταρρυθμιση υποψη-μας προτεινοντας το Λατινικο αλφαβητο. Εκεινη την αναφεραμε, μονο γιατι εγινε, κετσι δωσαμε αφορμη στον κ. Δραγουμη να πει ο,τι ηξαιρε για τα τουρκικα, που δεν ειπαμε βεβαια εμεις πως ταιριαζουν για τα ελληνικα. Να γινουμε ομως διχτατορες του Ελληνισμου οπως ο Κεμαλ βεβαια ουτε το φανταστηκαμε, ουτε το επιδιωξαμε, μα ουτε και το Ελληνικο Εθνος μοιαζει καθολου με το Τουρκικο, για να ανεχτει τετοια πραματα, που λεει στο αρθρο-του ο κ. Δραγουμης.

Η πιο εφκολη γραφη κρατει πιο ασυγχιστη τη γλωσσα. Η πιο σωστη γραφη ειναι και η πιο εφκολη, κι αφου η αρχαια προφορα δε μας εμεινε, η αρχαια γραφη ειναι βαρος περιττο, αλλα στη νεα γλωσσα μας εμειναν πολλες αρχαιες λεξεις. Αμα λοιπον γραψουμε την αρχαια γραφη στη νεα γλωσσα, ειμαστε υποχρεωμενοι να κρατησουμε και την αρχαια ορθογραφικη ειδη βαλτου ριγανη, οταν με τα ιδια ψηφια γραφουμε την ιδια λεξη αλλιως στην αρχαια και αλλοιως στη νεα γλωσσα. Σκοπος της γραφης ειναι ναποτυπωνει την ομιλια-μας, κετσι να εξυπηρετει πραχτικα τις αναγκες-μας μαλιστα τις κοινωνικες. Πρεπει τελος παντων μια γενεα (και γιατι οχι η σημερινη;) να κανει μερικες θυσιες των συνηθειων-της για χαρη των μελλουμενων γενεων και για της φυλης την προκοπη και το μεγαλειο. Ειναι ωραιο να κανουν οι διαλεχτοι θυσιες για τους πολλους. Ειναι η αιωνια ψυχορμητη ηθικη, για τουτο πιστέθω και οι Σλαβοι θα μας ακολουθησουν στη μεταρρυθμιση, αν δεν ειναι πολυ συντηρητικοι.

Τωρα με τι σκοπο οι Φραγκοι καλογεροι εγραψαν τα νεα ελληνικα με λατινικους χαρακτηρες, βεβαια κανενας-μας δεν το αγνοει. Ωστοσο ουτε η εποχη τοτε ειτανε καταλληλη να επικρατησει το συστημα-τους, ουτε ο ελληνισμος ειταν προο-

δεμένος όπως σήμερα, που αιστάνεται την ανάγκη να μεταρρυθμιστεί η ορθογραφία-μας. Τότε πιστέβανε πως οι αρχαίοι Έλληνες προferredν απαρράλλαχτα τους φτογγους, που παρ-στηναν τα γραμματα μεσα σταρχαία κειμενα όπως αφτοι. Και λοιπον το νομιζανε βεθηλώση ναπορριζούνε πρματα που οι κλασικοί-τους προγονοι δεν απαξίωσαν να ταχουν, κελπιζαν ακομα να ξαναφερουνε πίσω την κλασική γλώσσα μαφτο τον τροπο. Αφτο βεθαία ειτανε απραγατοποιητο, βασταξε ωστο-σο ως τις μερες-μας, και τελος αποδειχτηκε τοσο αγονο, ώστε να ζητουμε σήμερα ολοι-μας μία ορθογραφική μεταρρυθμίσση. Αφτα που εγραψα στο περιοδικό, εκαναν πολλους νεους ναρ-τουν να με βρουν στο σπίτι-μου και να με συχαρουνε για τις ιδεες-μου. Τώρα αν και μερικοί δημοσιογραφοι δε δεχτηκανε την αποψη-μου, βεθαία απο δημοσιογραφους δεν περιμενουμε καλύτερη γνώμη, γιατί αφτοι με οσα γραφουν δε ξεχωρίζουν ποία είναι αρχαία και ποία νεα ελληνική. Ωστοσο εμεις όταν μιλούμε για μεταρρυθμίσση, ο λόγος-μας είναι για τούτη εδώ τη γλώσσα-μας, τη νεα, την εθνική, τη δημοτική, αφτην εδώ που γραφω, που η επίσημη Ελλάδα μόλις άρχισε να την αναγνωρι-ζει, δηλ. ωστα τώρα εκάμνε πως δεν την αναγνωρίζει, μα δε μπορεσε νάντεξει στη δύναμη-της, γιατί αφτη έχει με το μερος-της τη ζωή και την αλήθεια, τη φύση και την τέχνη. Πράματα που οι δημοσιογραφοι-μας κανουνε πως τα ξαιρουνε καταβάθα, αλλά απο τα άρθρα-τους φαίνεται πως δεν τα ξαιρουνε και πο-λύ. Να με συχωρεσει ο κ. Δραγουμης, που απαντώντας σαφτονε αναγκάζομαι να πω δυο λόγια και για μερικούς δημοσιογρα-φους-μας, που φανήκαν πάντα στοιχία συντηρητικά σε κάθε μεταρρυθμίσση είτε απο επαγγελματική ανάγκη, είτε και στα σωστα. Είναι πολλοι που θέλουν να γραψουν ωραία πράματα και δεν τα γραφουν, γιατί δεν ξερουν που να βάλουν το ει και που το οι κτλ. Να δείς στις επιγραφες των καταστημάτων της Αθηνas, θα φριξει ο νους-σου απο τις ανορθογραφίες, βάλε τώρα άλλο τοσο και των επαρχιών. Για τούτο πάντα είναι αναγ-κή να γίνει η φτογγογραφική ορθογραφία. Οσα απο τα νεα έργα μας χρειαστουνε, θα τα βγάλουμε με τη νεα γραφή, είτε οι ίδιοι που τα έγραψαν, είτε άλλοι εκδοτες. Οσα δεν μας χρεια-ζονται καλύτερα να μην τα ξαιρουμε καθολού. Αλλωστε οποτε και ναναι θα παραδεχτουμε μία μερα τη Λατινική γραφή, γιατί δεν μπορούνε ν' αφίσουν αμεταρρυθμιστή την ορθογραφία της νεας γλώσσας, κι αμα τη μεταρρυθμισουνε με τα ίδια γραμματα

που γραφουνε την αρχαια, ειναι αναγκη να εχουνε παντα στο νου-τους δυο λογιω γραφες της ιδιας λεξης με τα αρχαια γραμματα, ενω με τα Λατινικα, θα γραφουμε φωτογγραφικα τη γλωσσα-μας, χωρις να συγχιζουμε με την αρχαια ορθογραφια τις λεξεις που ειναι ομοιες και στις δυο γλωσσες.

Το Λατινικο Αλφαβητο απο οικονομικη αποψη*

Στα πρωτα δυο αρθρα-μας για την αντικατασταση στη Νεα Ελληνικη γλωσσα του αρχαιου ελληνικου αλφαβητου με το Λατινικο μιλησαμε προπαντων για τους ιστορικους και για τους ορθογραφικους κτλ. λογους, που επιβαλλουν αυτη τη μεταβολη. Ας τη δουμε τωρα και στο *οικονομικο* μερος, που ειναι η βαση καθε μεταρρυθμισης κοινωνικης και καθε επαναστασης πολιτικης. Λοιπον η παραδοχη της Λατινικης γραφης απο καθε εθνος εχει τους λογους-της προπαντων στην οικονομικη αναγκη, απο την οποια δεν μπορει να αποφυγει κανενα εθνος, οσο μεγαλο η οσο συντηρητικο κι αν ειναι· κι εμεις λοιπον οσο και να μαςτε οι απογονοι των αρχαιων Ελληνων, ειμαστε ομως οικονομικα εξηρητημενοι και μαλλον υποδουλοι στους Ευρωπαιους, που γραφουνε ολοι τις γλωσσες-τους με το Λατινικο αλφαβητο, ειτε ειναι ειτε δεν ειναι απογονοι των αρχαιων Λατινων, η Ρωμαιων. Κι οπως παραδεχτηκαμε τον πολιτισμο-τους με τα ολα-του, και τωρα τελευταια και το ημερολογιο-τους, ετσι, θελουμε δε θελουμε, θα παραδεχτουμε και τη γραφη-τους στη γλωσσα-μας, γιατι αυτοι κανουν τις μηχανες, που βοηθουνε τον πολιτισμο και μερος του πολιτισμου ειναι και το αλφαβητο.

Εχουμε πρωτα τη *λιντυπικη* μηχανη, που η χρηση-της ειναι 50 στα 100 φτηνότερη και ευκολότερη και προπαντων γρηγορότερη απο την αλλη χρηση, δηλαδη να παιρνουμε τα γραμματα απο τα τυπογραφικα σπιτοπουλα ενα ενα και να τα βαζουμε στην κανονικη-τους σειρα, για να φτιασουμε λεξεις, προτασες, περιοδες, κτλ. Αφου λοιπον η λιντυπικη μηχανη ειναι πολυ γρηγορότερη και φτηνότερη απο καθε αλλο ειδος της τυπογραφιας, χωρις αλλο αυτη ειναι η τυπογραφικη μηχανη του μελλοντος, αφου μαλιστα ολοι οι μεγαλοι πολιτισμενοι λαοι εχουνε το Λατινικο αλφαβητο, κι οι Γερμανοι απο καιρο

* Απο το περιοδικο *Πρωτοπορια*, τομ. 1930, σελ. 74-76.

αφηκανε στην ακρη το Γοτθικο σκημα των γραμματων-τους, που ειτανε κι εθνικη φιλοτιμια γι αυτους, και παραδεχτηκανε το Λατινικο, ως πιο ευκολο για τους ξενους και ως πιο φτηνο στη λινοτυπια. Επειτα με τη λινοτυπικη μηχανη κανεις ο,τι ειδος και ο,τι σκημα γραμματα θελεις, πρμα που ειναι δυσκολο και ακριβο για την αλλη χρηση της τυπογραφιας. Εμεις λοιπον ενα μικρο και φτωχο εθνος δεν μπορουμε να απαιτησουμε απο τους ευρωπαιους εργοστασιαρχες να μας κανουνε στο δικο-μας αλφαθητο φτηνες λινοτυπικες μηχανες. Τα ιδια και χειροτερα συμβαινουν και με τις *γραφομηχανες*, που ειναι πολυ ακριβες και πολυ ατελες, οσες εχουν το ελληνικο αλφαθητο, ενω ειναι στην εντελεια συμπληρωμενες και φτηνες οσες εχουν το Λατινικο. Κι εγω βεβαια ειμαι Ελληνας κι απογονος των αρχαιων οσο κι οι αναγνωστες-μου τουλαχιστο, κι ολα-μου τα βιβλια ειναι βγαλμενα με το ελληνικο αλφαθητο, εχω λοιπον κι εγω τον εθνικο εγωισμο-μου και την προσωπικη-μου φιλοτιμια, μα τι βγηκε απο αυτα; Μηπως γιati ειναι τα συγγραμματα-μας κτλ. τυπωμενα με το ελληνικο αλφαθητο και την αρχαια λιγο πολυ ορθογραφια θα τα σεβαστει η οικονομικη αναγκη των ομοεθνων-μας, και μαλιστα των μεταγενεστερων, και δε θα εισαγαγει στη γλωσσα-μας το Λατινικο αλφαθητο, που ειναι και φτηνότερο κι ευκολότερο! Υπαρχει η στραβη ιδεα πως αμα παραδεχουμε το Λατινικο αλφαθητο, θα αλλαξουμε κι εθνολογικα.

Αυτο ειναι, να πουμε, φανισμα στενοκεφαλιας. Εσυ, αδερφε-μου, σημερα φορεις τα ιδια ρουχα που φορουσε ο παπουλης-σου; — Οχι βεβαια· και ομως δεν εισαι λιγοτερο ελληνας απο κεινονε. Μερικοι θα μου πουνε πως η ενδυμασια δε μοιαζει με το αλφαθητο, μοιαζει ομως το αλφαθητο με τους αριθμους, αι; Οι αριθμοι λοιπον που μεταχειριζουμαστε σημερα 1, 2, 3 κτλ. αρχαιοι ελληνικοι βεβαια και δεν ειναι, αρχαιοι ελληνικοι ειταν οι α', β', γ', κτλ. και τους ειχαμε ως τα προχτες ακομα για τους νομους-μας, μα και τους νομους σημερα τους γραφουμε με τους κοινους αριθμους και κανεις δε διαμαρτυρηθηκε για τουτο, αν και τους κοινους αριθμους τους λεμε Αραβικους μα ειναι καθαυτο Ινδικοι· αυτοι ομως, που τους γραφουνε, τους θαρρουν ελληνικους, γιati οι ιδιοι ειναι ελληνες· οι απλοϊκοτεροι μαλιστα λενε πως και οι Φραγκοι τους αριθμους-τους τους γραφουνε Ελληνικα. Ετσι κι αμα παραδεχουμε το Λατινικο αλφαθητο οι μεταγενεστεροι απλοϊκοι-μας θα θαρου-

νε πως κι οι Φραγκοι γραφουν το ελληνικο αλφαβητο. Σε αυτο ομως δε θαχουν και τοσο αδικο, γιατι, καθως ειδαμε στο πρωτο-μας αρθρο, το Λατινικο αλφαβητο δεν ειτανε αλλο απο το δυτικο ελληνικο των Χαλκιδεων, που απ αυτους το πηρανε οι Ιταλοι. Ωστοσο, οπως καθολου δε χασαμε τον ελληνισμο-μας κι ειμαστε και θαμαστε βεροι Ρωμιοι αν και γραφουμε επισημα κι ανεπισημα τους Αραβικους η Ινδικους αριθμους πουναι σημερα πανεθνικοι, δηλ. οι ιδιοι για ολα τα εθνη, ωστοσο το καθε εθνος ξεχωριζει απο το αλλο, οχι βεβαια κατα τους αριθμους-του και τα γραμματα του αλφαβητου-του, αλλα κατα τον εθνικο-του χαρακτηρα και τη γλωσσα-του κτλ. Ετσι κι εμεις, αν παραδεχουμε τα ψηφια του Λατινικου αλφαβητου, δεν εχει να χασουμε τιποτες απο τον εθνισμο-μας, ουτε θα παψουμε να μιλουμε τη γλωσσα-μας και ναμαστε απογονοι των αρχαιων Ελληνων, αφου δεν παψαμε ναμαστε και οταν αλλαξαμε τους θεους-τους, τη φορεσια-τους κτλ. κι απ τα γραφτα τους αριθμους-τους. Αυτα βεβαια ειναι γνωσες για πολυ μικρα παιδια, και δεν επρεπε νανοιχουμε με τοση αφελεια σε τετοια ζητηματα. Μα οι περισσοτεροι γραμματισμενοι-μας, αλλα και οι οπαδοι της δημοτικης ειναι απλοϊκοι κι εγωϊσταδες σαν τα παιδια, και γι αυτο αναγκαστηκα να τα πω εδω, λιγο φαρδια. Δεν τα λεω βεβαια για τους συστηματικα οπισθοδρομικους δημοσιογραφους, ουτε για τους παιδιατικα εγωϊστες γραμματισμενους. Τα λεω για τους πρωτοπορους-μας και για τα αγνα και λεφτερα πνευματα του εθνους-μας. Οταν εγραφα στην «Πρωτοπορια» στα φυλλαδια του Γεναρη και του Απριλη 1929 τα δυο-μου αρθρα για να παραδεχουμε στη γραφη-μας το Λατινικο αλφαβητο, δεν πιστευα πως θα γινοτανε τοσος θορυβος στη διεθνη γραμματεια, πιστευα μονο πως θα καμνανε σουσουρο οι Ρωμιοι-μας, τοσο αι δημοσιογραφοι οσο και οι δασκαλοι-μας, γιατι οι γραμματισμενοι Ρωμιοι ειναι 99 τις 100 δημοσιογραφοι και δασκαλοι. (Οταν λεγω δημοσιογραφους και δασκαλους δεν εννωω βεβαια τις λιγες ωραιες διανοιες των γραμματισμενων που ετυχε να δημοσιογραφουν η να διδασκουν παιδια, μα εννωω τις στασιμες διανοιες των μικροσυζητητων που μπορεί καθολου να μην διδασκουν παιδια, ουτε να δημοσιογραφουνε συστηματικα, που μπορεί ακομα να ειναι πολυ ανεξαρτητοι οικονομικα και ομως να ειναι σχολαστικοι). Ωστοσο ολα τα περιοδικα της Ευρωπης και της Αμερικης που σχετιζονται με μας και με τη γλωσσα-μας οπωςδηποτε, γραψανε γι αυτο το

ζητημα, οχι βεβαια αστειευομενοι νεροβραστα μηδε πουλων-
τας πνευμα ανοστο, αλλα γραψανε και συζητησανε σοβαρα.
Ακομα και οι Σλαβοι δηλ. Ρωσσοι και Σερβοι αρχισαν να
σκεπτονται σπουδαια για την αντικατασταση της αλφαβητας-
τους με τα λατινικα στοιχεια. Κι αμα παραδεχτουνε κι αυτοι το
Λατινικο αλφαβητο θα μεινουμε εμεις μοναχοι εχοντας τα 19
μονο ψηφια του αρχαιου Αττικου αλφαβητου για τους 32 φθογ-
γους της Νεας Ελληνικης γλωσσας. Ειπα 19 ψηφια, γιατι τα η,
ι και υ στη Νεα Ελληνικη ειναι ιδιος φτογγος, τα ο και ω ειναι
επισης ιδιος, το ξ ειναι κ και σ, το ψ ειναι π και σ, που υπαρ-
χουνε ψηφια γι αυτους τους φτογγους· ειναι λοιπον και τα ξ και
ψ περιττα, γιατι μαζι με τους περιττους αρχαιους διφτογγους
φερνουν μεγαλη συγχυση στην ορθογραφια-μας, κι ειναι το
μισο τουλαχιστο κυμα της αγραμματοσυνης της νεολαιας-μας,
(και της δημοσιογραφιας-μας), που τοσος λογος εγινε τωρα
τελευταια γι αυτο. Αλλα, καθως φαινεται, και των τυπογραφων-
μας γιατι στο πρωτο αρθρο που δημοσιεψα στην «Πρωτοπο-
ρια» για το Λατινικο αλφαβητο, το Λατινικο Υ, y=yj ή και
απλο j το ειχανε=i. Επισης το θ εγω στο χειρογραφο το ειχα
γλωσσολογικο Φ, που κιαν δεν ειχανε στοιχειο, μπορούσανε
να φτειασουνε σπανοντας απο αριστερα το μισο το Φ· επισης
μπορούσανε να οικονομησουνε και το δ, που τους το ειχα
οπωσδηποτε σημειωμενο ξεχωριστα παρα το Λατινικο D d.

Επειδη αργα ή γρηγορα εμεις ενα μικρο και καθυστερημενο
στον πολιτισμο εθνος παραδεχουμαστε ο,τι μας επιβαλλουν οι
Ευρωπαιοι, και το παραδεχουμαστε παντοτε απο αναγκη οικο-
νομικη μαλιστα, χωρις να καλοξαιρουμε την αιτια, θα παραδε-
χουμε μια μερα και το Λατινικο αλφαβητο, για τουτο λεω εδω
διαπλατα τη γνωμη-μου για να ξαιρουνε οι κατοπι πως αναμεσα
στη συγχυση της προληψης και της εκμεταλεψης του καθετι
υπαρχαν και μερικοι Ελληνες, που ειχανε ορθη αντιληψη και
για τουτο το ζητημα.

Η θεραπεία της αγραμματώσυνης*

Ο κ. Δημ. Γληνός απο περσὺ το Φλεβαρη (1929) εκηρυξε την αναγκη να εφαρμουςουμε τη Λατινικη γραφη, για να γλυτωσουμε απο ανοητους κοπους και απο την πληγη της αγραμματώσυνης. Με τον τιτλό «*Το κυμα της αγραμματώσυνης*» εδημοσιεψε στο περιοδικό «*Ο νεος δρομος*», που εβγαينه τοτες μια σειρα απο αρθρα. Το συμπερασμα απο ταρθρα εκεινα, που καταλγγει στην υποστηριξη της ιδεας για το Λατινικο αλφαθητο, το ξαναδημοσιευουμε εδω:

Το συμπερασμα ειναι, πως το ελληνικο εκπαιδεφτικο συστημα και στην οργανωση των σχολιων και στα προγραμματα, και στη μορφωση των δασκαλων και στη διοικηση και στα υλικά μεσα της αγωγης, αν συγκριθει με ταλλα αστικά συστήματα, ειναι απολυτα καθυστερημενο και χρειαζεται ριζικη αναδιοργανωση.

Υστερα λοιπον απο τη διαπιστωση, που καμαμε ως προς τα βαθυτερα αιτια της αγραμματώσυνης, ειναι ολοφανερα τα μεσα, που επιβαλλονται για τη θεραπεια:

Α). *Ως προς την ορθογραφια:* Η σημερινη ελληνικη ορθογραφια δε μπορει να κρατηθει. Οι λυσεις ειναι τρεις: 1) ν' απλοποιηθει το σημερινο ορθογραφικο συστημα συντηρητικά. Δηλαδη: Να καταργηθουν οι τονοι και τα πνευματα. Ο Ελίσαιος Γιανιδης εχει προτεινει ενα αρκετα καλο συστημα ως προς αφο. Ενα αλλο συστημα ειναι να κρατηθει ενας τονος για καθε τονιζομενη λεξη. Να καταργηθουν τα διπλα συμφωνα παντου. Το αυ, ηυ, ευ, να γραφονται οπως προσφερονται. Η συνιξηση να γραφεται παντου με ι. 2) Να εισαγαγουμε τη *φωνητικη ορθογραφια*. Οι Ελληνες της Ρουσιας εκαμαν την αρχη. Μπορουμε να μελετησουμε το συστημα-τους και να το διορθωσουμε. 3) *Να παρουμε το λατινικο αλφαθητο*. Την τριτη λυση θεωρουμε για την καλυτερη, γιατι πρωτα πρωτα μας εισαγει μορφικά στην οικογενεια των εβρωπαϊκων λαων, επει-

* Απο το περιοδικό *Πρωτοπορια*, τομ. 1930, σελ. 76-77.

τα λυνει με μιας ολοκληρο το ορθογραφικο προβλημα. Δε θα μπορει και θελοντας κανεις ν' ανορθογραφησει. Τριτο και πολυ σπουδαιο: Διατηρει ανεπαφη την ορθογραφια της αρχαιας και της αρχαιζουσας, δε δημιουργει επομενως, διπλες οπτικες εικονες για καθε λεξη. Ετσι η ψυχολογικη αντισταση για ολους μας υπερνικιεται με μιας και εφκολυνονται, όσοι θα μαθαινουν τα αρχαια ελληνικα. Ως προς το ζητημα του «Εθνικου φιλοτιμου» αρκει να υπενθυμισουμε, πως και οι προγονοι-μας το αλφαβητο το πηραν απο τους Φοινικες και ακομα πως το Λατινικο αλφαβητο καταγεται απο το ελληνικο.

Β'). Ως προς τη γλωσσα. Να καθιερωθει η δημοτικη απο το δημοτικο σχολειο ως το Πανεπιστημιο. Ενας λαος, μια γλωσσα. Αν η καθαρεβουσα εχει οποιοδηποτε μνημειο αξιο να κρατηθει — που ειναι πολυ προβληματικο — να μεταφρασται στη δημοτικη.

Γ'). Ως προς τον κλασικισμο: Η σπουδη της αρχαιας ελληνικης και λατινικης να περιοριστη σε κεινους, που επαγγελματικα υπηρετει, φιλολογους, νομικους, θεολογους. Τα αρχαια λογοτεχνικα μνημεια να διαβαζονται απο ολους τους αλλους σε μεταφραση στη δημοτικη. Ο «κλασικισμος» θα παρει το ουσιαστικο περιεχομενο, που του δινει η σημερινη στιγμη του πολιτισμου.

Δ'). Ως προς το εκπαιδευτικο συστημα. Τελεια αναδιοργανωση απο το δημοτικο σχολειο ως το Πανεπιστημιο και ως προς τα προγραμματα και ως προς τη διοικηση και ως προς τη μορφωση των δασκαλων και ως προς τα υλικα μεσα της παιδειας.

Αφτη ειναι η σωστη θεση του προβληματος της αγραμματοσυνης στη γενικότερη επισκοπηση-του.

Η σημασία του αγώνα για το Λατινικό Αλφαβήτο*

Ανοίγοντας η «Πρωτοπορία» μια τετια συζητηση, χαριζει σπουδαια βοηθεια στον πολιτισμο-μας· βεβαια η προσπαθεια-της δεν θα εχει αμεσα τ' αποτελεσματα-της. Και δεν πιστευω να μην το ξερει. Η εποχη-μας δεν μπορει να εχει την τιμη να πραγματοποιει αυτες τις προοδες, ως τοσο της μενει η ευτυχια να τις προετοιμαζει.

Την ημερα που θα επιβληθει πια το λατινικο αλφαβητο και που θα μπει στα σχολεια, θα εχουμε προχωρησει πολυ και θ' αποδειχτει πως εχουν γκρεμιστει ενα σωρο προληψεις και αμορφωσιες.

Ακομα δε λυσαμε το γλωσσικο ζητημα. Και, χωρις αυτο, δυσκολα μπορει να μιλαει κανεις για το λατινικο, που ειναι το ακροτατο σημειο, που θα μας φερει η απελευθερωση απο την καθαρευουσα, απο τη Γραμματικη και απο την ορθογραφια. Σημερα κυριαρχουν στην Παιδεια το λογοκοπανισμα, οι φλυαριες και οι σαπουνοφουσκες. Το λατινικο αλφαβητο ειναι απαραιτητο, γιατι με τουτο θα λειψουν αυτα τα βλαβεροτατα πραματα. Και ο αγωνας για τη δημοτικη θα παει μαζι με τον αγωνα για το αλφαβητο και θα βοηθουν το ενα το αλλο και τα δυο μαζι θα μας γλυτωσουν απο το κυριοτατο αιτιο της στραβομαρας, απο την τυπολατρεια, που συνηθιζει τα παιδια απο μικρα να προσεχουν στη μορφη, αντι να σπουδαζουν την ουσηα και να χανουν τοσα χρονια και να μην την πλησιαζουν.

Λατινικο αλφαβητο θα πει αυτο ακριβως· να λειψη καθε τι που εμποδιζει το νου να παει στην ουσηα των γραφομενων — και πιο γενικα, των γεγονοτων. — Οι συλλαβες θα ειναι μονο σημεια, οπως πρεπει να ειναι, μεσα και οχι σκοπος και μαλιστα ο μοναδικος σκοπος.

Φυσικα παρα πολλοι θα παρουν στα χερια τους την επιστημη — δηθεν! — και τα οσια και τα ιερα και θα φωναξουν για

* Απο το περιοδικο *Πρωτοπορια*, τομ. 1930, σελ. 77.

τον κινδυνο. Θα ξαναπουν οσα ειπανε για τους μαλλιαρους. Μα ο,τι κι αν πουν, εκεινοι που ψυχομαχανε θα ειναι αυτοι. Μας μολεψανε τοσον καιρο τη ζωη-μας, ας τους αφησουμε να ξεψυχησουνε, μολευοντας, οσους ζησανε.

Γιατι — και ας μη το ξεχνουμε! — ζουμε σ' ενα τοπο ελεεινο, που ως κι ο Χαρως δεν ξερει ακομα τι κανει: πηγε και πηρε τον Ψυχαρη και μας αφησε αναμεταξυ-μας το Χατζηδακη! — Συμβολο! —

Η απλοποίηση της γραφής με το Λατινικό Αλφαβήτο*

Ξερούμε πως εβάλουμε εμπρός δυσκόλον αγώνα. Ξερούμε πως βρίσκονται μπροστά-μας μεγάλα εμποδια και αμετρητοί εχθροί της ιδεας-μας. Ωστόσο θα ξακολουθήσουμε τον αγώνα-μας, την προσπάθεια-μας για να πεισουμε τον Ελληνικό λαό πως πρέπει να γραφή με το συγχρονο Ευρωπαϊκό αλφαβήτο, που το λεμε Λατινικό. Θα επιμεινουμε, γιατι ο αγώνας-μας αυτός είναι γερα θρονιασμενος απάνω στην Αληθεια. Αγωνιζομαστε για να γενη ενα πραμμα σωστο και ωφελιμο απο καθε αποψη-του.

Η εφαρμογή και σ' εμας του λατινικού αλφαβήτου έχει διπλο σκοπο: την επιστημονική αληθεια και την πραχτική ωφέλεια.

Με το Λατινικό αλφαβήτο θα κερδιση η επιστημονική αληθεια, γιατι μ' αυτο θα καταφερουμε να γραφουμε πιο σωστα και με περισσότερη ακριβεια οπως μιλούμε τη γλώσσα-μας και δεν θα σημειωνουμε οπως σημερα τοςα και τοςα περιττα ψηφια και τοςα άλλα αχρηστα μιχλιμυidia. Η ορθογραφία-μας θαναι σωστή, πραγματική και σημερινή. Δεν θα γραφουμε πια πραμματα που δεν τα προφερουμε, που δεν υπαρχουνε καθολου στη γλώσσα-μας, οπως οι διφτογγες, τα πνευματα, τα διαφορα ειδη των τονων, τα διαφορετικά και ατελειωτα ειδη των ι κ' ένα πλήθος άλλα μαραφετία... Μα θα γραφουμε οπως μιλούμε, καθαρά και ξαστερα. Αυτα θα γενουνε συμφωνα με την επιστημονική αληθεια και θα πασουνε πια οι προληψεις, που μας καταβασανίζουνε ως τα σημερα χωρις αιτια κι αφορμή...

Απο ταλλο μερος, γραφοντας με το Λατινικό αλφαβήτο, θαχουμε αφανταστα μεγάλη πραχτική ωφέλεια. Τα παιδια θα μαθαινουνε πολυ γρηγορα να διαβαζουν και να γραφουν, κι ετσι θα τους περισσευει αρκετος καιρος, που πετιεται τωρα αδικα, για να μαθουνε ενα πλήθος χρησιμα πραμματα κι οχι

* Απο το περιοδικό *Πρωτοπορία*, τομ. 1930, σελ. 70-73.

μοναχα την αχρηστη ιστορικη ορθογραφια. Επειτα οι νεωτεροι-μας, οταν εφαρμουςουνε τη νεα αυτη γραφη, θα γραφουνε πολυ πιο γρηγορα απο μας που μεταχειριζομαστε την τρομερη αυτη ορθογραφια. Βεβαια για μας στην αρχη το πρσμμα θα μας δυσκολεψει. Μα κι εμεις σιγα - σιγα θα συνηθισουμε. Πρεπει ομως να συλλογιζομαστε τοσο πολυ μοναχα τη δικη-μας ευκολια; Πρεπει ταχα ναμαστε τοσο στενα και αδικα εγωιστες; Να μην κοιταζουμε το καλο που θα καμει η μεταβολη στους αυριανους, μα να βλεπουμε μοναχα τον εαυτουλη-μας; Οχι, οχι! το ζητημα είναι αιωνιο. Θα γλυτωσει γενιες και γενιες απο αδικα βασανα. Μια ευκολια οχι μικροτερη θα φερει η μεταβολη στα τυπογραφεια. Τα πληθη απο τα σπιτακια της τυπογραφικης κασας θα λιγοστεψουν σ' ενα πολυ - πολυ μικρο αριθμο. Μα κι η λινωτυπικη μηχανη κι η γραφομηχανη θα γενουνε πολυ - πολυ πιο απλουστερες κι ευκολωτερες στο μεταχειρισμα-τους.

Ο ποθος για την απλοποιηση της βασανιστικης και χωρις κανενα σκοπο σημερινης γραφης της γλωσσας-μας είναι γενικος. Ολοι ποθουν να μπουρουνε να γραφουν με λιγωτερη δυσκολια. Τοσο ο κοσμος που γραφει και διαβαζει για σκοπους καθαρα πραχτικους, οσο κι οι ειδικοι επιστημονες. Μα οι τελευταιοι φαινονται καπως να φοβονται μην γγιξουν τα «κακως κειμενα»... Σιγα τον πολυελαιο ... Φοβουνται τη φασαρια της ριζικης διορθωσης. Αυτη η δειλια-τους είναι παραξενη. Οι λογοτεχνες και γλωσσολογοι-μας, αιωνες τωρα, παλευουν να διορθωσουν το πρσμμα με μπαλωματα, που γρηγορα ξεφτανε και ξεχνιωνται. Ο πιο ριζοσπαστης απο τους λογοτεχνες και γλωσσολογους μας εσταθηκε ως τα σημερα ο Βιλαρας, και κατοπι απ' αυτον ο Σολωμος. Λιγωτερο ο Σκυλιτσης, ο Ψυχαρης, ο Παλλης, ο Ελ. Γιαννιδης και τελευταία ο Γ. Χατζηδακης. Ολοι πασκισανε να εφαρμουςουνε καποια απλοποιηση της γραφης, μα μερικη, ατολμη και συμβιβαστικη. Γι' αυτο και κανενα απο τα συστηματα-τους δεν γινηκε δεχτο γενικα.

Σημερα ομως πρεπει πια το ζητημα να λυθει τελειωτικα. Το κακο πρεπει να χτυπηθει στη ριζα-του. Αυτο το αναγνωριζουν αυτη τη στιγμη ξεχωριστοι Ελληνιστες, φυσιογνωμιες σαν το Μενο Φιληντα, το Δ. Γληνο και το Λουϊ Ρουσσελ. Κι η «Πρωτοπορια», που αρχισε τον αγωνα, είναι παντα στο πλαϊ-τους.

Η ιδέα να γραφεται κι η γλώσσα μας με τα Λατινικά ψηφια είναι παλιά.

Υπάρχουν και Βυζαντινής εποχής Ελληνικά κείμενα γραμμένα με Λατινικά ψηφια, μα και στην Κρήτη και στην Κύπρο το Μεσαίωνα γραφανε τα λαϊκά τραγούδια με Λατινικά ψηφια. Αργότερα, απο το 1800, στη Σμυρνή ετυπώθηκαν ενα πληθος Ελληνικά βιβλία με Λατινικά στοιχεία. Ο κ. Μιχ. Ροδάς, γραφοντας περσυ στο «Ελευθερον Βημα» για το ζητημα-μας, αναφερε ενα απ' αυτα: τον κανονισμο του Νοσοκομειου των Καθολικων της Σμυρνης «Αγ. Αντωνιος». Μα στη Σμυρνή γινηκε κι αποπειρα να θγει κι εφημεριδα Ελληνικη με Λατινικά στοιχεία.

Οι Λεβαντινοι της Σμυρνης, που μιλουσαν ολοι Ελληνικά, μα δυσκολευονταν να μαθουν την απελπιστικη ορθογραφια-μας, εγραφαν παντα τα Ελληνικά με Λατινικά ψηφια. Το παραδειγμ' αυτο ακολουθησαν κατοπι κι οι Χιώτες κι αλλοι Ελληνες εμποροι του εξωτερικου, που εγραφαν τα γραμματα-τους και τα τηλεγραφηματα-τους, οσα στελνανε Ελληνας σ' Ελληνα, στη Σμυρνή, στη Λοντρα κι αλλου με λογια Ελληνικά, μα με Λατινικο αλφαβητο. Σε «Langue Francochiotica», οπως ελεγαν κι εγραφαν κι οι ιδιοι. Ο «Φραγκοχιωτικος» αυτος τροπος διατηρηθηκε αργότερα κι ως σημερα στα Ελληνικά τηλεγραφηματα που στελνουμε σ' Ελληνες του εξωτερικου ή που λαβαινουμε απ' εξω.

Την ιδέα να γραφουμε γενικά με Λατινικο αλφαβητο την εφερε παλι στη μεση εδω και δεκα χρονια ο κ. Αλέξ. Παλλης. Και μαλιστα την εφαρμωσε για λιγο καιρο. Επειτα ομως φαινεται πως βαρεθηκε... Οταν εμεις αρχισαμε περσυ τον αγωνα στο πρωτο-μας φυλλαδιο, του το στείλαμε και του ζητησαμε τη γνωμη για το ζητημα. Μα κεινος μας εστειλε και το φυλλαδιο πισω και μας απαντησε μ' αυτα τα λογια γραμμενα με την παραξηνη αυτη ορθογραφια:

«Λυπούμαι που γυρίζω το φύλλο. Μα οι ξενισμοι με ενοχλούνε. Καταντήσαμε να συλλογίζόμαστε και να μιλούμε γαλικά. — Αλέξ. Πάλλης».

Ετσι ουτε απαντηση δεν μας εδωκε και μαλιστα πιστεψε πως μας περιφρονησε... Φαινεται πως το ζητημα της εφαρμογης του λατινικου αλφαβητου τωρα τον ενοχλει, ενω ο ιδιος εδω και χρονια την προπαγαντιζε... Παραξεναπραμματα!

Τώρα μεις το ζήτημα το βάζουμε κατου ξαστερα. Και στα δυο αρθρα του κ. Μ. Φιληντα, που δημοσιεψαμε σχετικα, και σ' οσα αλλα γραψαμε για το ζήτημα στην «Πρωτοπορια», ειναι καθαρο το πως νιωθουμε το ζήτημα. Ζηταμε τη σωστη γραφη της γλωσσας μας, που θα φερει μαζι και την ευκολια. Γι' αυτο και θελουμε τη Λατινικη-μας γραφη οσο ειναι μπορετο απλη.

Αυτο ειναι σπουδαιοτατο σημειο στο ζήτημα. Γιατι βεβαια αν παψουμε να γραφουμε «είναι, αίστάνεται, οίκογένεια...» και αρχισουμε να γραφουμε «είναι, aistanetai, oicogheneia...», τότες βεβαια δεν βλεπουμε σπουδαια ωφελεια απο τη μεταβολη. Τοτε: «Αλλαξεν ο Μανωλιος κ' εβαλε τα ρουχα αλλιως»...

Απο ταλλο μερος δεν θα ωφελησει στο ζήτημα η καταργηση των τοσων μορφων του ι, των πνευματων κλπ. οταν θελησουμε να εφαρμωσουμε τη Λατινικη γραφη και την ιδια στιγμη προκειται να φτιασουμε καινουργιους μπελαδες, διαφορα μακρουλα ή κοντα καινουργια μπιχλιμπίδια. Γι' αυτο και τα δυο δοκιμαστικα αλφαβητα που προτεινανε ο κ. Μ. Φιληντας κι ο κ. Λ. Ρουσσελ δεν μας φαινονται τα καλλιτερα για την πραχτικη εφαρμογη της λατινικης γραφης.

Το τελικο και οριστικο Λατινικο-μας αλφαβητο πρεπει βεβαια να γενει επιστημονικα και με προσοχη κι επεिता ν' αρχισουμε την εφαρμογη-του για να μην πεσουμε σε νεα παλι Βαθυλωνια. Ωστοσο πιστευουμε πως η νεα-μας γραφη με το Λατινικο αλφαβητο ειναι παντα απολυτη αναγκη ναναι: 1) Απλη κι ευκολη στο ανωτατο μπορετο σημειο και 2) Να μην εχη καμμια σχεση με την ιστορικη ορθογραφια, μα να ζωγραφιζη μοναχα καθαρα την ηχητικη μορφη της γλωσσας.

Πατωντας απανω στις βασικες αυτες αρχες, θα ζητησω την αδεια απο τους ειδικωτερους να προχωρησω. Πιστευω λοιπον πως με τη νεα γραφη πρεπει, χωρις καμμια εξαιρεση, ν' ακολουθησουμε δυο κανονες, που τους εχει ακολουθηση αυστηρα κ' η Εσπεραντο.

Οι κανονες αυτοι ειναι:

1) Καθε φτογγο που προφεουμε πρεπει να τον γραφουμε μ' ενα μονο ψηφιο παντα το ιδιο και καθε ψηφιο που γραφουμε πρεπει ν' αντιπροσωπευη την καθε φορα παντα ενα φτογγο της προφορας και παντα τον ιδιο.

2) Πρεπει να μην υπαρχουν στη γραφη καθολου αφωνα γραμματα, που γραφουνται και δεν προφερονται, και αντιθετα να μην υπαρχουν φτογγοι που προφερονται χωρις να γραφων-

ται.

Επειτ' απο τους δυο αυτους κανονες, προχωρουμε για να βρουμε και να λογαριασουμε τι φτογγους εχουμε στη γλωσσα-μας και τι γραμματα μας χρειαζονται για να τους γραψουμε.

Στη σημερνη-μας λοιπον γλωσσα ξεκαθαριζουν 24 διαφο-ρετικοι φτογγοι. Αυτους τους 24 φτογγους οταν τους γραφουμε σωστα και καθαρα, γραφουμε σωστα και καθαρα τη γλωσσα-μας. Οι φτογγοι αυτοι ειναι 5 φωνηεντα, 18 συμφωνα κι 1 μισοφωνο. Δηλαδη:

Φωνηεντα: 1) το α ή α. 2) το ε ή αι. 3) το ι ή η ή υ ή η ή οι ή ει ή υι. 4) το ο ή ω ή φ και 5) το ου, που σημερα δεν το γραφουμε μ' ενα ψηφιο, αν και ειναι μοναχα ενας φτογγος.

Συμφωνα: 1) το β, ή υ στις διφτογγες αυ, ευ, ηυ. 2) το γ. 3) το δ. 4) το ζ. 5) το θ. 6) το κ. 7) το λ. 8) το μ. 9) το ν. 10) το π, 11) το ρ. 12) το σ ή ς. 13) το τ. 14) το φ ή υ στις διφτογγες αυ, ευ, ηυ. 15) το χ. 16) το b, που σημερα δεν μπορουμε να το γραψουμε παρα μπ ή β. 17) το g, που σημερα δεν μπορουμε να το γραψου-με παρα γκ ή γγ. και 18) το d, που σημερα δεν μπορουμε να το γραψουμε παρα ντ ή δ.

Μισοφωνο: το j, που προφερεται σα γιωτα τραβηγμενο (κ' ενωμενο με το κατοπι απ' αυτο φωνηεντο), και που το γραφουμε ι̇. Αυτο ειναι πραγματικα ο πρωτος μισοφωνος φτογγος απο τις καινουργιες διφτογγες ιά, ιέ, ιό, ιί, ιού.

Αυτους τους 24 φτογγους ξεκαθαριζουμε στη γλωσσα-μας. Το ξ ειναι δυο φτογγοι και μπορει να γραφεται ks και το ψ παλι δυο και μπορει να γραφεται ps.

Η καινουργια-μας γραφη το λοιπον εχει αναγκη ναχει 24 στοιχεια. Καθενα απ' αυτα θα φανερωνη ενα φτογγο παντα τον ιδιο και καθε φτογγος παντα θα γραφεται με το ιδιο παντα στοιχειο.

Ετσι μπορουμε ναχουμε:

Φωνηεντα: 1) a=α, α. 2) e=ε, αι. 3) i=ι, η, υ, η, οι, ει, υι. 4) o=ο, ω. 5) u=ου.

Συμφωνα: 1) v=β, υ των διφτογγων. 2) g=γ. 3) d=δ. 4) z=ζ. 5) t=θ. 6) k=κ. 7) l=λ. 8) m=μ. 9) n=ν. 10) p=π. 11) r=ρ. 12) s=σ, ς. 13) t=τ. 14) f=φ ή υ των διγτογγων. 15) h=χ. 16) b=μπ, b. 17) g=γκ, γγ, g. 18) d=ντ, d.

Μισοφωνο: j=ι̇

Ετσι πηραμε απο το λατινικο αλφαβητο 21 στοιχεια τα: a b

σες, στην επιστημη, παντου, τοτες θα κερδιζεται και θα γενεται αληθινη σοφια και χρημα.

Η ορθογραφικη-μας αναγεννηση θαναι μια εθνικη ευεργεσια.

Σημερινες αντιληψεις για τη γραφη των πολιτισμενων γλωσσων*

Εν' απο τα σπουδαιοτερα πραγματα, που καθε γενια κληρονομει απο τις προηγουμενες-της, ειναι και η γλωσσα, καθως και ο τροπος της γραφης-της. Η γλωσσα ειναι μια απο τις πιο λεπτες και τις πιο πολυπλοκες λειτουργιες του ανθρωπινου εγκεφαλου ως προς το εσωτερικο περιεχομενο-της, και μια επισης πολυπλοκη λειτουργια των φωνητικων χορδων, του λαιμου και του στοματος ως προς την εξωτερικη αποδοση-της με ηχους και με φθογγους. Και ομως ως πριν απο 100 χρονια, ή επιστημη της γλωσσας ηταν αγνωστη σχεδον εντελως· αποτελουσε ενα μικρο μονο κεφαλαιο της φιλολογιας, που, εχοντας κυριο-της σκοπο την ερμηνεια της αρχαιας λογοτεχνιας, αναγκαζοτανε να σπουδαζη καπως και τα τυπικα της γλωσσας, χωρις ομως καμια προσπαθεια να εξηγηση τα πολυπλοκα γλωσσικα φαινομενα. Σημερα ομως ευτυχως, υστερ' απο την ανακαλυψη, που εκαμαν οι Αγγλοι στις Ινδιες, στα τελη του 18ου αιωνα, της καταπληκτικης ομοιοτητας της αρχαιας ινδικης με την αρχαια ελληνικη και τη μεγαλοφυη σε λιγο ανακαλυψη του Bopp, πως οι περισσοτερες, σχεδον ολες οι σημερινες ευρωπαϊκες γλωσσες ειναι κορες ή εγγονες μιας κοινης παναρχαιας γλωσσας, και υστερ' απο την εντατικωτατη και λεπτομερεστατη σπουδη, που εκαμαν για ολες σχεδον τις γλωσσες του κοσμου οι γλωσσολογοι, οι Γερμανοι προπαντων, η γλωσσικη επιστημη εχει φθασει, ισως μαλιστα εχει και ξεπερασει, πολλες αλλες επιστημες στην ακριβεια και στην σπουδαιοτητα των συμπερασματων-της.

Δυστυχως απο τα πορισματα αυτα, τα γενικα και σπουδαιοτατα για τη φυση και την εξελιξη της γλωσσας, ο πολυς κοσμος, και στην Ευρωπη, προπαντων ομως στον τοπο-μας, ουτε ιδεαν εχει, κ' εξακολουθει να πιστευη τις παλιες ιδεες, που ειχε η φιλολογια για τα ζητηματα αυτα. Αλλιως βεβαια θα ηταν, αν

* Απο το περιοδικο *Νέα Εστία*, τόμος 1931, σελ. 512-19.

στα σχολεία της μεσης-μας εκπαίδευσης, αντι να παραφορτώνωμε τα προγράμματα με μαθήματα γεμάτα τυπικές λεπτομέρειες, χωρίς γενικές ιδέες, είχαμε βαλει κ' ένα συντομο, μα ουσιαστικό μάθημα: τα στοιχεία της γλωσσικής επιστήμης.

Μια λοιπόν απο τις μεγάλες αληθείες, που η επιστήμη της γλώσσας έχει θετικά αποδείξει, είναι το ότι *καμμία* γλώσσα του κόσμου δεν μένει, *δεν μπορεί να μείνη αμεταβλήτη*, η ίδια κ' απαραλλاکτη, μέσα στη ροή του χρόνου. Κ' οι μεταβολές, που παθαίνει, είναι *πολλών ειδών*: μεταβολές στο τυπικό, στη συνταξη, μεταβολές στις εκφράσεις, μεταβολές στη σημασία που έχουν οι λέξεις-της. Είναι αυτός ένας νόμος *χωρίς καμμία εξαίρεση*, τόσο γενικός, όσο και οι νόμοι της φυσικής. Ούτε πρέπει να νομισθ κανενας, ότι οι αλλαγές αυτές χρωστούνται μόνο στην επιδραση, που παθαίνει η γλώσσα απο άλλες γειτονικές-της· βεβαία η επιδραση αυτή, σήμερα προπαντων στην εποχή της γληγορης και πυκνης επικοινωνίας, είναι σημαντική· μα και αν μια γλώσσα έμενε εντελώς *ανεπηρεαστη* απο άλλες, παλι δε θα έμενε η ίδια· η προφορά-της θα άλλαζε αργα - αργα, και το τυπικό-της επίσης, και όλα τα άλλα. Αυτά είναι συμπεράσματα, θετικά και βεβαία, της επιστήμης της γλώσσας. Η εποχή, που οι άνθρωποι αρχισαν να διατυπώνουν με *συμβόλα* πάνω σε υλικά αντικείμενα, — φλοιούς δέντρων, βράχους, πέτρες κτλ. — τα νοήματα-τους, δηλ. αρχισαν να *γραφουν* με την αρχική σημασία της λέξης, να *σκαλίζουν* *συμβόλα* (*γραφω* - *γλαφω* - *γλαφυρος* - *γλυφω*) χάνεται μεσ' στα βάθη των χιλιετηριδών του περασμένου καιρού, καθώς χανονται γενικά και οι πρώτες αρχές της ανθρωπίνης γλώσσας. Ένα όμως είναι βεβαίο, πως κάθε πρωτογονη γραφή αρχισε απο την *εικονογραφία*. Στα σπηλαια π.χ. της Μοραβίας, που τώρα τελευταία ανακαλύψανε τόσα ίχνη της προϊστορικής ανθρωποτητας, βρέθηκαν τετόιες αρχεγονες αναπαραστάσεις κυνηγών κτλ. *σκαλισμένες* στα πετρίνα τοιχώματα. Απο τη ζωγραφική αυτή απεικονιση ήτανε φυσικό (και όχι και πολύ δύσκολο) να προχωρήση ο άνθρωπος στην *ιδεογραφία*, δηλ. στην παρασταση των μιν αντικειμένων, που φαίνονται, με απεικονιση, των αφηρημένων δε νοημάτων (οπώς είναι οι ιδιοτητες (επιθετα), οι ενεργειες (ρηματα) κτλ.) με την απεικονιση συγκεκριμένων πραγμάτων, που αντιπροσωπευουν *συμβολικά* την αφηρημένη εννοια. (Π.χ. για την εννοια «περιπατω» χρησιμευει η απεικονιση ενός ανθρώπου με ανοιχτά τα δυο σκελη κτλ.). Τετοια

καθαρά εικονική γραφή είναι π.χ. τα αρχαιότατα ιερογλυφικά των Αιγυπτίων, η πιο αρχαία κινεζική γραφή και η γραφή των Ατστέκων (των προευρωπαϊκών κατοίκων του Μεξικού).

Απο την εικονογραφική παρασταση είναι εύκολο, με συντομευση των απεικονίσεων (αυθαιρετή πολλές φορές), να γεννηθεί ένα είδος γραφής, που μπορούμε να το πούμε *λεξεογραφικό*, δηλ. μια γραφή, που κάθε λέξη έχει ένα ιδιαίτερο σύμβολο, που πολλές φορές μάλιστα έχει χάσει σχεδόν εντελώς την ομοιοτητα-του με την αρχεγονή απεικόνιση. Τέτοια λεξεογραφικά συστήματα είναι ακόμη και σήμερα οι γραφές των Θιβετιών και άλλων γειτονικών λαών, καθώς και των Ιαπώνων.

Απο το λεξεογραφικό στάδιο περνούμε σιγά - σιγά σ' ένα άλλο στάδιο της εξέλιξης της γραφής, στο *συλλαβογραφικό* ή *γριφογραφικό*. Στο λεξεογραφικό δηλ. σύστημα αρχίζουν οι άνθρωποι να παίρνουν τα σύμβολα εκείνα, που παριστάνουνε *μονοσυλλαβές* συνήθως λέξεις και για σύμβολα της ομοήχης συλλαβής σε συνθετές ή και απλώς μεγαλύτερες λέξεις. (Σα να πούμε δηλ., πως το σύμβολο, που σημαίνει μια μονοσυλλαβή λέξη π.χ. *γη*, να το παίρνουμε παντού όπου προκειται να γράψουμε μια λέξη, που έχει τη συλλαβή *γη*, π.χ. *αυγή*, *φραγή*, *αγωγή* κτλ.). Έτσι λοιπόν σιγά - σιγά το λεξεογραφικό σύστημα εξελίχτηκε στο συλλαβογραφικό, που μπορούμε να το πούμε και γριφογραφικό, γιατί μεταχειρίζεται την ίδια απάνω - κάτω μέθοδο, με την οποία γράφουμε σήμερα τους γρίφους). Εννοείται, πως η μεταβαση αυτή δεν έγινε πάντα *κανονικά* και *συστηματικά*, και πολλές φορές τα δυο αυτά συστήματα βρίσκονται ανακατωμένα στην ίδια εποχή ή και στην ίδια επιγραφή. Αν επείτα σιγά - σιγά βρεθούν και χωρίστα σύμβολα για τον κάθενα φθογγο, απο οσους μαζί αποτελούν μια συλλαβή ή μια λέξη, φτάνουμε τέλος στη *γραφη με γραμμάτα* ή *φθογογραφη*. Κάθε λοιπόν φθογογραφη καταγεται αρχικά απο μια εικονική γραφή.

Το λεγομενο λατινικο, μα και το ελληνικο αλφαβητο, καταγονται απο το αλφαβητο των Φοινικων. Απο που ομως παλι καταγεται και το φοινικικο αλφαβητο, αυτο δεν ειναι εξακριβωμενο θετικα (αν απο την ιερατικη γραφη των Αιγυπτιων, ή την σφηνοειδη των Σουμεριων και Βαβυλωνιων). Σχηματιστηκε κατα τα 1500 - 2000 χρονια προ Χριστου, και ειχε 22 συμβολα *μονο για τα συμφωνα*, ενω δεν ειχε κανενα για τα φωνηεντα κι αυτο γιατι, στις φοινικικες γλωσσες γενικα, τη ριζικη σημα-

σια της λέξης τη δίνουν τα σύμφωνα, ενώ τα φωνήεντα χρησιμοποιούν μόνο για να παριστανουν διαφορές αποχρώσεις της αρχικής σημασίας. Το φοινικικό αλφάβητο χρησιμοποιήθηκε απαραλλάχτα και στις άλλες σημιτικές γλώσσες — αραμοσυριακή, εβραϊκή και αραβική — (από τ' αραβικά μαάλιστα μεταφέρθηκε και στα περσικά και τα τουρκικά, σε γλώσσες δηλ. όχι σημιτικές). Επειτα, από τα αραμοσυριακά πέρασε με λίγες αλλαγές στη ζενδική και στη σανσκριτική κι από το σανσκριτικό πάλι αλφάβητο με κάποιες μεταβολές καταγονται όλα τα σημερινά ινδικά αλφάβητα. Αλλά η σπουδαιότερη μεταφύτευση του φοινικικού αλφάβητου είναι αυτή που έγινε στην αρχαία Ελλάδα. Οι παλιότεροι προελληνικοί κάτοικοι των νησιών της Ελλάδας, και της Κρήτης, οι Αιγαιοί, όπως σήμερα τους λέμε, που δεν ήταν Έλληνες, μα ούτε και Φοινικές, που είχαν όμως ένα πολύ σπουδαίο και πολύ λεπτό πολιτισμό, είχαν δυο συστήματα γραφής, ένα ιερογλυφικό κι ένα συλλαβικό· και βρέθηκε σωρεία επιγραφών της εποχής αυτής (3000 - 4000 χρόνια προ Χριστού) τα τελευταία χρόνια στην Κρήτη και στις Κυκλάδες. Ως τώρα όμως δεν κατορθώσαν οι αρχαιολόγοι και οι γλωσσολόγοι να διαβάσουν τ' αλφάβητα αυτά, κι έτσι η γλώσσα του λαού αυτού και η καταγωγή-του μένει ακόμα αινιγμα. Όταν όμως οι Έλληνες αρχισαν να κατεβαίνουν από τους βορεινούς τοπούς στην Ελλάδα, καταστρέψανε τον πολιτισμό αυτόν και για κάμποσο καιρό επικράτησε μια σχεδόν αγρία κατάσταση. Τότε αρχισαν οι Έλληνες να γνωρίζονται με τις φοινικικές αποικίες (στο Αργό, στις Θήβες κτλ.) και δανειστήκαν το αλφάβητο-τους· ευφύτεροι όμως από τους άλλους σημιτικούς λαούς, το προσαρμοσαν καλύτερα στη γλώσσα-τους, γιατί πολλά από τα σύμβολα-του τα μεταχειρίστηκαν για φωνήεντα, και προσέτεσαν μαάλιστα και τρία καινούργια γράμματα, που ένα απ' αυτά είναι και το ω.

Από την Ελλάδα κι από τη Ρώμη ύστερα, μέσα από τους αιώνες, το φοινικικό αλφάβητο ανυψώθηκε στην εξαιρετική τιμητική θέση να είναι σήμερα σχεδόν το παγκόσμιο αλφάβητο. Είκοσι γλώσσες πάνω - κάτω, των σπουδαιότερων λαών της γης, γραφονται σήμερα με τη λατινική μορφή του φοινικικού αλφάβητου.

Όσοι από σας τώρα ακουσατε για πρώτη φορά, με τι κόπους κι ύστερ' από πόσες χιλιάδες χρόνια κατορθώσανε οι παλαιοί

κεινοι λαοι να φτασουνε σ' ενα *φθογγογραφικο* συστημα, δηλ. στο *αλφαβητο*, ισως ελεεινολογησετε την κουταμαρα-τους, που δεν το βρηκανε αμεσως. Μια τετοια σκεψη ομως θα ηταν επιπολαιη: να νομιζη κανεις ευκολο ο,τι αλλοι πριν απ' αυτον με κοπο και μοχθο βρηκαν. Μα δεν ειναι μονο αυτο· εγω συλογιζομαι, πως αν οι αρχεγονοι εκεινοι ανθρωποι μπορουσαν να μαθουν, πως εμεις σημερα γραφουμε τη γλωσσα-μας (και δεν εννοω μονο εμας τους Ελληνες), θα μας οικτειρανε· και πιστευω, πως θα ειχαν και καθε δικιο να το καμουν. Γιατι κεινοι προσπαθουσανε να βρουνε εναν τροπο να γραφουν τις λεξεις-τους οσο μπορουσαν *απλουστερα*. Εμεις ομως οι σημερινοι, *οι τοσο προσοδευμενοι*, τη γραφουμε οσο μπορουμε *δυσκολωτερα*, γιατι θελουμε την *«ιστορικη ορθογραφια»*, μια σκλαβια, που μας κοστιζει αφανταστες θυσιες!

Μα τι θα πη ιστορικη ορθογραφια: Καθως πριν ειπα, η γλωσσα, που *μιλιεται*, δεν μπορει να μεινη αμεταβλητη· αλλαζουν συνεχως ολα τα στοιχεια της: η προφορα-της, το τυπικο-της κτλ. Η αλλαγη αυτη της προφορας δεν ειναι βεβαια αισθητη μεσα σε μια ή δυο γενεες ανθρωπων, γινεται ομως αρκετα αισθητη υστερ' απο ενα, δυο ή περισσοτερους αιωνες· και το αποτελεσμα-της ειναι, πως αρχιζει να μη συμφωνη πια με τη γραφη, που αυτη μενει βεβαια η ιδια· κι ετσι, αμα αλλαξει αρκετα η προφορα, η γραφη πια *δεν ειναι η καταλληλη*, για ν' αποδωση την προφορα με τον πιο απλο τροπο. Και ποιος ειναι ο πιο απλος τροπος, δηλ. το *πιο τελειο αλφαβητο*; Βεβαια κεινο, που *για καθε φθογγο θα εχη ενα, και μονο ενα συμβολο*, και αντιστροφα: *καθε-του συμβολο θα παριστανη ενα, και μονο ενα, φθογγο*. Αυτο ομως, με το περασμα του καιρου, πανει πια να ειναι κατορθωσιμο, γιατι και νεοι φθογγοι μπορουν να εχουν αναπτυχθη, και συγχωνευση φωνηεντων να εχη γινη κτλ. Π.χ. εμεις σημερα, στη ζωντανη-μας γλωσσα, εχουμε τους φθογγους *λζ*, *νζ*, που οι αρχαιοι δεν τους εχουνε, και γι' αυτο δεν ειχανε και συμβολα γι' αυτους· εμεις λοιπον αναγκαζομαστε να τους γραφουμε με λαμβδα ή νυ και γιωτα και ενα ενωτικο αποκατω κτλ. Το πιο κακο ομως ειναι, αυτο που γινεται με τη συγχωνευση των αρχαιων φωνηεντων σ' ενα μονο· ετσι, ενω προφερουμε: *θειος, καποιος, μυγα*, θα γραψουμε το *θειος με ει*, το *καποιος με οι*, το *μυγα με υ* κτλ.

Αυτη λοιπον ειναι η *ιστορικη ορθογραφια*: να γραφουμε συμφωνα με την προφορα, που *ειχαν οι προπατορες-μας* προ

2000 ή 2500 *χρονων*.

Ας ερθουμε τώρα στην επισκοπήση της γραφής των σπουδαιότερων πολιτισμένων γλώσσων. Οι περισσότερες γλώσσες έχουνε ιστορική γραφή, δηλ. δεν γραφονται όπως λεγονται οι λέξεις, *φωνητικά*, αλλά ο ίδιος φθόγγος γραφεται αλλοίως στη μια λέξη κι αλλοίως στην άλλη. Αυτή η διαφορά γραφής και ομιλίας (που παραγει την εννοια της «*ορθογραφίας*», όπως την εννοουμε κοινά) δεν είναι βεβαία η ίδια σε όλες τις γλώσσες. Δυο ευρωπαϊκές γλώσσες εντούτοις έχουν κατορθώσει να εκμηδενίσουν τη διαφορά αυτή και να έχουν επομένως *καθαρή φωνητική ορθογραφία*: γραφονται όπως προφέρονται και προφέρονται όπως γραφονται. Ευτυχισμένα τα παιδιά των λαών αυτών, που δεν έχουν τα βασανά της «*ορθογραφίας*»! Οι δυο αυτές γλώσσες είναι τα *ισπανικά* και τα *σερβικά*. Στα γερμανικά τώρα, στα ολλανδικά, στα σκανδιναβικά, στα ιταλικά και στα πορτογαλικά, η ορθογραφία είναι *σχεδόν* φωνητική. Εκεί όμως, όπου η αποκλίση αυτή γραφής και προφοράς είναι *πολύ μεγάλη*, είναι προπάντων στα νεοελληνικά, τ' αγγλικά και τα γαλλικά. Ένα συνειθισμένο επιχείρημα, που ακούμε, σχετικά με την απλούστερευση της γραφής μας, είναι το πολύ γνωστό: Γιατί εμείς να μεταβάλουμε την ορθογραφία μας, αφού άλλοι λαοί πιο πολιτισμένοι, πιο μεγάλοι, δεν το κάνουν; Ανεξάρτητα όμως από το ότι η διαφορά αυτή σ' εμάς έχει φτάσει στο *ξενιθ* ως προς τις άλλες αυτές γλώσσες (π.χ. φθόγγος *i=ι*, *η*, *υ*, *ει*, *οι*, *υι*, *η*), νομίζω, ότι κάθε έθνος πρέπει να εξετάζη τα ζητήματα-του μόνο-του, χωρίς να ενδιαφερεται τι κάνουν τ' άλλα. Βεβαία, ξαίρω και λογαριάζω πολύ καλά τις δυσκολίες μιας ριζικής μεταρρυθμίσης της γραφής-μας. Ξαίρω όλα τα επιχειρήματα των συντηρητικών. 1) «Έχομε το *ενδοξότερο* αλφαβητό του κόσμου». 2) «Τι θα γίνη το *στοκ* όλων των τυπωμένων βιβλίων;» 3) «Τι εξόδα θα χρειαστούν για να φτιασουμε καινούργια τυπογραφικά στοιχεία;» κτλ. κτλ. Ξαίρω ακόμα, πως το γενναίο αυτό βήμα δεν θα γίνη ούτε *αυριο*, ούτε *μεθαυριο*. Μ' από τ' άλλο μέρος σκεπτομαι, πως κάθε *εκτέλεση* ενός τολμηρού βήματος πρέπει να *προπαρασκευαστή*. Κι αν δεν βρεθούν μερικοί άνθρωποι (που η γενιά-τους θα τους πη παραδοξολογούς, απατριδες κτλ.) να ριξουν την πρώτη ιδέα, πως θα γίνη η προετοιμασία για την προοδο;

Ένα πράμα οπωσδήποτε δεν μπορεί *κανενας καλής πιστεως* *άνθρωπος* να το αρνηθή: πως το σημερινό μας αλφαβητό και η

σημερινή γραφή μας δεν είναι το καταλληλό όργανο για ν' αποδίδομε γραφτά την προφορική-μας ομιλία. Καμία κατηγορία ή περιφρόνηση δε δίνει αυτό στη γραφή-μας· είναι πολύ φυσικό, νστερ' από 3 χιλιάδων χρόνων μεταβολές στην προφορά, ριζικωτάτες, εν' αλφαριθμητικό, που τότε ήτανε καταλληλότερο να μεταφερη στη γραφή την προφορά εκείνης της εποχής, να μην μπορη πια ν' αποδώση τη σημερινή προφορά. Και επειδή, ποτε ως τώρα, δεν έγινε συστηματική προσπάθεια ενός εκσυγχρονισμού της γραφής, η διαφορά αυτή μεγάλωσε, εφουντώσε, έγινε γιγαντία κ' εφτάσε εκεί που τη βλέπουμε σήμερα. Θα εξακολούθησώμε λοιπόν έτσι; Αυτό βεβαίως είναι το πιο ευκόλο, μα και το πιο μεγάλο κακούργημα για τις γενεές, που θα ελθουν. Σκεφτήκατε ποτε, ποση εγκεφαλική ενεργεία και ποσα χρόνια της ζωής, της συντομής ζωής-μας, ξοδεύσαμε μεις, και ποσα ξοδεύουνε σήμερα τα δυστυχισμένα-μας τα παιδιά, για να μάθουν αυτό, που λεμε *ορθογραφία*, δηλ. βούνα Ιμαλαΐα από δυσκολίες εντελώς συμβατικές; Ζούμε μολαταύτα σε μια εποχή που καυχιεται για τη διανοηση-της, για το *ροσιοναλισμο* της, δηλ. τη λογικοποιηση των ιδεων-της και των σκοπων-της. Είμαι βεβαίως, πως, αν οι αρχαιοι-μας προγονοι μπορούσαν ν' αναστηθουν και να μάθουν πως γραφουμε και τι μαρτυρία τραβουμε γι' αυτό, θα μας ελεεινολογούσαν. Αλλά το ζήτημα έχει, καθώς ειχαμε, δυο όψεις: προς τις περασμένες και προς τις ερχόμενες γενιές. Κι αν ακόμη δεχτούμε, πως η εκσυγχρονιση της γραφής-μας, π.χ. η παραδοχη της φωνητικής ορθογραφίας, είναι ασεβεία προς τους προγονους-μας (που εγώ καθόλου δεν το παραδεχομαι), είναι όμως ασφαλεστάτα ένα *πελώριο ενεργητημα* για όλες τις γενιές, που θα μας διαδεχθουν και που γι' αυτό θα μας ευλογουν και θα μας τιμουν, γιατί θα τους εχουμε καμει τη μαθητική-τους ζωή τόσο ευκολωτερη και την όλη-τους ζωή κατά 2-3 χρόνια τουλάχιστο μακρύτερη· *μαλιστα, μακρύτερη*, γιατί θα εχουμε απαλλάξει 2-3 *συνεχη* χρόνια της ζωής-τους (θέλω να πω όλες τις ώρες μαζί, που χανουν τώρα για την ορθογραφία) από την ενασχόληση με *συμβατικές* εντελώς γνώσεις, που θα τις χρησιμοποιήσουν ή για την υγεία τους, ή επιτελούς μαθαίνοντας *αληθινές* γνώσεις, καθώς είναι τα μαθηματικά, οι φυσικές επιστήμες, οι γλώσσες και τoσα άλλα. Τις ώρες, που χανουμε τώρα για να μάθουμε πως το *κρηπίδος* θέλει περισπωμένη, ενώ το *ελπίδος* θέλει οξεία, το *οδος* δασεία, αλλά το *ουδος* ψίλη (για τις οποίες *μαλιστα* *περισπω-*

μενες, οξείες, δασείες και ψίλλες οι προγονοί-μας, στην πιο ενδοξη-τους περίοδο, ούτε ιδέα είχαν, και θα έκαναν λοιπόν και αυτοί «ανορθογραφίες», αν δινανε εισαγωγικές εξετάσεις στο πανεπιστήμιο), τις ώρες αυτές θα μπορούσανε τότε οι μαθητές να τις χρησιμοποιήσουν μαθαίνοντας είτε τη γενική θεωρία της γλώσσας, είτε μια ξένη γλώσσα, χρήσιμη στη ζωή, είτε την «ορθοεπεία», δηλ. τη νοικοκυρεμένη, ταχτική και σωστή εκφραση των σκεψεων-των, πράμα που σήμερα ποσοί μπορούν να το κάμουν, ας ήταν και κατά προσέγγιση;

Αλήθεια, πρέπει να πω κάτι για ένα επιχείρημα, που δεν το έχω ακόμη αναφέρει: «Με την εισαγωγή ξενικού αλφαβήτου δεν θα χάσουμε ένα μέρος από τον εθνισμό-μας;» Πολύ ευκόλη είναι, νομίζω, η απάντηση: Χανουμε από τον εθνισμό-μας, όταν μαθαίνουμε, όπως τώρα κάνουμε, μουσική από νότες, που γραφονται σ' ένα διεθνές μουσικό αλφαβήτο; Χανουμε από τον εθνισμό-μας, όταν λογαριαζουμε στο διεθνές σήμερα συστημα γραφής των αριθμων; Χανουμε τέλος παντων τον εθνισμό-μας, όταν ντυνομαστε ευρωπαϊκά; Χωρίς να ειμαι υπερπατριώτης, αλλά και χωρίς να μην αναγνωρίζω, πως παντα οι άνθρωποι χωρίζονται σε εθνικές ομάδες, έχω την ιδέα πως τα στοιχεία όπου πραγματικά ξεχωρίζεται ένα έθνος από άλλο, είναι πολύ βαθύτερα από τον τρόπο της γραφής και τα τετοια, είναι κατά βαθος βιολογικά στοιχεία, που, και να θελουμε, δε μπορούμε να τ' αλλάξουμε. Πως δε χανουν τον εθνισμό-τους τα 20 απανω - κάτω έθνη, που γραφουν όλα μ' ένα αλφαβήτο, το λατινικό;

Σ' ένα σχετικό με τα ζητήματα αυτά αρθρακι-μου, που τυπώθηκε περυσί ακριβώς στην «Πρωτοπορία» του κ. Γιοφυλλή, έχω αναγράψει τους διαφορετικούς τρόπους, τους κυριωτέρους τουλάχιστο, με τους οποίους θα μπορούσαμε να εκσυγχρονίσουμε το αλφαβήτο-μας και να κάνουμε φωνητική τη γραφή-μας:

α) Μπορούμε να διατηρήσουμε το αλφαβήτο-μας και να προσθέσουμε μερικά γραμμάτα ή και να τροποποιήσουμε μερικά, που τα έχουμε: είτε με διακριτικά σημεία, είτε με μια γραμμή αποπάνω, είτε με όποιον άλλο προσομοιο τρόπο διαλεξούμε.

β) Μπορούμε να παρούμε και ολοκληρό το λατινικό αλφαβήτο και να το προσαρμόσουμε στη δική-μας φωνητική, προσθέτοντας, όπου χρειάζεται, μερικά διακριτικά σημεία στα

γράμματα (στιγμές ή γραμμές κτλ. όπως εκαμαν οι δυτικοί Σλάβοι: Πολωνοί, Τσεχοί και Κροάτες), ή και διατηρώντας μερικά δικά-μας, π.χ. το γ, το δ, το θ.

Μπορούσαμε ν' απαριθμήσουμε και άλλες παραλλαγές αυτών των τρόπων, μα προς το παρόν είναι περιττό.

Η *προσωπική*-μου τώρα γνώμη είναι, πως το προτιμότερο θα ήταν η εισαγωγή του λατινικού αλφαβήτου, για πολλούς λόγους, που απ' αυτούς θ' αναφέρω μόνο τους εξής:

α) Γιατι είναι σε χρήση σχεδόν απο ολό τον πολιτισμένο κόσμο (εχτός Ελλάδα, Ρωσία, Σερβία, Βουλγαρία).

β) Γιατι (κι αυτό είναι ίσως ο πιο σπουδαίος λόγος) πίσω απο την αγάπη στην παραδοση, το σεβας προς τους προγονούς-μας κτλ. κρυβεται, νομίζω, μέσα-μας — ίσως *υποσυνειδητά* — ένας εγωϊσμός: έχουμε τόσο συνηθίσει να γράφουμε με *ορθογραφία*, που αμα θα βλέπαμε γραμμένο *γλώσσα* (με ομικρον) ή *ανθρωπον* (και τα δυο με ομικρον), «θα μας επιαναν τα νευρά-μας»· θα παραγοταν δηλ. μέσα-μας ένας *ψυχικός καταναγκασμός* πολύ δυσάρεστος — και πολύ ευεξηγητός βεβαία. Μα τι είναι αυτός ο καταναγκασμός μιας και μόνης γενίας, μπροστα στον αιώνα επαναλαμβανόμενο καταναγκασμο της μιας γενίας υστερ' απο την άλλη; Δεν είναι αυτο ένας απαισιος — κι ας είναι και καπως υποσυνειδητος — εγωϊσμός; Με το λατινικο όμως αλφαβητο εισαγουμε τη φωνητικη γραφη χωρις καμμία οπτικη δυσάρεσκεια.

Θα ηθελα μαλιστα να προστεσω, πως η Κοινωνια των Εθνων θα μπορουσε να καμη μια διεθνη επιτροπη, που να καταγραψη ολους τους διαφορετικους φθογγους των πολιτισμενων (τουλαχιστο) γλωσσων, και να βρη και να οριση ενα διεθνες συμβολο για τον καθενα· να εισαχθουν επειτα τα συμβολα αυτα σ' ολα τα εθνη επισημα, με το σχολειο, και απο αυτους καθε εθνος να αποτελεση το αλφαβητο-του, διαλεγοντας οσα του χρειαζονται για την αποδοση των φθογγων της γλωσσας-του και τους αλλους να τους μεταχειριζεται μονο, οταν θα θελη να μεταγραψη στη γλωσσα-του ξενα ονοματα (κυρια ή γεωγραφικα κτλ.) *οσο γινεται πιστοτερα*. (Ετσι π.χ. αν ητανε παραδεγμενο ενα διεθνες συμβολο για τον φθογγο eu (γαλλ.) θα γραφαμε π.χ. ελληνικα *Göte* τον *Γκαϊτε* κτλ.). Τωρα το ζητημα, πως θα γινε-τανε στις λεπτομερειες-της αυτη η προσαρμογη του αλφαβη-του στην προφορα-μας, αυτο βεβαία θα χρειαζοτανε μια μα-κρυα και βαθεια μελετη. (Για το συστημα, που προτεινει ο κ.

Γιοφυλλής, καθώς και για μερικά δικά-του σύμβολα, έγινε λόγος στο άρθρο-μου στην «Πρωτοπορία»). Μα τώρα δεν προκειται γι' αυτά. Προκειται να προπαρασκευαστή ψυχολογικά το έδαφος στις μαζες, να προσαρμοστούν πρώτα οι ψυχές-μας σ' αυτή τη λύση. Μπορεί βεβαία, παρ' όλα όσα προσπαθήσα να σας εκθέσω, να υπάρχουν αντιρρήσεις, ολιγώτερο ή περισσότερο σοβαρές. Τόσο το καλύτερο! «Dus choc des opinions jaillit la vérité», κατά τη γαλλική παροιμία.

Ξέρω βεβαία πολύ καλά, πως, αν ετελείωνα με την αντιθετή αποψη, πως δηλ. δεν θα επρέπε με κανένα τρόπο ν' αλλάξουμε το αλφαβητο-μας, το τόσο δοξασμένο, πως μαλιστα ίσως θα επρέπε και όλοι οι λαοί του κόσμου να παραδεχτούν το ελληνικό αλφαβητο, θα φαινομώνα πιο καλός πατριώτης· θα φαινομώνα, μα δε θα ημώνα· γιατί κανείς δε μπορεί να μου αλλάξη την πεποίθησή-μου πως αληθινά πατριώτης είναι κείνος, που προσπαθεί να καμώ, όπου και όπως μπορεί, ευκολώτερη, ανετώτερη, πιο ευτυχισμένη τη ζωή των ερχομένων γενιών του έθνους-του!

Graeca sunt, non scribuntur*

«Τρανοί κι αν είναι οι ταφοί, ταφοί θα 'ναι»
Παλαμάς

Είναι μερικά πράματα που πρέπει κανένας κάθε μερα και στιγμή να τα φωναζει, γιατί μέσα στην πολυταραχη σημερινή εποχή ξεχνιούνται, βυθίζονται στην αφάνεια κ' έτσι αφηγούνται στο επιπολαίο «γούστο» του καθενός κακομεταχειριστή τους. Το ανθρωπινό μυαλό νυσταζει και για να τα προσεξει χρειάζεται «εγείρεσθαι υπό μωπος τινος» που ποτε να μην παύει μερα και νυχτα παντού και πάντα «εγείρων και πειθών και ονειδίζων ένα εκαστον».

Τέτοιο είναι κ' η γλώσσα-μας που κι ας έχει ένα μακρυτάτο βίο πίσω-της κι ας μπηκε γερα στη ζωική-μας εκδηλώση με μιαν επανάσταση πριν σαράντα τόσα χρόνια, όμως παραμελήθηκε πολύ τόσο αυτή η ίδια όσο και μερικές ουσιαστικές-της λεπτομερείες. Έτσι σήμερα βρισκόμαστε στη δυσάρεστη θέση να μην έχουμε μιαν ομοιομορφία απολύτη στη λαϊκή-μας γλώσσα, όχι γιατί δεν είναι δυνατό να την έχουμε, μα γιατί *δε θέλησαμε* και *δε φροντίσαμε* να την έχουμε εφαρμόζοντας όπως ταιριαζει τους κανόνες-της. Θα επρέπε ίσως το δόγμα «η γλώσσα μέσο κι όχι σκοπός» να μη το κρατήσουμε τόσο στενά και σχολαστικά όπως το τηρήσαμε, μα να γνoιαστούμε λίγο περισσότερο για την ομορφιά και την επιστημη της γλώσσας-μας και να την αγαπήσουμε έτσι όπως είναι σαν γλώσσα-μας.

Με την ιδιαν αναμελία που σταθήκαμε μπροστα στο γενικό πρόβλημα της γλώσσας, σταθήκαμε και στο ζήτημα της γραφής-της, έτσι που να σκυβουμε σήμερα κάτω απο ένα ασήκωτο βάρος, θλιβερό κι αχρηστο στη ζωή-μας, το βάρος που λεγεται «ιστορική ορθογραφία». Είναι πια κοινοτοπία το πως οι αρχαίοι Έλληνες δεν προφεραν τα γράμματα και τα

* Απο το περιοδικό *Μελέτη - κριτική*, αριθμ. 1 (1932), σελ. 6-10.

συμπλέγματα-τους όπως εμείς τα προσφέρουμε σήμερα χρησιμοποιώντας-τα στη γραφή της τωρινής-μας γλώσσας κι ούτε τονίζανε έτσι όπως και μεις. Γιατί βεβαία μοναχα ένας επιπολαιος μπορεί να πιστεψει πως οι άνθρωποι εκείνοι που κυνηγούσαν την απλότητα και την ακριβολογία θα 'χαν π.χ. στη γραφή της γλώσσας-τους όλον αυτον τον περιττο πλουτο των η, ι, υ, ει, οι, υι, η, που με τους διαφορους τονους και τα πνευματα πολλαπλασιαζονται για να εκφρασουν ενα και μονο φθογγο, όπως κανουμε εμεις σημερα, τον Ι. Είναι φανερο πως χρειαζονταν τα συμβολα αυτα για να παραστησουν τις λεπτές της φωνής-τους διαφορες και χρωματωσιες που υπαρχανε στη γλώσσα-τους. Ήτανε τοτε φωνητικο το αλφαβητο αυτο. Σημερα ομως στεκεται ολοτελα εξω απο την τωρινη γλωσσικη πραγματικοτητα. Γιατι πριν ακομα απο το παρεμφατο και το δυϊκο, πριν απο τη δοτικη και τον αναδιπλασιασμο, απο την ευκτικη και την αττικη συνταξη, χαθηκαν για παντα τα πνευματα, οι τονοι κ' οι υπογραμμενες, τα μακρα και τα βραχεια κ' οι παλιες διφθογγες κ' υστερα μπηκανε στην ελληνικη γλώσσα νεοι φθογγοι, που δεν τους ειχε στην παλιότερη-της μορφη κ' έτσι και δεν μπορούμε να τους παραστησουμε ταιριαχτα με τα παλια συμβολα. «Graeca sunt, non leguntur» ελεγαν στη Δυση για τα δυσκολομαθητα ελληνικα. Και μεις σημερα ευστοχα μπορούμε να πουμε «Graeca sunt, non scribuntur» εξαιτίας της συγχρονης μιζερης ορθογραφικης καταστασης. Αναγκη λοιπον επιταχτικη μας σπρωχνει να μεταρρυθμισουμε καταλληλα το γραφικο μας συστημα προσαρμοζοντας-το συμφωνα με τις σημερινες απαιτησεις. Γιατι οταν γραφουμε πρεπει καλα να παρασταινουμε με τα γραφτα σημαδια όλους τους φθογγους που αποτελουνε τις λεξεις κι οχι άλλους να παρασταινουμε ταιριαχτα, άλλους στραβα κι άλλους να τους αγνοουμε ολοτελα. Τα πολλα σημαδια για ενα φθογγο, τα νεκρα συμβολα που τιποτε δεν εκφραζουν πια σημερα είναι στολιδια περιττα, αχρηστα κι ασκοπα, που μονο ζημιες και βλαβες γεννουν και που οπως πολυ πετυχημενα ειπε ο Φιληντας, «τα βαστουν οτι οφισπλουτοι των γραμμάτων για να κρατουν τους λαους διανοητικα σε αποσταση απο τον εαυτο-τους». Αν θελουμε λοιπον να γραφουμε φωνητικα τη γλώσσα-μας διχως να ξοδεβουμε αδικα χρονο, δυναμεις και λεφτα, πρεπει κλεινοντας τα ματια στην παραδοση να κοψουμε καθε σχεση με την ιστορικη ορθογραφια παρασταινοντας την καθαρα ηχητικη μορφη της γλώσσας,

ευκολυνοντας κι απλοποιωντας τη γραφη-της οσο ειναι δυνα-
το. Γι' αυτο πρεπει ο καθε φθογγος να εχει ενα ψηφιο και
μονο και καθε ψηφιο ν' αντιστοιχει σ ενα μονο φθογγο. Οσους
φθογγους προφερουμε πρεπει και να τους γραφουμε και να μη
γραφουμε συμβολα που δεν αντιπροσωπευουν κανενα ζωντα-
νο φθογγο της γλωσσας-μας. Αμα πρεπουμενα εφαρμοστουν οι
κανονες αυτοι, θα εχουμε γραφη συμφωνη με την επιστημονι-
κη αληθεια και πραχτικη ωφελεια τεραστια.

Με τη σημερινη τραγελαφικη ορθογραφικη κατασταση η
παιδεια ειναι πραγματικη «παιδεια» (=βασανο), γιατι χρονια
παιδευομαστε να μαθουμε να ανορθογραφουμε, αφου η ορθο-
γραφια οπως διδασκεται δεν υπαρχει σαν κατι οργανικο μεσα
στη γλωσσα-μας, μα ειναι ενα συμβατικο κατασκευασμα που
μας νερουλιαζει το μυαλο και μας απομακρυνει με την ψευτικη
λαμπεραδα-του απ' τοσα ομορφα πραματα, χρησιμα στη ζωη,
που πρεπει να μας τα μαθει το σκολειο. Η ριζικη ομως μεταρ-
ρυθμιση μας σωζει απο τον κατηφορο αυτο, ενω συγχρονως
ξαλαφρωνει το ελληνικο τυπογραφειο απο ενα σωρο ανωφελα
πραματακια, κανει τη δουλια του τυπογραφου ευκολη και
απλη, κ' ετσι εξοικονομιεται χρονος τεραστιος για το τυπωμα
και το γραψιμο και κερδιζουμε ανυπολογιστα απο την οικονο-
μια του χαρτιου και της αλλης γραφικης υλης. Ολα αυτα ειναι
στοιχεια υπολογισιμα και σοθαρα για να μας πεισουν για την
αναγκαιότητα μιας τετοιας αλλαγης.

Το οτι ομως και μερικοι αλλοι λαοι πολυ πιο πολιτισμενοι
απο μας διατηρουν στη γραφη της γλωσσας-τους την ιστορικη
ορθογραφια, δεν ειναι επιχειρημα σπουδαιο για να μας εμποδι-
σει εμας να κανουμε ενα τοσο αναγκαιο βημα πνευματικης και
οικονομικης λυτρωσης. Γιατι δεν πρεπει να μιμουμαστε τα λα-
θη και τα ελαττωματα των αλλων, μα να προσπαθουμε αποφευ-
γοντας-τα να ωφεληθουμε απ' αυτα.

Ετσι αφου δειξαμε την αμεση αναγκη της ριζικης μεταρ-
ρυθμισης καθως και την επιστημονικη αληθεια και την πραχι-
κη ωφελεια που εξυπηρετει μια τετοια μεταρρυθμιση, ερχομα-
στε να δομε ποιιοι δρομοι ανοιγονται μπροστα-μας. Τρεις μο-
νο θεσεις μπορουν να στηριχουν:

1) Ν' αφησουμε τα πραγμα οπως ειναι δηλαδη μια γραφη —
γραφικο συστημα — και μια προφορα για την αρχαια και τη
νεα Ελληνικη. — Το πιο ευκολο για τους ραχατζηδες.

2) Μια γραφη για την αρχαια και τη νεα και δυο προφορες,

για την αρχαία η ερασμιακή, και για τη νέα η δικιά-της.

3) Δύο γραφές, μια για την αρχαία — αυτήν που έχει — και μια για τη νέα — η λατινική. Θα δειξουμε πως μόνη σωστή είναι η τρίτη.

Όπως πιο πάνω είπα, όλοι ξερουμε πως μιλώντας δεν προφέρουμε ούτε τονίζουμε ούτε χρωματίζουμε τη φωνή μας σαν οι αρχαίοι. Γραφουμε όμως σήμερα πολλές φορές ο,τι ακριβώς δεν προφέρουμε και προφέρουμε ο,τι δε γράφουμε. Και τούτο γιατί έχουμε μια μεγάλη παραδοχή κάτω από την οποία σκυβουμε υποταχτικά χωρίς καμία βούληση. Έτσι επειδή εμείς — αν τα ίδια γραφικά σημάδια στο αλφάβητο, μας φαίνεται πως σωζεται κ' η παλιά-τους προφορά — πρᾶμα παράλογο. Αυτόματα λοιπόν πέφτει η πρώτη θέση — αφού δᾶ αυτή είναι η αρρωστημένη κατάσταση που θέλουμε να θεραπεύσουμε.

Ο Παλλής (Μπρουσσός, Αθήνα 1923) ακολουθώντας άλλους παλιότερους καταργεί πνεύματα και τόνους, αφήνει όμως αβύχτη την παρθενική αγνοητά της ιστορικής ορθογραφίας, ενώ ο Γιαννίδης (και στα τελευταία-του ο Παλλής) βάζει οξεία μόνο στην παραλήγουσα και προπαραλήγουσα όταν τονίζεται και έχει κανόνα γενικό πως κάθε ατονιστή λέξη τονίζεται στη λήγουσα· βάζει τόνο στη λήγουσα μόνο σε μερικές λέξεις διφορούμενες. Ο Τριανταφυλλίδης κι ο Βουτιεριδής (Γραμματική της δημοτικής γλώσσας, Αθήνα 1932) θέλουν να μπαίνει και στη λήγουσα οξεία και κάνουν μερικές ορθογραφικές αθάρειες. Μα αυτά είναι ψευτοπαλλωμάτα. Η σημερινή κατάσταση είναι αμαρτωλή. Χρειαζεται φωτιά και σίδερο για να καθαριστεί.

Οι Έλληνες της Ρωσίας ακολουθώντας τη γύρω-τους επανάσταση επαναστήσανε κατά του ιδίου-τους εαυτού στο ζήτημα της γραφής και προχώρησαν προς ένα μεγάλο βήμα μεταρρυθμίζοντας-την· δηλαδή αναπτύξανε περισσότερο το σύστημα του Βήλαργ' όπως μεθοδικά τὸ τελειοποίησεν ο Φίλιντας (Η σωστή γραφή, Αθήνα 1926). Γράφτα σημάδια έχουν αυτά που έχουμε και μεις. Φωνήεντα: α, ε, ι, ο, υ (=ου). Συμφωνά τα ίδια ἔχτος που έχουν ένα ς (=ς,ς) και κς (=ξ), πς (=ψ). Διπλά σύμφωνα δε γράφουν. Ακολουθούν το τόνικο σύστημα του Γιαννίδη. Μα έχει και το σύστημα τούτο ἑλλειψεις, που εύκολα όμως μπορούν να συμπληρωθούν, ὅποτε αὐτο θα ἦταν η τελειότερη λύση ἂν δεν εἶχαμε τη μακρυνά μας παραδοχή που μας επιβάλλει μιαν ἄλλη. Γιατί όταν θα μελετάμε την αρχαία

ελληνική θα έχουμε «ψυχή» με ψ, υ, η και οξεία, ενώ στη νέα «ψίχι» με πς, ι χωρίς τονο. Εκεί θα έχουμε «φως» με ω, εδώ «φος», εκεί «παιζω», «Σμυρνή» κ' εδώ «πεζο», «Ζμυρνι» κ.τ.ο. έτσι που θα φαίνονται διαφορα πράματα με τη διαφορετική ορθογραφία και την ίδια γραφική μορφή. Η συμβατική και ψευτική προφορά που δίνουμε στην αρχαία μας καταστρέφει τη μεταρρυθμίση κι απλοποίηση που κάναμε στη νέα. — Υπάρχει όμως μια διέξοδος: Η εφαρμογή στην αρχαία ελληνική της ερασμιακής προφοράς όπως, λένε, οπότε θα έχουμε μια προφορά για την αρχαία — την ερασμιακή — και μια για τη νέα — αυτήν που έχει — και θα διατηρήσουμε το ίδιο γραφικό σύστημα — αυτό που έχουμε — και για τις δύο, μόνο που η νέα θα γραφεται σύμφωνα με το σύστημα των Ελλήνων της Ρωσίας (συμπληρωμένο). Έτσι θα γράφουμε στην αρχαία «ψυχή», «φως», «παιζω», και θα προφερούμε περίπου «ψυχέε», «ρῥόος», «ράίζο» και στην νέα θα γράφουμε «ψίχι», «φος» «πεζο» και θα τα προφερούμε το ίδιο. Βεβαίαι μ' αυτόν τον τρόπο φαίνονται πως εξομαλίζονται τα πράματα· δυστυχώς όμως συμβαίνει το αντίθετο. Γιατί ποιος μας εγγυείται την ορθότητα της ερασμιακής προφοράς; Εγώ τουλάχιστο δε βάζω κάτω το κεφάλι-μου για το αλάνθαστο της. Εχω την ταπεινή γνώμη πως είναι μια θεωρία βγαλμένη από σφαλές εικασίες καποτε. Αν την ακολουθούν ολακεροι λαοι για την αναγνώση της αρχαίας ελληνικής, δεν είναι λόγος για να την παρούμε και μεις. Είπα και πιο πάνω πως δεν πρέπει να μιμούμαστε τις πλάνες των άλλων. — Μα για μια στιγμή υποχώρω και δεχούμαι πως είναι σωστή κ' επιστημονική η ερασμιακή προφορά. Το νομίζετε τόσο ευκολο να μάθουμε μια (φτιαχτή) προφορά μιας νεκρής γλώσσας, που έχει όμως και τώρα επιδραση στη ζωντανή-μας γλώσσα, γιατί απ' αυτήνα πηγαίζει; Και δεν υπολογίζετε το προφορικο ξεχαρβαλωμα και την κατολισθηση που θα παθει η σημερινή-μας γλώσσα με το μασίμο της νεας αυτής φωνητικής;

Έτσι πεφτει και η δεύτερη θέση «δύο προφορές και μια γραφή» και μένει μονη σωστή, όπως φαίνεται με τη μαθηματική μεθοδος «της εις ατοπον απαγωγής», η τρίτη: δύο γραφές, μια για την καθεμία γλώσσα. Η αρχαία έχει τη δική-της. Η νέα θα παρει τη λατινική. Γιατί το λατινικο αλφαβητο χρησιμοποείται πια απ' ολο σχεδον τον κοσμο κετσι θα κανει ωστε ενα αξιολογο νεοελληνικο εργο να διαβαζεται ευκολωτερα απο

τους ξενους και να τυπωνεται το ιδιο φτηνα και στα ξενα τυπογραφεια. Ακομα το κοινο αλφαβητο θα ειναι κατι που με λιγωτερες δυσκολιες θα βοηθησει να μας ενωσει με τους αλλους λαους οδηγώντας-μας στη συναδελφωση. Κι αν θετε ετσι λυεται αυτοματα κι οριστικα το τρομερο ορθογραφικο προβλημα της τωρινης-μας γλωσσας, ενω αφηνεται ατιχτη η αρχαια και η μεταγενεστερη με την ορθογραφια-τους και δε δημιουργιενται δυο οπτικες εικονες για την ιδια λεξη. «Ετσι, λεγει ο Γληνος, η ψυχολογικη αντισταση για ολους-μας υπερνικιεται με μιας και ευκολυνονται οσοι θα μαθαινουν τα αρχαια ελληνικα».

Εδω αξιζει να θυμισουμε σ' οσους τους πειραζει το «εθνικο φιλοτιμο» πως το λατινικο αλφαβητο ειναι ελληνικο και μαλιστα το χαλκιδικο, που το μπασανε οι Ελληνες εμποροι μαζι με τα εμπορευματα και τις αποικιες-τους στην Ιταλια πριν το 403 π.Χ. που εγινε η αττικη-μεταρρυθμιση — γι αυτο και το λατινικο αλφαβητο εχει προεγκλειδεια τη μορφη. Μα και να μην ηταν ελληνικο τι με τουτο; Μπας κι αυτο που εχουμε δεν ειναι ξενο, φοινικικο; Οι αριθμοι που μεταχειριζομαστε χωρις να μας χτυπουν στο «φιλοτιμο» δεν ειναι ινδικοι; Πειραζομαστε οταν γραφουμε τη μουσικη στη διεθνικη γλωσσα η οταν ντυνομαστε ευρωπαϊκα; Μηπως τοσοι διαφορετικοι αναμεταξυ τους λαοι που γραφουν με το λατινικο αλφαβητο χασανε τις εθνικες-τους ιδιοτητες, αλλαξανε και γινανε... λατινοι;

Βλεπετε πως τα τετοια επιχειρηματα ειναι φουσκαλιδες κουφιες που σπανουνε μολις σηκωθουν. Δουλια-μας τωρα ειναι να διαμορφωσουμε καταλληλα το λατινικο αλφαβητο, ετσι που ν' ανταποκρινεται στις δικες-μας φωνητικες αναγκες. Πολλοι ως τωρα δωσανε τετοια προσαρμοσμενα αλφαβητα, οπως ο Μ. Φιληντας, Ν. Χατζιδακης, Φ. Γιοφυλλης, L. Roussel, Κ. Καρθαιος. Το καλυτερο βεβαια ηταν να γινονταν οπως πολυ σωστα ειπε ο κ. Ν. Χατζιδακης, ενα διεθνες φωνητικο γραφικο συστημα και απ' εκει να παιρνει τα συμβολα που θελει καθε λαος για τους δικους του φθογγους. Και προσθεσε χαρακτηριστικα: «Αν η Κοινωνια των Εθνων δε φροντιζε μονο για τα χαρτενια «Συμφωνα» μα και για τα συμφωνα (και τα φωνηεντα) της γλωσσας, θα ειχεν ενα πολυ ωραιο σταδιο να δρασει». Μα πως δεν καρτεραμε τιποτε σωστο κι ωφελιμο απο τις συνεδριασεις της Γενευης ειναι φανερο.

Αν δεν κανουμε ομως εμεις τη μεταρρυθμιση, θα μας αναγ-

κασουν τα πραγματα να την κανουμε. Γιατι «οι λαοι ευτυχως αρχισανε πια να απαιτουνε συνειδητα τα δικαιωματα-τους. Είναι δικαιομα του λαου να γραφει τη γλωσσα του σωστα και ευκολα. Αν σημερα δεν του δωσουν αυτο το δικαιομα, θα το παρει αυριο μονος-του, οταν καταλαβει τι μεγαλο αγαθο ειναι αυτο που του στερουνε οι Μανταρινοι» (Μ. Φιληγκα, Η σωστη γραφη. Αθηνα 1926, σ.29).

Ναι. Οσοι νιοθετε τη μεγαλη αυτη αληθεια και πονατε το λαο για την τυφλα-του, ελατε ενωμενοι και φωτιστε τον δειχνοντας-του το σωστο δρομο πριν σας τονειξει ο ιδιος με το ζορι. Οσοι πιστοι, όσοι εκλεχτοι προσελθετε!... Και τους καλους-μας τους αρχαιους, τους μεγαλους-μας τους προγονους αστε τους ησυχους στους ταφους-τους. Κι ας μην πετρωνουμε οι σκεψεις μας σφιχτοδεμενες με τις αλυσσιδες των παλιων συμβολων με των νεκρων τυπων. Γιατι οπως λεει ο Παλαμας: «Τρανοι κι αν ειναι οι ταφοι, ταφοι θα 'ναι».

Η χρήση των λατινικών χαρακτήρων για τη γραφή της νέας ελληνικής*

Η χρήση αυτή συνδέεται με την πλήρη και ριζική απλοποίηση της ορθογραφίας. Είναι γνωστό ότι η ορθογραφία της γλώσσα-μας είναι τόσο δύσκολη, ώστε ν' αποτελεί αληθινό βασανιστήριο για τους νέους σπουδαστές και μεγάλο εμπόδιο για την ανάπτυξη της κουλτούρας-τους. Είναι επίσης γνωστό πως κανένας Έλληνας — εκτός ίσως από μερικούς ελληνιστές φιλόλογους — δε μπορεί να πει, με το χέρι στην καρδιά, πως είναι σε θέση να γράψει πάνω σε οποιοδήποτε θέμα χωρίς να ανατρεξει σε λεξικό. Ωστόσο, μέχρι σήμερα πολύ λίγες αποπειρές έχουν γίνει για να απλοποιηθεί πραγματικά η ορθογραφία κατά τρόπο λογικό και συμφώνο με τις ανάγκες της πρακτικής. Όσο για την πραγματική, λογική και πρακτική απλοποίηση, όπως αντιπροσωπεύεται από τη φωνητική γραφή, πολύ λίγοι τη δέχονται, ακόμα και θεωρητικά. Αλλά, ανάμεσα στους ελαχίστους αυτούς οπαδούς της φωνητικής γραφής, οι περισσότεροι ζητάνε αποκοντά και την αλλαγή του αλφαβήτου, για λόγους που θα εκθέσουμε παρακάτω.

Όπως και ναίαι, οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι η μελέτη αυτού του ζητήματος απαιτεί μεγάλη δόση αισιοδοξίας. Κι αυτό δεν το λέω αποκλειστικά για την Ελλάδα. Για παράδειγμα, η ορθογραφία της γαλλικής και της αγγλικής, μολο που δεν παρουσιάζει τις ίδιες δυσκολίες με την ελληνική, είναι εν τούτοις πολύ πιο παραλογή. Συνεπώς, δε νομίζετε ότι εκείνος που θα τόλμωσε να υπερασπίσει γραφτά ή προφορικά τη ριζική μεταρρύθμιση ή την εισαγωγή της φωνητικής γραφής σε μια απ' αυτές τις γλώσσες θαπρεπε ναίαι πολύ οπτιμιστής; Δεν τόλμω να προσεγγίσω το γενικό θέμα της υιοθέτησης μιας ενιαίας γραφής για όλες τις γλώσσες του κόσμου. Εκείνο που μας ενδιαφέρει άμεσα, εμάς τους Έλληνες, είναι η *απλοποίηση*

* Από το «L' adoption universelle des caractères latins», σελ. 70-84, έκδοση της *Κοινωνίας των Εθνών*, 1934. Μετάφραση Φοίβου Αρβανίτη.

της ορθογραφίας-μας και η διεθνοποίηση της γραφής-μας με τη *χρηση των λατινικων χαρακτηρων*.

Η ιδέα της χρησιμοποίησης του λατινικού αλφαβήτου για τη γραφή της γλώσσας-μας, παρα την επαναστατική-της επιφάνεια, δεν είναι ολότελα κοινουργία. Να τι έγραφε σχετικά ο κ. Φώτος Γιοφυλής στο περιοδικό *Πρωτοπορία*, του οποίου ήταν διευθυντής (τεύχος του Μάρτη 1930). «Υπάρχουν κείμενα της βυζαντινής εποχής γραμμένα με λατινικούς χαρακτήρες. Επίσης, στην Κρήτη και στην Κύπρο κατά το μεσαιώνα, τα λαϊκά τραγούδια γραφόνταν με λατινικούς χαρακτήρες. Αργότερα, από το 1800, πολλά ελληνικά βιβλία τυπώθηκαν στη Σμύρνη με λατινικούς χαρακτήρες. Το 1932, ο κ. Μιχαήλ Ροδάς, μελετώντας το θέμα που μας απασχολεί σε ένα δημοσίευμα-του στην εφημερίδα *Ελευθερον Βημα*, αναφέρθηκε σ' ένα απ' αυτά που ήταν σχετικό με τον κανονισμό του καθολικού νοσοκομείου της Σμύρνης «Άγιος Αντώνιος». Εξάλλου, στη Σμύρνη έγινε αποπειρά να κυκλοφορήσει ελληνική εφημερίδα γραμμένη με λατινικούς χαρακτήρες. Οι Λεβαντινοί της Σμύρνης, που μιλούσαν όλοι ελληνικά αλλά δυσκολευόνταν να μάθουν την απελπιστική ορθογραφία-μας, χρησιμοποιούσαν πάντα τους λατινικούς χαρακτήρες για να γράψουν τα ελληνικά. Αργότερα, τους μιμήθηκαν οι Χιώτες και άλλοι έμποροι του εξωτερικού που έγραφαν τα γράμματα και τα τηλεγραφήματα-τους στα ελληνικά, αλλά με λατινικούς χαρακτήρες. Αυτή η «φραγκοχιωτική» γλώσσα χρησιμοποιούνταν και από Έλληνες για να γράψουν σε άλλους Έλληνες που κατοικούσαν στη Σμύρνη, στο Λονδίνο ή αλλού. Αυτός ο τρόπος γραφής εξακολούθησε να επιβιώνει πολύ αργότερα, και τον συναντάμε αρκετά συχνά στα τηλεγραφήματα των Ελλήνων του εξωτερικού».

Σήμερα, εξετάζουμε το ζήτημα από άποψη πολύ πιο γενική: ζητάμε να χρησιμοποιούνται αποκλειστικά οι λατινικοί χαρακτήρες για τη γραφή της νέας ελληνικής, που είναι η ζωντανή γλώσσα και που θέλουμε να την καταστήσουμε τη μοναδική γραπτή γλώσσα της χώρας-μας. Θέλουμε λοιπόν να συμπεσει η αλλαγή του αλφαβήτου με την εισαγωγή της φωνητικής ορθογραφίας.

Προτού μπουμ στις λεπτομερείες της εκθέσεως-μας, οφείλουμε να σημειώσουμε ότι παρόλο που η ιδέα της αλλαγής του αλφαβήτου δε γίνεται ομοφώνως αποδεκτή έχει πολυαριθμούς

οπαδους αναμεσα στις προσωπικοτητες της πνευματικης αφροκρεμας της χωρας-μας. Πολλοι απ' αυτους εχουν γραψει και μιλησει πανω στο θεμα: ο κ. Χατζηδακης, καθηγητης στο πανεπιστημιο της Αθηνας, ο κ. Μενος Φιληντας, γλωσσολογος, ο κ. Δημητρης Γληνος, ενας απο τους μεγαλυτερους εκπαιδευτικους της χωρας-μας και παλιος γενικος γραμματεας του υπουργειου παιδειας, ο κ. Louis Roussel, Γαλλος ελληνιστης και καθηγητης της νεας ελληνικης στο πανεπιστημιο του Μονπελιε, ο κ. Μιλτος Κουντουρας, μελος του ανωτατου συμβουλιου του υπουργειου παιδειας, ο κ. Ηρακλης Αποστολιδης, διευθυντης συνταξης της *Μεγαλης Ελληνικης Εγκυκλοπαιδειας*, ο κ. Γιαννης Σιδερης, συγγραφεας, ο κ. Φωτος Γιοφυλης, καλλιτεχνης και δημοσιογραφος, παλιος διευθυντης της επιθεωρησης *Πρωτοπορια*, και πολλοι αλλοι.

*

Η μεταγραφη της συγχρονης ελληνικης γλωσσας σε λατινικους χαρακτηρες θα ειχε τα εξης ευεργετικα επακολουθα:

1. Θα εκανε πολυ πιο ευκολη την ριζικη απλοποιηση της ορθογραφιας. Η οπτικη εικονα των λεξεων θα διαφοροποιουνταν ολοτελα.

2. Η ορθογραφια των αρχαιων ελληνικων, που δεν μπορουμε να την αλλαξουμε, θα μαθαινοταν πολυ ευκολοτερα αν οι χαρακτηρες που αντιπροσωπευουν την αρχαια γλωσσα διεφεραν σημαντικα απο εκεινους που αντιπροσωπευουν τη συγχρονη γλωσσα. Ειναι εξαιρετικα πολυπλοκο να γραφει κανεις με τους ιδιους ελληνικους χαρακτηρες την ιδια λεξη, οπως για παραδειγμα: *γλoσσa και γλwσσa, μiρεoς και μoιρaιoς*.

3. Θα μπορουσαμε να χρησιμοποιησουμε ολους τους διεθνεις τεχνικους, επιστημονικους, φιλοσοφικους, οικονομικους ή εμπορικους ορους, χωρις να τους μετασχηματισουμε ή να τους παραμορφωσουμε και να τους καμουμε αγνωριστους μεταφραζοντας-τους. Θα μπορουσαμε να τους καταλαβαινουμε αμεσως διαβαζοντας οποιοδηποτε ξενο κειμενο — και οσοι θα ειχαν κανει τις σπουδες-τους στη Δυτ. Ευρωπη θα τους αναγνωριζαν αργοτερα χωρις δυσκολια μεσα στα ελληνικα κειμενα. Θα μπορουσαν επισης να τους αναζητησουν πολυ ευκολα μεσα στα λεξικα.

4. Θα ειχαμε μια σαφως ορισμενη ορθογραφια για τα ξενα

κυρία ονοματα: τα ονοματα τοπων ή προσωπων. Θα μπορούσαμε να τα βρισκουμε αμεσως μεσα στα λεξικα και να τα καταλαβαινουμε χωρις δυσκολια μεσα στα κειμενα-μας και στα κειμενα των αλλων χρονων. Ειναι σχεδον αδυνατο να βρουμε σημερα στη ελληνικα εγκυκλοπαιδικα λεξικα τις λεξεις: «Milwaukee, Hudson, Rhone, Laon, Ain και Aisne, Gloucester, Wyoming, κτλ...» Μεσα στη *Μεγαλη Ελληνικη Εγκυκλοπαιδεια*, για παραδειγμα, θα βρειτε το «Baudelaire» γραμμενο *Μπωντελαιρ* που προφερεται «Baundélaire». Στο λεξικο του Ελευθερουδακη, υποχρεωθηκαν να χρησιμοποιησουν τα γραμματα β', γ', δ', στη θεση των λατινικων γραμματων b, g, d. Αλλου μπορειτε ακομα να βρειτε το Baudelaire γραμμενο: *Βωδελαιρ, Βωδλαιρ, ή Μπωντλαιρ, Βοδελερ, Βοδλερ, Μποδελερ, Μποντελερ, Μποντλερ* και πολλες αλλες μορφες που η προφορα τους παραμενει παντα Baudelaire.

5. Οι αλλοι λαοι θα μπορουσαν να γραφουν τα ελληνικα κυρια ονοματα στα κειμενα-τους, στους ταξιδιωτικους οδηγους-τους, στους οδικους χαρτες-τους, και συνεπως θα μπορουσαν επισης να βρουνε τους δρομους πανω στα καταστηματα, τα ονοματα των δρομων, κτλ... Εχοντας κυριως υποψη αυτες τις επιπτωσεις θεωρω απαραιτητο να *αποφασιστει αμεσα η χρηση των λατινικων χαρακτηρων για ενα συστημα διεθνους γραφης των ελληνικων ονοματων* — οπως εγινε και με τα γιαιπωνεζικα ονοματα, νομιζω — *μεχρι την ολοκληρωμενη αλλαγη του αλφαβητου.*

6. Κατ' αυτο τον τροπο, οι εν γενει σχεσεις-μας με το εξωτερικο θα διευκολυνονταν εξαιρετικα. Οι ξενοι θα συναντουσαν λιγοτερες δυσκολιες στην Ελλαδα και οι Ελληνες θα μπορουσαν να ταξιδεβουν πολυ πιο ευκολα στις αλλες χωρες. Θα μπορουσαν να αναγνωριζουν αμεσως τα ξενα προϊοντα, τα φαρμακα, τα καλλυντικα, κτλ..., κτλ... Αλλωστε, τα ελληνικα φαρμακευτικα προϊοντα και καλλυντικα εχουν τα περισσοτερα επιγραφες στα γαλλικα ή στα αγγλικα, οπως για παραδειγμα: Smaltodont, Alepo soap, κτλ...

7. Τελος, η απλοποιηση της γραφης θα διευκολυνει και θα επιταχυνει τη δακτυλογραφηση, κι ετσι θα γινει σημαντικη εξοικονομηση στην τυπογραφικη συνθεση και στη διορθωση των δοκιμιων. Θα χρησιμοποιουνται οι ιδιοι χαρακτηρες και για τις ελληνικες και για τις ξενες λεξεις. Οι ιδιες γραφομηχανες θα ειναι καταλληλες για ολες τις γλωσσες. Ακομα και η

λινότυπιά θα είναι πιο απλή.

*

Το σύστημα γραφής που προτείνω, θεμελιώνεται πάνω στις ακόλουθες αρχές:

α) Θα πρέπει να εξωθήσουμε την απλοποίηση της ορθογραφίας μέχρι το εσχατο όριο. Θα πρέπει να μην μπορούμε να διαβάσουμε την ίδια ομάδα γραμμάτων παρα κατά ένα μόνο τρόπο. Για κάθε ομάδα ηχών θα υπάρχει ένας μόνο τρόπος γραφής. Θεωρητικά, το αριστο σύστημα θα ήταν εκείνο όπου κάθε ηχος θα είχε το γραπτό χαρακτήρα-του, καθορισμένο από μια μόνο προσφορά. Στην πράξη, όμως, θα χρειαστεί να αρκεστούμε στο γενικό κανόνα που εκθετούμε εδώ, με μερικές εξαιρέσεις (βλεπε παρακατω για τους λατινικούς χαρακτήρες b, g, d).

β) Η προσαρμογή του λατινικού αλφαβήτου θα πραγματοποιηθεί κατά τέτοιον τρόπο ώστε κάθε γράμμα να διατηρήσει όσο το δυνατό περισσότερο την πρωταρχική-του αξία.

γ) Τα αρχαία ελληνικά και τα λατινικά ήσαν αδελφές γλώσσες. Γι αυτό, βρίσκουμε διαμεσου των αιώνων ελληνικές λέξεις ενσωματωμένες στα λατινικά και πολυαριθμής λατινικές στα ελληνικά (anthrax, anthracites, anthropographus, apolactizo, Socrates, Archimedes κτλ.) (δεκανός, δεπορτεω, δικτατωρ, κεντυριων, Καισαρ, Κικερων κτλ... κτλ...). Η αντιστοιχία, λοιπόν, ανάμεσα στους χαρακτήρες των δυο γλωσσών υπάρχει από αιώνες, και συνεπώς, σε όλες τις γλώσσες που χρησιμοποιούν λατινικούς χαρακτήρες, βρίσκουμε ελληνικές λέξεις γραμμένες μ' αυτούς τους χαρακτήρες. Αυτήν ακριβώς την ορθογραφία πρέπει να διατηρήσουμε σα βάση, και να απομακρυνθούμε απ' αυτήν μόνο όταν είναι απαραίτητο για να αποφυγούμε τις αντιφάσεις με την αρχαία ορθογραφηση. Θα δεχτούμε, λοιπόν, την παραδοχή στον ίδιο βαθμό με τους Ιταλούς και τους Ισπανούς που γραφουν fotografia και simpatia αντί για photographia και sympathia.

δ) Θα αποφυγούμε τα προσθετά σημεία πάνω ή κάτω από τους χαρακτήρες, όπως χρησιμοποιούνται σε μερικές σλαβικές γλώσσες, τα ουγγαρεζικά, τα ρουμανικά, κτλ... Ένας χαρακτήρας γραφεται και προφερεται πολύ πιο ευκόλα όταν είναι απλός. Εξάλλου, χωρίς αυτού του είδους τα σημεία, τα τυπο-

γραφεια και οι γραφομηχανες θα χρειάζονται λιγότερους χαρακτηριστες κι ετσι θα μπορουμε να εκδιδουμε ελληνικα κειμενα σε οποιοδηποτε ευρωπαϊκο τυπογραφειο και να χρησιμοποιουμε ολες τις γραφομηχανες με λατινικους χαρακτηριστες. Θεωρω οτι αυτη η αλλαγη ειναι ευκολα πραγματοποιησιμη γιατι η ελληνικη γλωσσα δεν εχει πολλους φωνηεντικους ηχους.

*

Στή γλώσσα μας υπάρχουν οι ακολουθοι ηχοι:

1. Πεντε φωνηεντα: τα λατινικα φωνηεντα *a, e, i, o, u*. Εμεις για αυτα τα φωνηεντα χρησιμοποιουμε τα γραμματα *a, e, η, ι, υ, ο, ω*, και τις ψευδοδιφθογγους *αι, υι, οι, ει, ου*. Αν, επιπλεον, προσθεσουμε ολους τους συνδυασμους που προκυπτουν απο τους τρεις τονους, τα δυο πνευματα και την υπογεγραμμενη, φτανουμε σε πολυ μεγαλο αριθμο, κυριως για το φωνηεντα. Κι ακομα, ειμαστε υποχρεωμενοι να γραφουμε το απλο λατινικο γραμμα *u* με δυο γραμματα *ou*.

2. Τεσσερα συμφωνα *λαρυγγικα*, δηλ. τα λατινικα γραμματα *g, k* και τα ελληνικα *γ και χ* οπως τα προφερουμε μπροστα απο τα φωνηεντα *a, o* και *u*.

3. Τα ιδια συμφωνα *g, k, γ, χ*, με *ουρανικη* προφορα, οπως τα χρησιμοποιουμε μπροστα απο τα φωνηεντα *e* και *i*.

4. Τα τεσσερα *οδοντικα* συμφωνα *d, t, δ, θ*.

5. Τεσσερα *χειλικα* συμφωνα: *b, p, v, f*.

6. Τα *ενρινα* συμφωνα *m* και *n* και *η* υγρο σαν το ισπανικο *ñ* και το γαλλικο και ιταλικο *gn*.

7. Τα *υγρα* *g, l* και *η* υγρο (*gl* στα ιταλικά ή *ll* στα ισπανικά).

8. Τα *συριστικα* συμφωνα *s* και *z*.

Σ' αυτα μπορουμε να προσθεσουμε το ημιφωνο *i* που προφερεται μαζι με το φωνηεν που ακολουθει. Αυτο το *i* αλλαζει τα τεσσερα *λαρυγγικα* συμφωνα και τα κανει *ουρανικα* μπροστα απο τα φωνηεντα. Επισης, γιωτακιζει το *l* και το *n* (οπως τα ιταλικά *gl* και *gn*). Πολλοι συγγραφεις προτεινουν να γραφεται το *i* οπως το λατινικο *j*. Ομως το *j* ειναι συμφωνο, ενω το *i* προφερεται σα συμφωνο μονο οταν ειναι βαλμενο μετα το οδοντικο, τα χειλικα και τα *g, s, z*, και μαλιστα δεν συμβαινει παντα ετσι σε καθε δυνατη προφορα. Εξαλλου, αυτη η συνιζηση του *i*, οταν ακολουθει αλλο φωνηεν, γινεται παντοτε στα νεα ελληνικα. Μονο στις λεξεις που ειναι δανεισμενες απο τα

αρχαία ελληνικά ή από τη λογία γλώσσα το *i* χωρίζεται από το φωνήεν που το ακολουθεί (οπλοποιός, αρτοποιός). Για τα νέα ελληνικά, αυτή είναι *μπασταρδή* προφορά, αλλά όταν μας φαίνεται απαραίτητο να τη μεταχειριστούμε, μπορούμε να χρησιμοποιούμε τα διαλυτικά (*ο*) (ορλοριός, αρτοριός, κτλ.) Έτσι, δε θα έχουμε πια ανάγκη από ειδικό γράμμα για να παραστήσουμε το *i*, όταν αποτελεί ημιφώνο.

Ας δούμε τώρα πώς θα μπορούσαμε να χειριστούμε τους άλλους χαρακτηριστές του λατινικού αλφαβήτου.

Τα φωνήεντα *a, e, i, o, u* μας αρκούν. Το *a* γίνεται *a*, τα *e* και *ai* = *e*, τα *η, ι, υ, ει, οι, υι* = *i*, τα *ο* και *ω* = *o*, το *ου* = *u*.

Ανάμεσα τα συμφωνά, τα παρακάτω έχουν ακριβώς αντιστοιχία στο λατινικό αλφαβήτο: *β=v, ζ=z, κ=c, λ=l, μ=m, ν=n, π=p, ρ=r, σ=s, τ=t, φ=f*. Το ελληνικό γράμμα *ξ* είναι διπλό και θα 'πρεπε να γραφεί *cs*, αλλά εφόσον υπάρχει στο λατινικό αλφαβήτο το γράμμα *x*, (για να συμμορφωθούμε προς τον κανόνα *γ*, που διατυπώσαμε παραπάνω), θα αντικαταστήσουμε το *ξ* με το λατινικό *x*. Ωστόσο θα παριστανούμε με *ps* το διπλό γράμμα *ψ*.

Απομένουν το *g=x* και *γ*, το *d=δ* και *θ*, και το *b* που δεν έχουν ακριβή αντιστοιχία-τους μέσα στα δύο αλφαβήτα.

Το *χ*, (αήχο λαρυγγικό συριστικό, όπως το γερμανικό *ch* στο συμπλέγμα *ach* ή ηχηρο ουρανικό συριστικό, όπως το *ch* στη γερμανική λέξη *ich*) και το *θ*, αφώνο οδοντικό συριστικό, όπως το *th* της αγγλικής λέξης *bath* αποδίδονται με λατινικούς χαρακτηριστές από τα συμπλέγματα *ch* και *th* (*choros* = χορός, *chirographon* = χειρογραφόν, *Thibe* = Θηβαι). Θα μπορούσαμε να υιοθετήσουμε αυτή την παραστάση και δε θα είμασταν οι μόνοι που θα χρησιμοποιούσαν δύο χαρακτηριστές για να εκφράσουν ένα μόνο ηχο. Σε όλες σχεδόν τις γλώσσες συναντάμε αναλόγα συμπλέγματα: (γαλλικά *ch, qu, gu*, κτλ., αγγλικά *ch, th, sh*, κτλ., ισπανικά *ll, sh, qu*, κτλ., Ιταλικά *ch, sc*, κτλ., γερμανικά *ch, sch*, κτλ.). Μεγαλύτερη δυσκολία παρουσιάζεται αναφορικά με τα γράμματα *γ* και *g, δ* και *d* και το *b*. Τα γράμματα *g, d* και *b* αντιστοιχούν στα δικά μας *γ, δ*, και *β*. Συνεπώς, συμφωνά με τον κανόνα *γ*, τα *g, d*, και *b* θα έπρεπε να τα χρησιμοποιήσουμε στη θέση των *γ, δ* και *β*. Κατ' εξαίρεση, προτείνουμε να παριστάνεται το *β* με το λατινικό γράμμα *v*, γιατί οι προφορές αυτών των δύο γραμμάτων συμπίπτουν (κανόνας *β*) και επίσης γιατί το *β* δεν παραγεται μόνο από το αρχαίο *β=b*, αλλά και

απο το υ (υψιλον) των διφθογγων αυ, ευ, οταν ακολουθει φωνηεν ή ηχηρο σύμφωνο· προτεινουμε, για παραδειγμα, να γραφονται με το λατινικο ν οι λεξεις: *πανω, αυριον, ευαρεστος, ευνοια, σπενδω*. Ετσι, το b μενει για να παριστανει την προφορα του λατινικου b. Εντουτοις, οπως θα δουμε παρακατω, αυτη η λυση παρουσιαζει μερικες ακομα δυσχερειες.

Ωστοσο, οι μεγαλυτερες περιπλοκες προερχονται απο τα ζευγη g και γ, d και δ. Φυσικα, θα μπορούσαμε να ενεργησουμε οπως και με το χ και το θ. Ο ηχος γ (ηχηρο λαρυγγικο) ειναι σαν το g, με μονη τη διαφορα οτι το γ ειναι εξακολουθητικο (συριστικο), ενω το g ειναι στιγμιαιο ή κλειστο. Θα μπορούσαμε λοιπον να κρατησουμε το g για τον ηχο που αντιπροσωπευει μεσα στο λατινικο αλφαβητο και να γραφουμε το γ=g^h. Παρομοια, θα μπορούσαμε να γραφουμε το εξακολουθητικο δ (συριστικο) d^h και να κρατησουμε το d για τη λατινικη-του προφορα που ειναι στιγμιαια. Αλλα το πραγμα δεν ειναι απλο οσο μπορει να φαινεται γιατι, κατ' αυτο τον τροπο, οχι μονο θα αναγκαζομασταν να παραβουμε τον κανονα γ, που τον διατυπωσαμε παραπανω, αλλα και θα γραφαμε τους απλους και συνηθισμενους ηχους γ και δ με δυο γραμματα, ενω θα ειχαμε στη διαθεση-μας τους απλους χαρακτηρες g και d, που οπως το γραμμα b, σπανια συναντιουνται μονοι, και που οπως θα δουμε στη συνεχεια, δε θα ειχαμε κανενα συμφερον να μην τους γραφουμε με ιδιαίτερο χαρακτηρα.

Οι ηχοι b, d, g, της νεας ελληνικης παραγονται:

1. Απο τα β, δ, γ της αρχαιας ελληνικης, οταν επονται των ενρινων μ, ν. (γαμβρος=gambros, δενδρον=dendron, συγγενης=singenis).

2. Απο τα αντιστοιχα τους αηχα π, τ, κ που, υπο την επιδραση των ενρινων που προηγουνται μετασχηματιζονται σε ηχηρα b,d,g (συμπων=simbono, συντριβω=sindrivo, συνκαιω, συγκαιω=singeo).

Επισης το ι, μπροστα απο z προφερεται σαν d (tz=dz).

Το πρωτο απ' αυτα τα δυο φαινομενα επαψε να υπαρχει απο τοτε που οι χαρακτηρες β, γ, δ, αλλαξαν την αρχαια-τους προφορα, και απο στιγμιαια εγιναν εξακολουθητικα. Για παραδειγμα, οταν σημερα ενωνουμε την προθεση *συν* με τη λεξη *γαμπρος*, δε λεμε πια singambros, αλλα sigambros δηλ. διωχνουμε το η μπροστα απο το γ. (Ομοιως, δε λεμε πια simbulatoras αλλα συμβουλατορας=sivulátoras, κτλ...). Αν η λεξη προερχεται

απο τη «λογια παραδοση» αφηνουμε το μ και το ν να συνηχησουν με τα β, δ, γ, χωρις ωστοσο να αλλαξουμε την προφορα αυτων των τελευταιων σε b, d, g. Προφερουμε λοιπον *συμβουλιον*=simvulion και οχι simbulion.

*

Ωστοσο, το δευτερο φαινομενο εμφανιζεται συνεχως. Κανενας συγχρονος Ελληνας — και δεν αναφερομαι σε μερικες διαλεχτες εξαιρεσεις — δε μπορεί να προφερει mp, nt, nk κατα τον ιδιο τροπο που το προφερουν ενας Γαλλος ή ενας Ιταλος. Το φαινομενο αυτο ειναι τοσο γενικο ωστε, οταν δυο λεξεις ενωνονται στενα, το ν, ως τελευταιο γραμμα της προηγουμενης λεξης επενεργει κατα τον ιδιο τροπο στην προφορα του αρχικου π, τ, ή κ, της επομενης λεξης: παραδειγμα: του πατερα=to-m-batéra, αν το πης=an-do-pis. (Εξαιρουνται μονο μερικες ασκημενες γλωσσες εφοσον προκειται για μερικες ξενες λεξεις που δεν εχουν ακομα εξελληνιστει).

Ετσι οι ηχοι b,d,g, οταν βρισκονται στο μεσο μιας λεξης, συνδυαζονται παντα με το m ή το n, και συμβολιζονται σημερα με τα γραμματα π, τ και κ. Εχουμε λοιπον συμφερον να γραφουμε τα συμπλεγματα mb, nd, ng σαν mp, nt, nc διαφορετικα, διαστρεβλωνουμε τη ριζα του δευτερου συνθετικου των συνθετων λεξεων, που ειναι εξαιρετικα πολυαριθμες πονω=pono, συμπονω=simboño). Οι ηχοι b,d,g, που προφερονται μονοι οταν βρισκονται στην αρχη λεξεων που προερχονται απο ελληνικες λεξεις που εχασαν το αρχικο-τους φωνην (εμβαζω, εμπαζω, μπαζω=bazo), ή απο ξενες λεξεις (μπακαλης =bacalis, μπαλλα=bala) ή απο λεξεις που το αρχικο-τους συμφωνο π,τ, ή κ επηρεαστηκε απο το τελικο ν του αρθρου (ιταλικά, tara=την tara=tin-dára, ή dara). Στο συμπλεγμα τζ, το τ προφερεται σαν d. Διαπιστωνουμε, λοιπον, οτι χρησησιμοποιουμε τους ηχους b,d,g, χωρις να προηγείται m, ή n ή να ακολουθει z, μονο στην αρχη μιας λεξης και για μερικες σπανιες λεξεις που ακομα δεν εχουν ενσωματωθει εντελως στα ελληνικα (παραδειγμα: addio). Για τους λατινικους χαρακτηρες d, g, προτεινουμε τα συμπλεγματα dt, gc (συριστικα ηχηρα+στιγμιαια αηχα= στιγμιαια ηχηρα).

*

Το αλφαβητο, λοιπον, που θα χρησιμοποιησουν οι ελληνες για να γραφουν τη νεα γλωσσα θα ειναι το λατινικο. Θα το μαθαινουμε με τη σειρα που υπαρχει στα λατινικα και σε ολες τις αλλες γλωσσες που το μεταχειριζονται. Τους χαρακτηρες που δε χρειαζονται στη γλωσσα-μας, θα τους μαθαινουμε κι αυτους με τη λατινικη-τους προφορα.

Για το h θα διαπιστωσουμε πως βρισκεται στη γλωσσα μας μονο μεσα στα συμπλεγματα th και ch (θ και χ) και πως παιρνει την προφορα του χ στο φθογγο χα, οταν τον προφερουμε χωρις μετακινηση της γλωσσας και χωρις συστολη του λαρυγγα. Ετσι, οταν γελαμε, δεν κανουμε χα, χα, χα, η χε, χε, χε! αλλα Ha, ha, ha! και he, he, he! Επισης θα μαθαινουμε να γραφουμε τα ξενα ονοματα με την ορθογραφια της γλωσσας-τους, οταν αυτη χρησιμοποιει το λατινικο αλφαβητο. Τα ξενα ονοματα θα γραφονται συμφωνα με την προφορα-τους. Για αυτο πρεπει να συνηθισουμε να γραφουμε sh αντι για το γαλλικο ch, zh αντι για το j, ü αντι για το u, και ö αντι για το eu.

Παραθετουμε τωρα το αλφαβητο που προτεινουμε:

- a (α οπως στα λατινικα, παντα βραχυ).
- b (οπως στα λατινικα)
- c (κ: μπροστα απο τα a, o, u, η τα συμφωνα, ειναι λαρυγγικο, οπως στη λεξη casus. Ξαναγινεται ουρανικο μπροστα απο τα e, i: παραδειγμα: η λεξη κυριος).
- d (δ: οπως το αγγλικο συμπλεγμα th στο αρθρο the).
- e (ε: οπως στα λατινικα, παντοτε βραχυ).
- f (φ: οπως στα λατινικα).
- g (γ: οπως θα ηταν το λατινικο γραμμα g αν γινοταν εξακολουθητικο. Ειναι λαρυγγικο μπροστα απο τα φωνηεντα a, o, u και τα συμφωνα, και ουρανικο μπροστα απ τα e, i, οπως το γ στην αγγλικη λεξη yes).
- h (οπως στα λατινικα η στα αγγλικα για τη λεξη ham).
- i (ι: παντοτε βραχυ, οπως στα λατινικα. Μπροστα απο αλλο φωνηεν συγχωνευεται μαζι-του και γινεται ημιφωνο).
- j (για τις ξενες λεξεις).
- k (για τις ξενες λεξεις).
- l, m, n, o, (λ, μ, ν, ο: οπως στα λατινικα. Το o ειναι παντοτε βραχυ. Τα l, n μπροστα απο ενα i consonatique γινονται υγρα).
- p (π: οπως στα λατινικα. Οταν προηγεται m, προφερεται οπως το λατινικο b).

- q (για τις ξενες λεξεις).
- r (ρ: οπως στα λατινικα).
- s (σ: παντα οπως στη λατινικη λεξη).
- t (τ: οπως στα λατινικα. Προφερεται οπως το d του λατινικου αλφαβητου οταν προηγειται η η ακολουθει z).
- u, v (ου, β: οπως στα λατινικα: το u ειναι παντα βραχυ).
- w (για τις ξενες λεξεις).
- x (ξ: οπως στα λατινικα).
- y (για τις ξενες λεξεις).
- z (ζ: οπως στα λατινικα κι οπως το s της γαλλικης λεξης cerise και της αγγλικης λεξης arise).

Το συμπλεγμα: th (θ: οπως το αγγλικο στη λεξη bath).

- » » : ch (χ: Ειναι λαρυγγικο μπροστα απο τα φωνηεντα a, o, u και απο τα συμφωνα: παραδειγμα το ch στη γερμανικη λεξη Bach. Ουρανικο μπροστα απο τα e, i: παραδειγμα το ch στη γερμανικη λεξη München).
- » » : dt (οπως το g στα λατινικα).
- » » : ge (λαρυγγικο οπως το d του λατινικου αλφαβητου. Γινεται ουρανικο μπροστα απο τα e, i: παραδειγμα η λεξη γκεμι).
- » » : mp (οπως το mb στα λατινικα).
- » » : nt (οπως το nd στα λατινικα).
- » » : nc (οπως το ng στα λατινικα).
- » » : iz (οπως το dz στα λατινικα).

Θα πουμε ακομα δυο λογια σχετικα με τον τονισμο της νεας ελληνικης. Παρουσιαζει μεγαλη ποικιλια και συχνα οι διαφορες αναμεσα σε λεξεις με την ιδια γραφη σημειωνονται μονο απο τη θεση του τονου. Αυτη μονο η παρατηρηση αρκει για να δειξει πως θα ηταν χρησιμο να τονιζουμε τις πολυσυλλαβες λεξεις και καμμια φορα και τις μονοσυλλαβες, προκειμενου να τις διαφοροποιησουμε. Για να αποφυγουμε τη χρηση σημειων, θα γραφουμε τον τονο οταν τονιζει αλλη συλλαβη εκτος απο την παραληγουσα που συνηθως στα νεα ελληνικα ειναι η τονιζομενη. Ετσι, οι λεξεις *gela*, *nomos*, *agapa*, *charican*, αντιστοιχουν στις ελληνικες λεξεις *γελα*, *νομος*, *αγαπα*, *χαρηκαν*, ενω οι λεξεις *γελα*, *νομος*, *αγαπα*, *χαρηκαν* θα γραφονται *gelá*, *nomós*, *agará*, *chárican*.

Ο τονος θα παρισταται γραφικα σαν την οξεια των ισπανι-

κων ή σαν τη βαρεια των ιταλικων. Αν το γαλλικο τυπογραφειο
δε διαθετει ολα τα φωνηεντα με οξειες και βαρειες, μπορουμε
να χρησιμοποιησουμε φωνηεντα με accent circonflexe.

Ορθογραφία και στραβογραφία*

«Κρατώντας για ένα φθόγγο ένα γράμμα, τότε μόνο θα ορθογραφούσαμε, ενώ τώρα στραβογραφούμε»

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΓΡΑΦΗ; Είναι σημάδια που μ' αυτά οι άνθρωποι συνεννοούνται μεταξύ-τους, δηλ. απ' τη μια μεριά εξωτερικεύουν τις σκεψεις-τους κι απ' την άλλη κατανοούν με τη βοήθεια των γραφτών αυτών σημάδιων την εξωτερικευμένη αυτή σκεψη των άλλων. Τα σημερινά γράφτα σημάδια (τα γράμματα) δε βρέθηκαν μιας εξαρχής. (Τίποτε δε βγαίνει πανετοίμο). Ο πρωτογονός άνθρωπος για να αναπαραστήσει το φono π.χ. ενός αγριμιου, αντ'ις να γράψει «σκοτώσα ένα αγριμι» — που δε μπορούσε να το κάνει — ζωγραφιζε έναν άνθρωπο κι ένα σκοτωμένο αγριμι. Αργότερα για κάθε λέξη είχε και μια ξεχωριστή εικόνα — την ίδια παντοτε — και πιο αργά μπόρεσε να παραστήσει με εικόνες και τις αφηρημένες εννοίες. Έτσι π.χ. το ζωγραφισμένο ματι σημαίνει «βλεπω», το σκηπτρο σημαίνει «κυριαρχία», μια ευθεία γραμμή που βγαίνει από το στομα σημαίνει «ψεμα» κλπ. Τι τρομερές δυσκολίες παρουσιαζε το είδος αυτό της γραφής, το φαντάζεται καθεννας.

Το αποφασιστικό βήμα στη γραφή γινηκε όταν ο άνθρωπος σκεφτηκε να μην εικονίζει με το συμβολο *μία* μόνο λέξη, μα να κομματιάσει τη λέξη σε μικρότερα μέρη και για κάθε κομματι της λέξης να χρησιμοποιει το ίδιο κάθε φορά συμβολο. Έτσι π.χ. τη λέξη «χερομυλος» την παριστάνε μ' ένα χερι κι ένα μύλο, μα τώρα πια για κάθε λέξη, που είχε το κομματι *χερ* ζωγραφιζε πάντα ένα χερι κι έτσι μπόρεσε με το *ίδιο* συμβολο (χερι) να εικονίζει πολλές λέξεις, όπως π.χ. *χεροδυναμος* (χερι και κατι άλλο για τη δύναμη), *χειραψία*, *χεραφετημενος*, *χαιρετω*, *χερικο*, *χερουβικο*, *χερσαιος*, *χερσωνησος* κλπ.

ΑΚΟΜΑ ΕΝΑ ΒΗΜΑ έκαμε η ανθρωποτητα στο ζήτημα της γραφής, σαν χωρίσε τις λέξεις σε κανονικές συλλαβες και χρησιμοποίησε για κάθε συλλαβη κι ένα συμβολο (συλλαβο-

* Από το περιοδικο *Ελευθερα Γράμματα*, τευχ. 8, 5.2.1948, σελ. 220-221.

γράμματα).

Στο σημείο αυτό φτάσανε οι Φοινίκες. Στο φοινικικό αλφάβητο ένα γράμμα συμβολίζει μια συλλαβή. Για την ακρίβεια μαλιστα πρέπει να πούμε πως ένα γράμμα του φοινικικού αλφάβητου ΔΕΝ συμβολίζει μια συλλαβή, αλλά ΕΝΑ φθογγο (το πιο μικρό τμήμα που μπορεί ν' αναλυθεί η ανθρώπινη φωνή), μα είχαν γράμματα μοναχά για τα σύμφωνα και δεν είχαν γράμματα για τα φωνηέντα. Επρεπε λοιπόν πλαι στο κάθε συμφωνο να υπονοηθεί και η υπαρκξη ενός φωνηέντος. Ετσι π.χ. τη φραση: «Σήμερα ψωνισα κρεας» τη γραφανε: «σμρ ψνσ κρς».

Το φοινικικό αυτό αλφάβητο το πήραν οι Έλληνες (δε ντραπηκαν, βλέπεις) και του δωσανε την τελειωτική, τη σωτηρία λυση. Καθωρισαν δηλ. για κάθε φθογγο ξεχωριστο γράμμα (βρηκαν δηλ. γράμματα και για τα φωνηέντα). Ετσι λοιπόν λυθηκε απο τους αρχαιους τελειωτικά το ζήτημα της γραφης. Ωρισανε δηλ. για κάθε φθογγο κι ένα ξεχωριστο σημαδι (γράμμα). Αυτή η απλή αρχή που κυριαρχησε στους αρχαιους αποτελεί το συστημα της λεγομενης σημερα φωνητικης γραφης. (Εδώ βεβαια θα μπορούσε να ρωτησει κανεις: Γιατι τοτε για το φθογγο «ι» υπαρχουν πολλα σημαδια οπως «υ» «η» «ει» «οι» κλπ., για το φθογγο «ο» υπαρχει και το γράμμα «ω» κλπ. Η απαντηση ειναι η εξης: Τοτε που ειχανε οι αρχαιοι τα γράμματα ι, η, υ, κλπ. προφεραν το καθενα απ' αυτα διαφορετικα, στο καθενα δηλ. απ' αυτα τα ι, η, υ, αντιστοιχουσε διαφορετικος φθογγος. Σιγα σιγα ομως η προφορα των ι, η, υ, αλλαξε κι εφτασε και τα τρια αυτα γράμματα ναχουν την ιδια προφορα.

Ταυτοχρονα ομως δεν αλλαξε και το συστημα γραφης, των λεξεων, που ειχαν τους παραπανω νεκρους πια φθογγους. Κι απο δω αρχιζει το καθουροπερπατημα η πιο σωστα η στασιμότητα, γιατι δε βαδισαμε προς τα πισω, μα μειναμε πισω, γιατι ενω η ζωη προχωρουσε κι η προφορα πολλων φθογγων ταυτιζονταν (ι=η=υ=ει=οι=υι, ο=ω, ευ=εφ, εφ=αυ, μμ=μ, λλ=λ, κλπ), εμεις μεναμε ακινητοι, εξακολουθωντας να κραταμε γράμματα, που συμβολιζουν νεκρους πια φθογγους, κι ετσι βρεθηκαμε πολυ πισω απ' τη ζωη. Ετσι ξεφυτρωσε στη μεση το ζήτημα της ορθογραφιας, της ικανοτητας δηλ. να γραφουμε τις λεξεις οπως τις γραφανε οι αρχαιοι, τοτε που καθε γράμμα παριστανε ξεχωριστο φθογγο, ενω θα μπορούσαμε να ξεφορτωθουμε τα παραπανισια γράμματα, κρατωντας για ΕΝΑ φθογγο ΕΝΑ γράμμα, οποτε και μονο θα ορθογραφουσαμε, ενω τωρα

στραβογραφούμε.

ΑΣ ΔΟΥΜΕ τώρα τι μπορεί να γίνει για τη διορθωση του κακού. ΛΥΣΗ Α'. Είτε το θέλουμε, είτε όχι, δε μπορούμε ν' αρνηθούμε πως η ίδια η ζωή γκρεμισε τα σινικά τείχη, που χωρίζανε ως τώρα τους λαούς. Η ιατρική επιστήμη θεραπεύει κατα τον ίδιο τρόπο και τους Γάλλους και τους Γερμανούς. Κατα συνεπεία χρειάζεται κοινό όργανο συνεννοησης των γιατρών όλου του κόσμου. Το ίδιο φυσικά γίνεται σε κάθε εκδήλωση της ζωής. (Εδώ βγαίνει στη μέση και το ζήτημα κοινής για όλους τους λαούς γλώσσας, μα προσπερνάμε το ζήτημα αυτό, γιατί σκοπός-μας είναι να μιλήσουμε *μόνο* για την κοινή γραφή). Αναγκη λοιπόν μια κι ΟΛΕΣ οι λέξεις, ΟΛΩΝ των ανθρώπων, ΟΛΩΝ των εθνότητων αναλύονται σε φθογγούς να-χουμε για τον κάθε φθόγγο ΕΝΑ σύμβολο (γράμμα) που να γραφούμε ΟΛΟΙ με τον ΙΔΙΟ τρόπο. Μας χρειάζεται δηλ. ένα ΔΙΕΘΝΕΣ αλφαβήτο. Αμα γίνεται αυτό, λύνεται ριζικά το ορθογραφικό πρόβλημα όλων των Εθνών. (Όπως γινήκε με τους αριθμούς, τη μουσική κλπ.) Ζήτημα ορθογραφίας δε θα υπάρχει πια. Μαθαίνοντας να γραφούμε, θα μαθαίνουμε ταυτόχρονα και να ορθογραφούμε. Πως όμως θα μπορούσε να γίνει *πραξη* αυτό που θεωρητικά βρισκουμε σωστό; Θα χρειαζόταν χώρος πολυς για να απαντήσω στο ερώτημα αυτό. Τούτο μοναχα πρέπει εδώ να πουμε. Για *τώρα* η παραδοχή διεθνούς αλφαβήτου είναι πολυ δυσκόλη. Το ζήτημα αυτό (όπως και πολλά άλλα) είναι ζήτημα *πολιτικό*. Παντως όμως ο ΟΗΕ κι ειδικωτερα το τμήμα Κοινωνικής Συνεργασίας, που ένας απ' τους σκοπούς-του είναι «η διεθνής πνευματική και εκπαιδευτική συνεργασία» (αρθρ. 55 παρ. β' του «Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών»), θα μπορούσε να λύσει και το ζήτημα του διεθνούς αλφαβήτου.

ΛΥΣΗ Β'. Μια και σήμερα, όπως είπαμε, είναι δυσκόλο να γίνει δεχτό το διεθνές αλφαβήτο, εμείς πρέπει να κυτταξουμε να βολεψουμε σαν ξεχωριστό Εθνος. (Χωρίς να παψουμε να εργαζομαστε όσο κι όπου μπορούμε για την καθιέρωση του διεθνούς αλφαβήτου — μοναδικής και σωτηρίας λύσης.

Μια δευτερη λύση λοιπόν είναι *να γραφουμε με το λατινικό αλφαβήτο*. Η ιδέα δεν είναι καινούρια. Πάλιότερα την υποστηρίζαν ο Φίληντας, ο Ν. Χατζηδακής, ο Γληνός, ο Σιδερής, ο Γιοφυλλής, κι άλλοι. Γιατι πρέπει να παραδεχουμε το λατινικό αλφαβήτο, το εξηγεί ο Γληνός στο «Νέο Δρόμο». Γραφει

εκεί: «Πρέπει να γραφουμε με το λατινικο αλφαβητο, γιατι πρωτα πρωτα μας εισαγει στην οικογενεια των ευρωπαϊκων λαων, επειτα λυνει με *μιας ολοκληρο το ορθογραφικο προβλημα*. Δε θα μπορει και θελοντας κανεις ν' ανορθογραφησει. Τριτο και πολυ σπουδαιο: Διατηρει ανεπαφη την ορθογραφια της αρχαιας και της αρχαιζουσας, δε δημιουργει επομενως διπλες οπτικες εικονες για καθε λεξη. Ετσι η ψυχολογικη αντισταση για ολους-μας υπερνικιεται με μιας και ευκολυνονται οσοι θα μαθαινουν τα αρχαια ελληνικα. Ως προς το ζητημα του «εθνικου φιλοτιμου», μας αρκει να υπενθυμισουμε πως και οι προγονοι-μας το αλφαβητο το πηραν απο τους Φοινικες και πως *το λατινικο αλφαβητο καταγεται απο το ελληνικο*».

Ο Γληνος τα λεει ολα. Μα κι η λυση αυτη εξαρτιεται απο την κρατικη οργανωση (ειναι δηλ. προβλημα πολιτικης εξουσιας).

Τι θα μπορούσαν ομως να καμουν τα «Ελευθερα Γραμματα» προς την κατευθυνση αυτη; Κατα τη γνωμη-μου το εξης: Με τη συνεργασία ειδικων να καταρτισουν το αλφαβητο της γλωσσας-μας (με λατινικα γραμματα) και ν' αφιερωνουν μια σελιδα καθε τευχους γραφοντας-την με το λατινικο αυτο αλφαβητο. Και τουτο για δυο λογους: α) Για να συνηθισει το ματι-μας στην καινουργια γραφη και β) Για να δουμε στην πραξη τι ατελειες θα παρουσιασει το καινουργιο συστημα γραφης, ωστε σιγα σιγα να το διορθωσουμε, ωσπου να το καμουμε καταλληλο για τη γλωσσα-μας. Ετσι οταν η κρατικη μορφη επιτρεψει την εισαγωγη μιας τοσο ριζικης μεταρρυθμισης, και οπτικα να ειμαστε προετοιμασμενοι.

ΛΥΣΗ Γ'. Να γραφουμε με το φωνητικο συστημα (για ενα φθογγο ενα γραμμα) μα με *ελληνικα γραμματα*. Τη λυση αυτη την ειχε προτεινει πριν 150 χρονια ο Βηλαρας με το βιβλιαρακι-του «η ρομεηκη γλωσσα». Τη δεχεται κι ο Ψυχαρης. Γραφει: «Ελπίζω να φεξη γληγορις η αγια ωρα μιας ολοτικης, τελειωτικης, αποφασιστικης, μεταρρυθμισης της στραβης-μας ορθογραφιας. Ελπίζω δηλ. αντισ *ψυχη*, αντισ *παιζω*, να γραφουμε *ψιχι*, *πεζο*».

— Τι βαρβαρια!» θα φωναξει ο καλαμαρας, που παντα-του τρεμει την αληθεια.

— Βαρβαρια, φιλε-μου, οσο θελεις. Παραχωρησε-μου του-λαχιστο, πως βαρβαρια μιλας, γιατι ετσι τα λες ο ιδιος».

Αν τα «Ελ. Γρ.» προτιμησουν τουτη τη λυση τοτε *παλι*

πρέπει να καθιερώσουν μια σελίδα που θα γραφεται αποκλειστικά με το σύστημα της φωνητικής γραφής. Και τούτο για τους ίδιους λόγους που αναπτύξα παραπάνω. (Πρέπει να τονιστεί, πως και με *ελληνικά γραμματα* δεν είναι ευκολο να δοθεί με μιας καταλληλο αλφαβητο, γιατι απ' το σημερινο αλφαβητο, δε θα αφαιρέσουμε μονο γραμματα (δουλεια ευκολη), μα θα προσθέσουμε κιολας φθογγους που δεν εχουν τ' αντιστοιχα γραμματα (δουλεια οχι ευκολη).

Εδω πρέπει ακομα να πουμε και τούτο. Αμα παρει τελειωτικη μορφη ειτε το λατινικο, ειτε το ελληνικο αλφαβητο της νεας γραφής, δοκιμαζομενο στην *πραξη* με τη δοκιμαστικη σελίδα που θα καθιερωσουν τα «Ελ. Γρ.», τοτε θαναι δυνατον να γραφονται τα «Ελ. Γραμ.» *μονο* με το συστημα αυτο (μια κι οι αναγνωστες-μου θαχουν εξοικειωθει οπτικά).

ΛΥΣΗ Δ'. Να καταργηθουν τα πνευματα και να εφαρμοστει μονοτονικο συστημα. Υστερα απ' οσα ειπαμε ομως παραπάνω, καταλαβαινει κανενας πως εδω δεν προκειται για *λυση* του προβληματος, μα για καποια απλοποιηση της γραφής, για μπαλωμα δηλ. Δε μπορω φυσικα να εγκρινω λυσεις, που δεν ειναι λυσεις. Παρ' ολ αυτα ομως κι η λυση αυτη ειναι μια προοδος και με την εννοια αυτη δεν τη βρισκω ασχημη.

	φοινικικό,	αρχαίο ελληνικό,	Μήη- του,	Βοιω- τίας,	ελληνικό κλασικό	
·	𐤀	Α	Α	Α	Α	a
b	𐤁	Β	Β	Β	Β	b
g	𐤂	Γ	Γ	Γ	Γ	g
d	𐤃	Δ	Δ	Δ	Δ	d
h	𐤄	Ε	Ε	Ε	Ε	é
w	𐤅	Ϝ		Ϝ		
z	𐤆	Ϛ		Ϛ	Ζ	z
h	𐤇	Θ	Η	Θ	Η	ē
t	𐤈	⊕	⊗	⊖	⊕	th
y	𐤉	Ϝ	Ι	⊖	⊖	i
k	𐤊	Κ	Κ	Κ	Κ	k
l	𐤋	Λ	Λ	Λ	Λ	l
m	𐤌	Μ	Μ	Μ	Μ	m
n	𐤍	Ν	Ν	Ν	Ν	n
s	𐤎	Ξ	Ξ		Ξ	x
·	𐤏	Ο	Ο	◊	Ο	o
p	𐤐	Π	Π	Γ	Π	p
s	𐤑	Φ				
k	𐤒	Ρ	Ρ	◊	Ρ	r
r	𐤓	Σ	Σ	Ρ	Σ	s
u	𐤔	Τ	Τ	Τ	Τ	t
ph	𐤕	Υ	Υ	Υ	Υ	u
kh	𐤖	Χ	Χ	⊕	Φ	ph
ps	𐤗	Ψ	Ψ	⊕	Ψ	kh
t	𐤘	Ω	Ω	⊕	Ω	ps
						ō

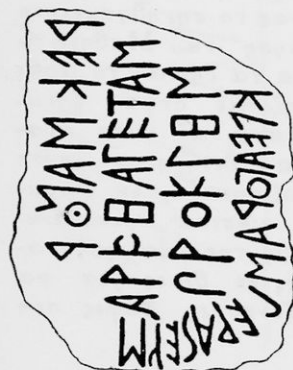
Συγκριτικός πίνακας ελληνικών αλφαβητών.

ΑΛΦΑΒΗΤΑ

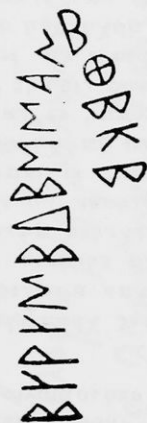
Κορίνθου	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Α	Β	Γ	Δ	Ε	Ζ	Η	Θ	Ι	Κ	Λ	Μ	
	Ν	(15)	Ο	Π	Ρ	Σ	Τ	Υ	Φ	Χ	Ψ		
	14		16	17	18	19	20	21	22	23			

Μιλήτου	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Α	Β	Γ	Δ	Ε	[F]	Η	Θ	Ι	Κ	Λ	Μ	
	Ν	Ξ	Ο	Π	[Τ]	Ρ	Σ	Τ	Υ	Φ	Χ	Ψ	Ω
	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23			

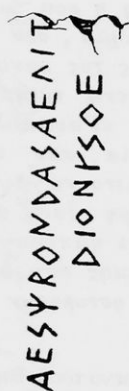
Χαλκίδος	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Α	Β	Γ	Δ	Ε	[C]	Η	Θ	Ι	Κ	Λ	Μ	
	Ν	[Θ]	Ο	Π	(18)	Ρ	Σ	Τ	Υ	Φ	Χ	Ψ	Ω
	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26

Ρεζίνουρ Ἀρκαδικίας. Προκλής. Κλαυδίας Περγαίης.
Εἰκ. 46. Ἐπιγραφή ὁμήρου 7ου αἰ. π.Χ. (Röhl 451).

Εἰσημέδες μ' ἀνέθηκε.
Εἰκ. 47. Ἐπιγραφή Κορίνθου 6ου αἰ. π.Χ. (Röhl 20, 48).

Αεσχρόφας Ἀργεῖ(α ο) Διονύσιος.
Εἰκ. 49. Ἐπιγραφή Βοιωτίας 6ου αἰ. π.Χ. (Röhl 153).

Βούλων τῆς ἐκείνου χερὶ ὑπερφύλαξ μ' ὑπερφύλαξ ο Φύ. Α
Εἰκ. 46. Ἐπιγραφή Ὀλυμπίας 6ου αἰ. π.Χ. (Röhl 370).

Ταταῖες ἐπὶ Λέανθος· ἡὸς δ' ὅν με κλέπτει, θορόλως ἔσται.
Εἰκ. 48. Ἐπιγραφή Κούμης (Cumae) Ἰταλίας 6ου αἰ. π.Χ. (Röhl 524).

Σεμιλῶς μ' ἀνέθηκε.
Εἰκ. 50. Ἐπιγραφή Ἀττικῆς 6ου αἰ. π.Χ. (Röhl 1).

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ.

Ένας ορεγονταν να μαθη το βιολι, κε εκραξε τον καλητερον τεχνητη για να διδαχτη με εντελια, κε κα-
τα τους κανονας της τεχνης. Ο λαλητης προκομενος
τω ιδηξε σ' οληγον κερο, κε μ' οφκολο τροπο να λαλαι
πολη τεχνικα καμποσα μελη. Ο Μαθητης οστοσο δεν
εφχαρησιονταν στο ηδιοτω λαλημα, κε επαραποιον-
ταν σηχνα τω Δασκαλα τω, πως αληθια το λαλημα τω
ηταν τεχνηκο, κε γιοματο πολημαθια, μονε αφτων δεν
τω εγγηνηταγε το αφτη μετ' εκνη τη γληκαδα, οπω
τω επροξαναγαν η δοξαρεις ενος Γητονα τε, οπω καθε
βραδη ελαλαγε κατη κηνα τραγυδια τοσο νοστιμα, κε
μελοδηκα, οπω τον ηφερναν σε απελπησια, πως δε θε-
λα εφτανε να λαληση ποτετω κι αφτος σαντ εκηνοι.
Κε επαρακαλεσε μια βραδια το Δασκαλωτω να μηνη
μαζητω για ν' ακηση το Γητονα, κε ν' αποφασηση, αν
ηταν σοστα, η τω εφενονταν αφτων ειζη το πρμα.
Ο Δασκαλος εστρεξε να τω καμη το χατηρη, κι οσο να
ερθη η ορα για ν αρχηνηση ο Γητονας το σηνηθησμενοτω
λαλημα, δεν απαριακε να μεταθημηση τω Μαθητη τω
ολες τες κανονες της τεχνης, κι ολα τα δηκια τω καθε
κανονα' τω ηπε ακομα, κε τω αποδηξε με σοφα, δηα-
τα, κι αναπολογητα επηχηρηματα, πως τα κηνα τρα-
γυδια, σαν ατεχνα, κι ακανονηστα, δεν ηταν ποτε
βολετο να φχαρηστησων, η να προξενησων την παρμ-
ικρη ηδωνη στο τεχνηκο αφτη ενος μωικω προκομενω.
μητε ημπορηγαν να κηνησων τα παθη της ψηχης, α-
φορμης οπω δεν ηχαν αρκετες φονες, κε θεσες για να
τα ηστωρησων με τες χρηαζομενες ζοντανες βαφες στη

Κειμενο του Ι. Βηλαρα απο το βιβλιο-του «η ρομεηκη γλωσσα», γραμμενο
με φωνητικη γραφη.

πέλαγο μέγα φοβερά βάρι το καλυβάκι.
πέλαγο μέγ' αἰμόνον· βάρι τὸ καλάνι.

Ἀραπιάς ἀτί, γάλλος βόαι Τερμιάς, ποπ' ἀγλήδ.
πέλαγο μέγ' αἰμόνον, βάρι τὸ καλυβάκι.
σε λυγὴν οὐρα ζώσκεις τὰ λυγὰ στίδια μένει.
ἀδανάτ' ἴσο πᾶ ποτὶ βροντῇ, δὲν ἰσταίς;

Εργατεί τον δειμόν. Τρανήτα
 και περξ. οποξ. Τερονε ολι.
 Την τεταρτή. Τρεχοντω και ορα
 2- εχουξε ευλογες και ιποφ
 υι. ειναι ποβι. κανενας δεν εχι
 το δικεολι να τα αποκλιδι το
 ετο δικεολι. ποτι τα) το παρε
 χι η δοκιμια και ο νομος. και εχ
 σαν μαριστη αρστω του σιναι
 εαν ερχατε αν αυτα που εα
 τα) αναντιστο να εσστα. ποβι
 υι. απο τα) ερχατε βοιδισαν
 ηλ. μαρολε σβλατω και εφραδε
 την επιτροπι και τα αρστωσα
 αν κινεθωνε στο δικεολι ολι. εχ
 νε δεν θα ειναι. και τορσ στο
 τερο) κινεθωνε ολι. ποβι. και
 μαχον αλφιατι το κριβαν δεν
 το ξερο. παντω εχω δεν εχσω
 να ξεμινω σαν σοφιστο τα) για τι
 συγγεροντι του εργατι ο θεος να
 ηλ. εχαι αεντι γιντι απο αυτω
 τα) γινω) που κινεθωνε εχον
 τε ποβιατι ισθαροστα και εχ
 που νοβιζουσι κινεθωνε μονο σαν
 σοφιστο ολι. να τα αναντιστο
 γιντι πρεβι η πηλ ερχατε να γινω

Χειρογραφη ανακοινωση των εργατων του Δημου Ηρακλειου Αττικής
 (1966), γραμμενη φωνητικα.

ΡΑΦΕΑΣ ΚΙ ΟΙ ΚΡΙΤΙΚΟΙ

νεται ο βάρθακος : Του κάνω κριτική !

Αυτό είναι το ιστορικό, αυτός είναι ο μύθος του κ. Μυριβήλη. Να τωρα και το γράμμα του :

Αγαπύι «Κιριάκι»,

Ήστερι από πολύ διαταγμό αποφασίζω να σου στίλω τούτη την αγάντισι σχετικά με το ζήτημα που γενήθηκε—ολότελα αστόχαστα—απ'αφρομή το μύθο μου για το βόδι κε το βάρθακα. Ο λόγος ίνε πρώτα που δεν κάνω γούτο τα φονοκοπήματα κε τις επιστολογραφικές περιφρολογίες στον τίπο, που τόσο τις μόδας έγιναν τώρα τόρα, κε ίστερα γιατί πιστεύω πως ι μέρες που περνάμε σαν έθνος κε σαν άνθρωποι ίνε τόσο βριγιές από γενικότερα ενδιαφέροντα κε καθίζκοντα όποτε κάθε απταρέσκια πέρνει μορφή ασυζήτουσι ασέβειας μπροστά στι μεγάλι ιπόθεσι τις Ελάδας, που τούτι τιν όμα κρίνετε μέσα στιν ιστορία για πολούς εόνες.

Σου απαντώ μοιτάφια, πάλι για διό λόγους. Πρώτα γιατί μου δίνεται ι εφερία να βάλω σι θέσι τους μερικά πράματα, που κατά τι γνώμη-μου βλέπουν γενικότερα τιν πνευματική μας ζοί. κε ίστερα για να διαλύσω μιιά παρξίγισι κε μιάν αδικία, που γίνεται τόπο σε μένα όσο κε στους κριτικούς μας, από τιν απάντισι που δημοσιέφτηκε σι «Νέα Εστία» για το μύθο μου από ένα καλιό φίλο, τον Αιμ Χ

Όι ιθιρό τόλουνε προσέξι πιά πως, από κερό τόρα, προπάντι τούτα τα στερνά χρόνια τις διατίχας, πολλος όχλος ξεχλίθηκε μέσα στιν πνευματική κινιγία του τόπου. Ο όχλος αφτός, που το φα-

Μαφτά που λέγο, μι θαρίς πως δεν το εγκρίνω να χτιπιθούν στον τίπο αναμεταξί τους πνευματικί άνθρωποι. Απεναντίας, ξέρο πως ο καλιτέχνης ίνε μιιά ιδιοσυγκρασία καθαρά ιποκιμενική, γεμάτι πάθος, κε πάθι, λιπόν φυσικό-του ίνε να παθένε κε να πολεμά για τις ιδέες κε για τα σύμβολα τι πίστις του. Χρέος του κιόλας. Αφτό μπορεί να γίνει βίβα, έστο Χ'δεα όμος ποτέ. Αν σιμβί το δέφτερο, αφτό σιμένι πως ο μαβραγορίτης κε ο τσούλος μπίκε στο στίμι μα, μίσκαρεμένος σε λογοτέχνη κε σε Έλινα

Όμος γενικά βρίσκο ανάξιο για ένα λογοτέχνη το να τρέχι στους δρόμους κατακόπι από το έργο του με μιιά μαγούρα στο χέρι για να το προσπατέρι από πάντα εχθρό κε πολέμιον. Γιατί πιστεύω πως κάθε γνίσιο έργο τέχνης, όσο μικρό κε νάκε, ίνε ένας οργανισμός δικεομένος πέρα σι φίσι, άρτιος κε αφτόνομος. Λιπόν, όπος γίνεται με τον κάθε ζωντανό οργανισμό, έχι, πρέκι νάχι, ατός του τι δίναμι που του χριάζετε για τιν αφοτάμινα, όκος τιν έχουν όλα τα κλάσματα του θεού, από το λιοντάρι ος το μερμήχι.

Ας αφίνουμε λιπόν το έργο ναπαντά στον οχτρό, αν έχι δα ναπαντίσι τίποτα. Αφτό θα τον σαρόσι με τις δίναμες που κλίνι μέσα-του, αφού το έργο τέχνης ίνε μιιά αδιάκοπι έκρξι δυνατίς ψυχής.

Κιτάχτε γίρω πόσα έργα δινατά χτιπίδιχαν χωρίς να πέσουν. Απεναντίας αφτά ίνε σαν τα καρφιά. Όσο τα χτιιάς στο κεφάλι τόσο πιό πολύ στερεοδουν. (Σολομός, Παλαιάς, Καβάφης, Σικελιανός, Κιζαντζάκης). Από τιν άλι μεριά δίτε τα μισερά κε λιπανέβαστα κ'ά-

Επιστολή του Σ. Μυριβήλη σε περιοδικό του 1943 γραμμένη φωνητικά.

ΠΡΟΦΟΡΑ ΚΑΙ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

"Οτι οί αρχαῖοι "Ελληνες δὲν πρόφεραν τὰ ἑλληνικά ὅπως τὰ προφέρουν οἱ "Ελληνες οἱ σημερινοί, εἶναι ἀλήθεια ἐπιστημονική, γνωστή ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Ἑράσμου (1528). Στὸ μακροχρόνιο διάστημα ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὡς σήμερα οἱ φθόγγοι τῆς γλώσσας, σὲ μιὰ ἐξέλιξη φυσιολογική, ἄλλαζαν κάθε τόσο προφορά. Οἱ πρὸ οὐσιώδεις διαφορὲς εἶχαν ἤδη συντελεστεῖ στὰ χρόνια τῆς Κοινῆς (βλ. σ. 6): τὸ πρὸ χαρακτηριστικὸ φαινόμενο εἶναι ὁ ἰωτακισμὸς, ἡ προφορά δηλ. τῶν ἀρχαίων φωνηέντων η, υ, ι, καὶ τῶν διφθόγγων ει, οι, υι, σὰν γιώτα (ι). "Αν ὅμως ἄλλαξε ἡ προφορά, ἡ ὀρθογραφία ἔμεινε ἡ ἴδια: ἀπὸ φωνητικῆ δηλ. ἔγινε ἰστορικῆ, μὲ τὸ βάρος μάλιστα μίᾳ πολὺ μακριᾷ ἱστορίας. Οἱ νέοι "Ελληνες γράφουν π.χ. ποιικίλη, φιλεισηνικοὶ καὶ προφέρουν pikili, filiriniki. Αὐτὸ δημιουργεῖ ἀφάνταστες δυσκολίες, στὶς ὁποῖες ἔρχονται νὰ προστεθοῦν καὶ οἱ δυσκολίες τῶν τόνων καὶ τῶν πνευμάτων, πού δὲν τὰ εἶχαν οἱ ἀρχαῖοι καὶ τὰ ἐπινόησαν οἱ ἀλεξανδρινοὶ γραμματικοὶ γιὰ νὰ δηλώσουν τὴ μοῦσικὴ προφορά, ὅταν πιά εἶχε χαθεῖ. Σήμερα τόνου καὶ πνεύματα ἔχουν μόνο ἱστορικὴ (ἢ διακοσμητικὴ) σημασία. Οἱ τυπογράφοι ὅμως εἶναι ἀναγκασμένοι νὰ χρησιμοποιοῦν 24 ἄλλα, τὰ παιδιὰ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου νὰ ταλαιπωροῦνται μαθαίνοντας τίς «ἀσυνόμενες λέξεις», καὶ ὁ πρὸ μορφωμένος (γιατὶ στὴν Ἑλλάδα ἡ ἔννοια τῆς μόρφωσης ἔχει συμπέσει περίπου μὲ τὴν ἔννοια τῆς ὀρθογραφίας) νὰ συμβουλευέται τὸ λεξικό, γιὰ νὰ σιγουρευτεῖ τί τόνο παίρνει ὁ κρινοῦς ἢ τί πνεῦμα ὁ ἀδρός.

Πρέπει ὥστόσο νὰ παρρητηρηθεῖ πὼς ἐνῶ γιὰ ἕναν, τὸν ἴδιο, φθόγγο ἡ νεοελληνικὴ ὀρθογραφία χρησιμοποιεῖ πλῆθος ψηφίων (ὅπως π.χ. στὴν περίπτωσι τοῦ ι) ὅσο ἀσφαλῶς καὶ μιὰ ἄλλη, εὐρωπαϊκὴ γλώσσα, ἀντίθετα, σὲ κάθε ψηφίον ἀντιστοιχεῖ πάντοτε ἓνας καὶ μόνον φθόγγος: δὲ συμβαίνει δηλ. τὸ φαινόμενο (ὅπως συμβαίνει π.χ. σὲ ὑπερβολὴ στὰ ἀγγλικά) ἓνα ψηφίον νὰ προφέρεται πότε μὲ τὸν ἕναν καὶ πότε μὲ τὸν ἄλλο τρόπο. (Μοναδική, καὶ μηδαμινὴ ἐξίχρεση, τὸ σίγμα, πού ἐμπρὸς ἀπὸ ὀρισμένα σύμφωνα ἀκούγεται σὰν ζήτα: σβήνω-zvino, καὶ τὸ ὕψιλον στὶς διφθόγγους αυ καὶ ευ, πού ἀκούγεται πότε σὰν ι καὶ πότε σὰν ν: αὐτός-altos, αὔρα-avra).

Στὰ 1814 ὁ Βηλαρχῆς ἐξέδωσε ἓνα βιβλίον ὅπου ἐφάρμοσε τὴ

Αποσπασμα ἀπο τὸ βιβλίον «Ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας» τοῦ
Λ. Πολίτη.

ιν κατασχέσεων.
ος και ὁ ἀριθμὸς

διατάξεις.

φ' ὅσον δὲν ὀρί-
και 9 τοῦ Νομο-
χεται ἀπὸ τῆς
4 ἕως 7 τοῦ Νο-
αὶ τὰ ἀρθρ. 1
ίθενται ἐν ἰσχύϊ

πρὸ τῆς ἰσχύος
σχωρήσιν μετὰ
χωρίζονται εἰς
υὶ τὰ ὑπο τῶν
καρτίσεως των

ν ὑποχρεοῦνται,
σεως αὐτοῖς ὑπὸ
λίων συντάξωσι
ν γενικὸν ἀλφα-
μέχρι τοῦδε ὑπ'
κὼν εὐρετηριων
ων καὶ διεκδι-
—'Απὸ τῆς εἰσα-
ηρίου, οἱ φύλα-
ιοῦντες τὰ καθ'
α θέλουσι τεθεῖ

ε 'Αθηνῶν, Πει-
ρατώδη ἢ κατὰ
η τῆς 1 Σεπτεμ-
ἡπὸ τῆς ἡμέρας
φαρητικὸν εὐρε-
σεις εἰς τὰ καθ'
ς τὸ ἐνεχόμενον
ον ἀλφαριθμητικὸν
θα μεταφέρῃ εἰς
ητικά εὐρετηρία
ω πρόσωπον.—
ἔλλον μεταφερόῃ
αὶ ἐπ' ὀνοματι-
αθ' ἑκαστον εὐ-
νται αὐταὶ θὰ
αφῇν.
ι τῶν νέων βιβ-
ύζοντα ἀριθμὸν
μοῦ τῶν τομῶν

τὰ ἐν ἀρθρ. 19 παρ. 2 ὀριζόμενα.—Παραπομπαὶ εἰς κα-
ταχωρήσεις τῆς παλαιᾶς μερίδος ἐνεργοῦνται μόνον
ἐν τῇ μερίδι καὶ ἐν τῇ ἑκτῇ στήλῃ ταύτης κατὰ τὰ ἐν
ἀρθρ. 20 ὀριζόμενα.

*Αρθρ. 35. 'Ἡ εἰς τὸ κατ' ἀρθρ. 3 τοῦ Νομοθ. Διατάγ-
ματος 4201/1961 γενικὸν ἀλφαριθμητικὸν εὐρετήριο
καταχώρησης τῶν ὀνομάτων, πάντων τῶν ἐνεχομένων
προσώπων γίνεται κατ' ἀλφαριθμητικὴν σειρὰν λεξικο-
γραφικῶς συμφώνως πρὸς τὸν ἐπόμενον κανονισμόν
λεξικογραφήσεως.

1. Γενικοὶ Κανόνες.

1. 'Ἡ λεξικογραφικὴ κατάταξις τῶν πάσις φύσεως
ὀνομάτων, ἑπωνύμων, ἑπωνυμιῶν κλπ. γίνεται κατ'
ἀλφαριθμητικὴν σειρὰν, βάσει τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων
ἐκάστης λέξεως καὶ κατὰ τὴν ὀρθογραφίαν τὴν χρησι-
μοποιουμένην ἐν τῷ καταχωρουμένῳ τίτλῳ. Μετὰ τὸ
ἀρχικὸν γράμμα, ἡ κατάταξις γίνεται κατὰ τὴν ἡχη-
τικὴν μέθοδον, γράμμα πρὸς γράμμα μέχρι τοῦ τελευ-
ταίου γράμματος τῆς λέξεως ἀγνωσμένης τῆς ὀρθο-
γραφίας.—Οὕτω, (ἐφ' ὅσον δὲν πρόκειται περὶ ἀρχι-
κῶν γραμμάτων).

α) Τὰ Η, Υ, ΕΙ, ΟΙ, ΥΙ λεξικογραφοῦνται ὡς Ι

β) » ΑΙ » » » Ε

γ) » Ω » » Ο

δ) Αἱ δίφθογγοι ΑΥ, ΕΥ, ΗΥ λεξικογραφοῦνται
ἀναλόγως τῆς προφορᾶς των. Ὅταν προφέρωνται
ὅπως εἰς τὰς λέξεις «Αὐτοκρινητιστής», «Εὐσταθιάδης»
κλπ. λεξικογραφοῦνται ὡς ΑΦ, ὅταν προφέρωνται
ὅπως εἰς τὰς λέξεις «Αὐγερόπουλος», «Εὐγενίδης» κλπ.
λεξικογραφοῦνται ὡς ΑΒ. ε) Τὰ διπλά σύμφωνα (ΠΠ,
ΛΛ, ΣΣ κλπ.) λεξικογραφοῦνται ὡς ἀπλά, πλὴν τῶν
ΓΓ ἅτινα λεξικογραφοῦνται ἀμετάβλητα. Τὰ ΓΚ, εἰς
τὸ μέσον τῶν λέξεων, λεξικογραφοῦνται ὡς ΓΓ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

'Επωνυμία:	Λεξικογράφησις:
Λευῆς, Λεβῆς, Λεβίς	Λεβίς
Λειβαδᾶς	Λιβαδᾶς
Νείρος, Νῆρος, Νῖρος	Νῖρος
Παππᾶς	Παπάς
Παπαχρήστου	Παπαχρίστου
Συλλαῖος, Σιλλαῖος, Συλαῖος,	
Συλέος, Σιλέος	Σιλέος
Τιλλῆρος, Τυλλῆρος, Τιλλῆρος	Τιλίρος
Χαριτάκης	Χαριτάκις
Χρηστόπουλος	Χριστόπουλος

2. Ἐπὶ περιπτώσεων κατὰ τὰς ὁποίας γεννῶνται
ἀμφιβολίαι περὶ τὴν λεξικογράφησιν, λόγῳ παραλλα-

Τα ἰδεολογικά ταμπον παραμερίζονται ἀπο τοὺς δημιουργοὺς καὶ φο-
ρεῖς-τούς, στὰν προκεῖται γιὰ πράγματα καὶ συμφεροντὰ!! (ΒΔ 533/1963
ΦΕΚ 148/1963).

Στο χάος αυτό της ιστορικής «ορθογραφίας» είναι αδύνατο να βρεθεί ακρη.

Fiska, i xafiehes piasane proti-proti ti mikri Katerina, jياتي afti ixe traviksi ta jenia tu vasilia ke mazi me ta jenia to xamojelo tu. Silavane vevea ke olus tus hikus tis — ton baba tis, ti mama tis, t' ahelfia tis, ton papu tis, ti jiajia tis, ta ksahelfia tis (prota, heftera ke trita) tis cies tis ke tus barbahes tis.

Otan den ixane pia pu na valun olon ekinon ton kozmo, arxisane na fortonun, tus hiahosies se kara ke na tus pijenun, me isxiri sinohia, se enan topo pu ton lejane Laspotopo, epihi o topos ekinos itan jematos laspes. Ke itan jematos laspes, epihi ston topo ekino evrexe mera-nixta ke i vroxi he stamataje pote.

Tus pijane lipon s' ekinon ton Laspotopo, biksane pasalus jiro-jiro, valane sirmatoplejmata ki afisane tus ektopizmenus na voleftun opos borusan. Pali kala pu ipirxe ena mejalo hasos s' ekinon ton Laspotopo k' etsi i ektopizmeni boresane ke xtisane ksilina spitia ke arxisane kutsa-strava na pseftozune.

18

Αποσπασμα απο το παιδικο παραμυθι «Τα ξυλοποδαρα» που εκδωσε με
φωνητικη γραφη ο Αρης Αλεξανδρου το 1976.

ἔργον καὶ εἰς τὴν Τῆγον, εἰς τὴν ὁποῖαν καὶ εὐρίσκεται, προερχόμενος ἐκ Σαντορίνης, ὅπου, καθὼς ὁμολογεῖ, ἔζησεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὑπομένων « ἄμετρα βάσανα καὶ δυστυχίας ». Τὸ παράδειγμα ὅμως τῆς θυσίας τοῦ Θεοῦ πρὸς χάριν τοῦ ἀνθρώπου τὸν ἐνθαρρύνει εἰς τὴν συνέχισιν τοῦ δυσκόλου ἔργου τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν τοῦ ποιμνίου του καὶ ὁδηγήσεως των εἰς τὴν αἰωνίαν ζωὴν καὶ δόξαν. Ἀπὸ φιλολογικῆς πλευρᾶς τὸ κείμενον παρουσιάζει σημαντικὸν ἐνδιαφέρον, ἅψ' ἐνὸς μὲν ὡς γλωσσικὸν ὑπόδειγμα καὶ ἅψ' ἑτέρου ὡς μία εἰσέτι μαρτυρία χρησιμοποίησεως τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου διὰ τὴν καταγραφὴν ἑλληνικῶν κειμένων.

Δημοσιεύομεν τὸ κείμενον, ὡς ἔχει ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, προσθέντες δὲ καὶ μεταγραφὴν μετὰ διασαφητικῶν σημειώσεων.

Stohazontas me tin prepumenin epimelian che stochasin to polla ascito varos, opu echi na feri apano eis tus omus tu o anthropos dhialemenos che apofasismenos dhia na odighisi loghion loghion psiches che na chitaxi laus, apomina eclaticos che parafirmenos, mian foran opu telio varos che paromian latrepsin i idiū angheli, angala che na eine pnevmata catharolata che duli ipacuteri enus ipsilolatu theu, tromazusi che xipazunte; che ap' echi na min lemen pos etuli eine i moni che monachi etia na sichisti che na parafirti catenas?

Othan enas voscos che pimenas — san echinos opu eine ipsilomenos apano eis tus allus — prepi na eine to catholico che telio protolipon che xombli pasa aretis che axiomistion toson, oli na min evrethi eis tu logu tu pragma tis caligoris, ami malista erga enareta, opu na ta mimithi o cosmos ollos.

che echino, opu perisoteron anazita mian merichin stochasin che provlepsin, eine pos cathe pimenas echi na dosi sfictolatton logariasmon dhia tin calin i cachin zoin opu thelun cami echines i psiches, opu eine paradomenes eis ta cheria tu.

trechontas etzi i hypothesis, anevoleto pragma eine na min tromazi che na min fovithi cathenas paromios voscos chē cinos goneos. eine pragma para phisis alithino, oli sas legho, che veveomeno. posi che posi axiotati anthropi che didascalī tis ecclesias, i opii cataconda exodiaxasi ollin tus tin zoin is axiomisties, aponecroses, timories che sclerolates pedies, apopsifisasi telio stasimo, angala che ipsila, omos chindinameno che varilato, toson oli i aghies histories tus encomiazusi che tus digunte eis olla ta eli.

m'olla etula, thelontas min thelontas, prepi n'apomino apocalo apo etuto to zigo, gnisiolata che acrivolata pedia, acomi eis etulin tin adi-

Χρησιμοποίηση του λατινικού αλφαβήτου για καταγραφή ελληνικών κειμένων (απο το σχετικό μελέτημα του Αλκ. Πρωΐου, Αθήνα 1963).

ΕΛΙΞΑΙΟΥ ΓΙΑΝΙΔΗ

γλώσσα και ζωή

αναλυτική μελέτη του γλωσσικού ζητήματος

δέν ἔχω ἄλλο
στό νοῦ μου
πάρεξ
ἐλευθερία
καί γλώσσα

D. Solomou

644

305

17

καρυδιών εσθίων	εφρευμένων	οσίων	ομβριών	φαλλεινών	λατινικών αρχαίων	λατινικών κλασικών
ΑΔ	Α	Α	Α	Я	ΑΑ	Α
ΒΒ	[ΒΒ]	Β	Β		ΒΒ	Β
Λ<C	)	>		)	<<	C
ΔD	[ΔD]	Я		Д	Д	Д
ΕΕ	Ε	Ε	Ε	Ε	FE	E
FC	[ΕΕ]	]	↑	↑	F	F
Ι	†	Ι	†	†	[I]	Z
ΘΗ	Θ	Θ	Θ	Θ	Θ	Η
⊙	⊗					
Ι	Ι	Ι	Ι	Ι	Ι	Ι
Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ
Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	L
ΜΜ	Μ	Μ	Μ	Μ	Μ	Μ
ΝΝ	Ν	Η	Η	Η	Ν	Ν
Ο				Ο	ο	Ο
ΡΡ	Ρ	Π	Ρ	Ρ	Ρ	P
Q	Q				Q	Q
RRP	Д	Д	Д	Я	RP	R
SSS	ΣM	Σ	Σ	ΣS	SS	S
T	†	T	†	†	T	T
ΥΥ	Υ	Υ	Υ	Υ	ΥΥ	Υ
X+				X	X	X
ΦΦ	Φ	8	8			
Ψ↓	↓					
		†=ι	Q=ι			
		V=ύ	d=ε			